

**İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA
UYGULANAN HAYAT BİLGİSİ
PROGRAMININ
DEĞERLENDİRİLMESİ
Ş. Dilek BELET
(Yüksek Lisans Tezi)**

Eskişehir - 1999

İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA UYGULANAN HAYAT BİLGİSİ
PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ş. Dilek BELET

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ersan SÖZER

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Nisan 1999

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA UYGULANAN HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ş.Dilek BELET

Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 1999
Danışman: Prof. Dr. Ersan SÖZER

Yirmibirinci yüzyılın eşiğinde, toplumsal gelişmenin gerçekleşebilmesi büyük ölçüde ülkelerin eğitim sistemlerine bağlıdır. Eğitim sistemi içinde ilköğretim kurumları; öğrencilerin hem toplumsal rollerini benimsemeleri, hem de daha sonraki eğitim ortamlarına hazırlanmaları açısından temel basamak özelliği taşımaktadır. Her düzeydeki eğitim kurumlarında olduğu gibi ilköğretim kurumlarında da, eğitim öğretim uygulamalarının niteliğini en çok etkileyen etmenlerin başında eğitim programları gelmektedir. Eğitim programlarının, bilim ve teknolojiye gelişmeler doğrultusunda geliştirilmesi kaçınılmazdır.

İlköğretim okullarının ilk üç sınıfında okutulan Hayat Bilgisi dersi, diğer derslerin bel kemiğini oluşturan bir mihver ders özelliği taşımaktadır. Hayat Bilgisi dersinin önemi, öğrencilerin toplum yaşamına uyumunun sağlanması ve sonraki öğrenmelerinin temeli olması özelliğinden dolayıdır. Bu yüzden Hayat Bilgisi programlarının da sürekli olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu görüş doğrultusunda Hayat Bilgisi programının değerlendirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma, ilköğretim okullarında, birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında uygulanan Hayat Bilgisi programı ile ilgili öğretmenlerin görüş ve önerilerini belirlemek

amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen sonuçlar, ilgili kaynaklar ve bilgi toplama aracından edinilen verilere dayanmaktadır.

Araştırma, 1998-1999 öğretim yılında, Eskişehir il merkezindeki 45 ilköğretim okulunun, birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında görev yapan 372 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. İlköğretim okullarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında görev yapan öğretmenlere uygulanan bilgi toplama aracının geriye dönüşü %90.05 oranında olmuştur.

Uygulanan bilgi toplama aracı, kişisel bilgilerle ilgili dört, Hayat Bilgisi programının varolan durumuna yönelik 24 ve geleceğe yönelik 12 sorudan oluşmuştur. Bilgi toplama aracının geçerliğinin ve güvenilirliğinin sağlanmasına da özen gösterilmiştir.

Toplanan bilgilerin işlenmesi ve istatistiksel çözümler SPSS paket programı ile yapılmıştır. Veriler, frekans ve yüzdeler ile X^2 (khi kare) tekniğinden yararlanılarak çözümlenmiş, değişkenler arasındaki ilişki düzeyini saptamak için C (Contingency) değerleri hesaplanmıştır. Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığının belirlenmesinde ise .05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir.

Yapılan veri analizlerinden sonra şu sonuca ulaşılmıştır:

- İlköğretim okullarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında uygulanan Hayat Bilgisi programına ve programın uygulanmasına ilişkin öğretmenlerin büyük bir bölümü olumlu görüşe sahiptir. Ayrıca kadın öğretmenlerin, program ve uygulanışı ile ilgili görüşlerinin erkek öğretmenlere göre, genelde daha olumlu olduğu da saptanmıştır.

ABSTRACT

On the brink of the 21st century, the realization of social development, to a large extent, depends on the education systems of countries. Within the roles of education system, elementary school institutions involve basic phase in terms of acquiring social roles and preparing learners for further educational milieu. As it is the case in every level of the education institutions, education program takes the first place among many that affects the quality of the educational application in elementary education as well. Taking into account the development in science and technology, it is an inevitable requirement that the education programs be developed.

The course called as Knowledge about Life which has been taught in the first three grades of elementary schools is the skeleton of all other courses. Since Knowledge about Life prepares the students social life and facilitates their future learning as a basic component, the significance of teaching Knowledge about Life cannot be denied. From this point of view, it is thought that improvement of the program of this course is imperative. For this reason, it is necessary that the Knowledge about Life programs should continuously be improved.

This research has been carried out in order to determine the views and suggestions of teachers, who have been teaching Knowledge about Life in their classes of first, second and third levels in elementary schools. The results, which were collected according to the goals of the study, based on the data from related literature and data collecting instrument.

This survey has been employed to 372 teachers who are teaching first, second and third classes of 45 elementary schools in the center of Eskişehir in 1998-1999 academic year. Collecting data from all teacher subjects were realized at the percentage of 90.05%.

The questionnaire which was designed for this study composed of four personal questions, 24 questions about ongoing position of the mentioned course and 12 questions

about future of the issue. The validity and reliability of the data collecting procedure was tested through a pilot study.

The SPSS statistical analysis computer program was made use of in processing and analyzing the data. The data were analyzed in terms of the techniques of frequencies, percentages and Chi-Square and the C (Contingency) values were calculated to determine the relationship between variables. The .05 significance level was considered.

Having analyzed the data, the following findings were found out:

- Most of the teachers who have been teaching the Knowledge about Life courses to first, second and third grades of elementary schools have positive views on the Knowledge about Life course program and its application. Additionally, female teachers were found to have more positive views than male colleagues.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Ersan SÖZER

Üye : Prof. Dr. Şefik YAŞAR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜLTERİN

Ş. Dilek BELET'in “İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi” başlıklı tezi 11-5-1999 tarihinde, yukarıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

ÖNSÖZ

Toplumların kalkınması için gereksinim duyulan nitelikli insangücünün yetiştirilmesi eğitim sisteminin bir görevidir. Kalkınma süreci içinde bulunan ülkemizde, Türk Eğitim Sisteminin, kendisinden beklenen işlevi yerine getirmesinde eğitim programlarının yeri oldukça önemlidir. Eldeki programın bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri kapsaması, aksayan ve eksik yönlerinin değiştirilmesi ile eğitim-öğretim etkinliklerinin başarısının yükseltileceği gözardı edilemeyecek bir gerçektir.

Formal eğitim etkinliklerinin ilk basamağı olan ilköğretim kurumları yeni bir yapılanma sürecinin içindedir. İnsan kaynaklarını geliştirme, etkin kılma, gerekli bilgi ve becerilerle donanmış, toplumun kalkınmasını gerçekleştirecek bireylerin yetiştirilmesinde büyük yükümlülükler sahip görülen ilköğretim kurumlarında okutulacak derslerin niteliklerinin artırılması ve en etkili öğretim uygulamalarının düzenlenmesi elbetteki eğitim programları ile yakından ilişkilidir. Eğitim programlarında sürekli araştırma ve geliştirme çalışmalarına olanak verildikçe, öğrencilerde istendik davranış değişiklikleri gözlenecek ve bireyler kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitilecektir. Bu bağlamda daha önce de sözü edildiği gibi formal eğitimin ilk basamağı olan ilköğretim okullarında birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar çocuğun yaşamında önemli bir dönemdir. Bu dönemde öğrencilere verilen Hayat Bilgisi dersleri öğrencilerin topluma uyum göstermelerini, demokratik yaşam kurallarını benimsemelerini, iyi vatandaş olma özelliklerini kazanmaya başlamalarını sağladığı gibi, daha sonraki öğrenmelerinin de temelini oluşturma özelliğini taşımaktadır. Bu nedenle Hayat Bilgisi derslerinin en etkili biçimde işlenmesi ve öğrencilere istenilen davranışların kazandırılması için, Hayat Bilgisi programının değerlendirilmesinin gereği yadsınamaz.

Bu bakımdan ilköğretim kurumlarında okutulan Hayat Bilgisi ders programının başarılı olmasında büyük rolü, doğrudan uygulamanın içinde yer alan öğretmenler üstlenmektedir. Hayat Bilgisi programını en yakından tanıyanlar doğrudan uygulamanın içinde bulunan öğretmenleridir. Bu araştırmada, öğretmenlerin konuya ilişkin görüş ve

önerilerini saptamak ve alınması gereken önlemler konusunda ilgililere ışık tutacak öneriler geliştirmek, programın başarısı açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırma, “giriş”, “yöntem”, “bulgular ve yorumlar”, “sonuçlar ve öneriler” olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın giriş bölümünde kuramsal bilgilere yer verilerek problem ortaya konmuştur. Yöntem bölümünde, araştırmanın gerçekleştirilmesi sırasındaki çalışmalara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar bölümünde, sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi programına ilişkin görüşleri verilirken, sonuçlar ve öneriler bölümünde, bulgulara dayalı sonuçlar ve kişisel öneriler yer almıştır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde pek çok kişinin katkıları olmuştur. Özellikle bu süreç boyunca değerli eleştiri ve yönlendirmeleriyle katkıda bulunan danışman hocam sayın Prof.Dr. Ersan Sözer’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın her aşamasında görüş ve yardımlarını aldığım değerli hocalarım, sayın Prof.Dr. Şefik Yaşar’a, Prof.Dr. Gürhan Can’a ve Y.Doç.Dr. Mehmet Gültekin’e; araştırmanın istatistiksel çözümlerinde görüşlerine ve yardımlarına başvurduğum, sayın Arş.Gr. Adnan Boyacı’ya; araştırma raporunun bilgisayarda yazılıp düzenlenmesini gerçekleştiren Yasemin Yıldız ve Sebahat Kıvanç’a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma süresince yardımlarını ve manevi desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Öğr.Gr. Handan Anıl, Öğr.Gr. Aysın Şenel ve Arş.Gr. Serap Çimen’e; bu süreç içerisinde, çalışmalarımın her aşamasında bana sürekli destek olan, babama, anneme, kardeşlerim Baha ve Bahadır’a sonsuz teşekkür ederim.

Eskişehir, 1999

Ş. Dilek BELET

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	ix
ÇİZELGE LİSTESİ	xv
ŞEKİL LİSTESİ	xxi

BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.1.1. Hayat Bilgisi Dersinin İlköğretim Programlarındaki Yeri	5
1.1.2. Hayat Bilgisi Dersinin Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi İle Olan İlişkisi	10
1.1.3. Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi (Evrimi)	12
1.1.4. Hayat Bilgisi Dersinin Amaçları, İçeriği, Öğrenme Öğretme Süreçleri ve Değerlendirme	15
1.1.4.1. Amaçlar	15
1.1.4.2. İçerik	18
1.1.4.3. Öğretme -Öğrenme Süreçlerinin Düzenlenmesi	21
1.1.4.4. Hayat Bilgisi Dersinin Öğretiminde Kullanılabilecek Araç-Gereçler	25
1.1.4.5. Değerlendirme	26
1.2. Araştırmanın Amacı	28
1.3. Araştırmanın Önemi	28
1.4. Sayıtlar	30
1.5. Sınırlılıklar	31
1.6. Tanımlar	31

2. YÖNTEM	33
2.1. Araştırmanın Modeli	33
2.2. Evren ve Örneklem	33
2.3. Veri Toplama Aracı	35
2.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması	36
2.5. Verilerin Çözümlemesi	37
3. BULGULAR VE YORUMLAR	39
3.1. Kişisel Durumlarla İlgili Bilgiler	39
3.2. Hayat Bilgisi Programının Varolan Durumuna, Uygulanmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	42
3.2.1. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Basit, Doğal, Toplumsal Değerleri Kazandırabilecek Özellikleri Taşıyıp Taşımadığı	42
3.2.2. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Toplumun Değerleri İle Tutarlı Olup Olmadığı	45
3.2.3. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Toplumun İhtiyaç Duyduğu Dengeli İnsan Özelliklerini Öğrencilere Kazandırabilecek Nitelikte Olup Olmadığı	47
3.2.4. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Fen Bilgisi Programının Amaçları İle Tutarlı Olup Olmadığı	50
3.2.5. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Sosyal Bilgiler Programının Amaçları İle Tutarlı Olup Olmadığı	52
3.2.6. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Belirli Bir Eğitim Sürecinde Bulunan Öğrencilerin Dengeli Yaşam Gereksinimini Karşılacak Nitelikte Olup Olmadığı	54
3.2.7. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Çocuğun Hazırbulunuşluk Düzeyine Uygun Olup Olmadığı	57
3.2.8. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilecek Nitelikte Olup Olmadığı	59
3.2.9. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Açık ve Net Olarak İfade Edilip Edilmediği	61

3.2.10.Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Konu Alanının Özelliklerine Uygun Olup Olmadığı	64
3.2.11.Hayat Bilgisi Programında Yer Alan İçeriğin (Konular), Amaçları Gerçekleştirebilecek Biçimde Düzenlenmiş Olup Olmadığı	66
3.2.12.Hayat Bilgisi Programının İçeriğinde Yer Alan Bilgilerin Yaşamsal Gelişme ve Değişmelere Yer Verip Vermediği	69
3.2.13.Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Türk Toplumunun Kültürel Değerlerine Göre Düzenlenip Düzenlenmediği	71
3.2.14.Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Öğrencilerin Hazırbulunuşluk Düzeyine Uygun Olup Olmadığı.	74
3.2.15.Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Öğrencilerin İlgi ve Gereksinimlerine Uygun Olup Olmadığı	76
3.2.16.Hayat Bilgisi Programının İçeriğinde Yer Alan Bilgilerin Sunuluşunun, Yakından Uzağa, Somuttan Soyuta, Basitten Karmaşığa ve Bilinenden Bilinmeyene Kendi İçinde Tutarlı Olacak Biçimde Düzenlenip Düzenlenmediği	79
3.2.17.Hayat Bilgisi Programının İçeriğinde Yer Alan Bilgilerin Öğrencilerin Çevresindeki Yaşantılarla İlişkilendirilmeye Uygun Olup Olmadığı	81
3.2.18.Hayat Bilgisi Dersinin Öğretimine Ayrılan Haftalık Ders Saati Süresinin Programındaki İçeriğin Öğrencilere Kazandırılmasında Yeterli Olup Olmadığı	84
3.2.19.Hayat Bilgisi Dersine Ayrılan Sürenin Gezi-Gözlem ve İnceleme Yapmak İçin Yeterli Olup Olmadığı	86
3.2.20.Hayat Bilgisi Programını Uygularken En Çok Kullanılan Öğretim Yöntemi	88
3.2.21.Hayat Bilgisi Dersinin Öğretiminde Okullarda Bulunan Ders Araç-Gereçlerinin Gereksinimi Karşılama Yeterli Olup Olmadığı	91

3.2.22. Okulda, Yeterli Araç Gereç Bulunması Durumunda, Hayat Bilgisi Dersinin Öğretimine Gereken Sıklıkta Araç Gereç Kullanma Durumu	93
3.2.23. Hayat Bilgisi Dersinin Öğretiminde En Çok Kullanılan Araç Gereç Türleri	96
3.2.24. Hayat Bilgisi Dersinde, Öğrenci Başarısını Değerlendirmede En Çok Kullanılan Değerlendirme Teknikleri	98
3.3. Geleceğe Yönelik Görüş ve Önerilerle İlgili Bulgular.	101
3.3.1. Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Amaçların Davranışsal Amaç Olarak Belirlenmesi	101
3.3.2. Hayat Bilgisi Programının Amaçları Düzenlenirken Hem Öğrencilerin Hemde Toplumun Gereksinmelerinin Göz Önünde Tutulması.	102
3.3.3 Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Öğrencilerin Çevreleri İle Yakından İlişki Kurmalarına Olanak Sağlayan Bir Yapıda Düzenlenmesi.	102
3.3.4. Hayat Bilgisi Programının İçeriğini Oluşturan Bilgilerin Sunuluş Sırasının Öğrenme İlkeleri Göz Önünde Tutulmadan Yapılandırılmaması	103
3.3.5. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin, Öğretimin Etkililiğini Yükseltebilmek İçin Eğitsel Etkinliklere (Çevre Gezileri vb.) Olanak Sağlaması	104
3.3.6. Hayat Bilgisi Programının İçeriği Hem Öğrencilerin Edindikleri Bilgileri Günlük Yaşamlarında Kullanmalarına Olanak Sağlaması Hem de Daha Sonraki Öğrenmelerine Temel Oluşturması	104
3.3.7. Öğrencileri Ezberciliğe Yöneltecek Etkinliklere Yer Verilmemesi	105
3.3.8. Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenci Başarısını Değerlendirme de Yazılı ve Sözlü Sınavlardan Başka Objektif Testlere de (Doğru Yanlış Testi, Çoktan Seçeli Test vb.) Yer Verilmesi	106

3.3.9. Öğrenci Başarısını Değerlendirmede, Uzmanlar ve Sınıf Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Test Üretim Merkezlerinde Hazırlanacak Olan Sınavlardan Yararlanılması	106
3.3.10. Hayat Bilgisi Programının Hazırlanması ve Geliştirilmesi Çalışmalarına Özellikle Dersin Öğretmenlerinin de Katılması	107
3.3.11. İlköğretim Okulları Sınıf Öğretmenleri Hayat Bilgisi Öğretimi Konusunda Gereken Sıklıkta Hizmet-içi Eğitim Programlarına Katılması	108
3.3.12. Hayat Bilgisi İle İlgili Yapılan Araştırmalardan Sınıf Öğretmenlerinin de Bilgilendirilmesi ve Gerekliğinde İlgili Toplantılara Katılımlarının Sağlanması	108
4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	110
4.1. Sonuçlar	110
4.1.1. Hayat Bilgisi Programı ve Uygulanışına İlişkin Sonuçlar	110
4.1.2. Geleceğe Yönelik Görüş ve Önerilerle İlgili Sonuçlar	115
4.2. Öneriler	117
EKLER	119
KAYNAKÇA	130

ÇİZELGE LİSTESİ

ÇİZELGE	Sayfa
1. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA DERSLERİN YILLARA / SINIFLARA GÖRE DAĞILIMLARI	17
2. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA ÜNİTELERİN YILLARA/ SINIFLARA GÖRE DAĞILIMLARI	20
3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	34
4. UYGULANAN ANKETLERİN GERİ DÖNÜŞÜ	35
5. ÖĞRETMENLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI	39
6. ÖĞRETMENLERİN MESLEKTEKİ HİZMET SÜRELERİNE GÖRE DAĞILIMLARI	40
7. ÖĞRETMENLERİN BİTİRDİKLERİ OKUL TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI	40
8. ÖĞRETMENLERİN OKUTMAKTA OLDUKLARI SINIFLARA GÖRE DAĞILIMLARI	41
9. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI BASİT DOĞAL VE TOPLUMSAL OLGULARI KAZANDIRABİLECEK ÖZELLİKLERİ TAŞIMAKTA MIDIR?	43

10. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI TOPLUMUN DEĞERLERİ İLE TUTARLI MIDIR?	46
11. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI TOPLUMUN GEREKSİNİM DUYDUĞU DENGELİ İNSAN ÖZELLİKLERİNİ ÖĞRENCİLERE KAZANDIRABİLECEK NİTELİKTE MİDİR?	48
12. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI, FENBİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI İLE TUTARLI MIDIR?	51
13. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ AMAÇLARI İLE TUTARLI MIDIR?	53
14. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI BELİRLİ BİR EĞİTİM SÜRECİNDE BULUNAN ÖĞRENCİLERİN DENGELİ YAŞAM GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAYACAK NİTELİKTE MİDİR?	55
15. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI ÇOCUĞUN HAZIRBULUNUŞLUK DÜZEYİNE UYGUN NİTELİKTE MİDİR?	58
16. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI DAVRANIŞA DÖNÜŞTÜRÜLEBİLECEK NİTELİKTE MİDİR?	60
17. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI AÇIK VE NET OLARAK İFADE EDİLMİŞ MİDİR?	62

18. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI KONU ALANININ ÖZELLİKLERİNE UYGUN MUDUR?	65
19. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALAN İÇERİK (KONULAR), AMAÇLARI GERÇEKLEŞTİREBİLECEK BİÇİMDE DÜZENLENMİŞ MİDİR?	67
20. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNDE YER ALAN BİLGİLER YAŞAMSAL GELİŞME VE DEĞİŞMELERE YER VERMEKTE MİDİR?	70
21. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ TÜRK TOPLUMUNUN KÜLTÜREL DEĞERLERİNE GÖRE DÜZENLENMİŞ MİDİR?	72
22. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ ÖĞRENCİLERİN HAZIRBULUNUŞLUK DÜZEYİNE UYGUN MUDUR?	75
23. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ ÖĞRENCİLERİN İLGİ VE GEREKSİNİMLERİNE UYGUN MUDUR?	77
24. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNDE YER ALAN BİLGİLERİN SUNULUŞU, YAKINDAN UZAĞA, SOMUTTAN SOYUTA, BASİTTEN KARMAŞIĞA VE BİLİNENDEN BİLİNMEYENE KENDİ İÇİNDE TUTARLI OLACAK BİÇİMDE DÜZENLENMİŞ MİDİR?	80
25. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNDE YER ALAN BİLGİLER ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESİNDEKİ YAŞANTILARLA İLİŞKELENDİRİLEBİLİYOR MU?	82

26.	HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNE AYRILAN HAFTALIK DERS SAATI SÜRESİ, PROGRAMDAKİ İÇERİĞİN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASINDA YETERLİ MİDİR?	85
27.	HAYAT BİLGİSİ DERSİNE AYRILAN SÜRE GEZİ-GÖZLEM VE İNCELEME YAPMAK İÇİN YETERLİ MİDİR?	87
28.	HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINI UYGULARKEN HANGİ ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİ KULLANIYORSUNUZ?	89
29.	HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE OKULUNUZDA BULUNAN DERS ARAÇ-GEREÇLERİ GEREKSİNİMİ KARŞILAMAKTA MIDIR?	92
30.	OKULDA, YETERLİ ARAÇ-GEREÇ BULUNMASI DURUMUNDA, HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE GEREKEN SIKLIKTA ARAÇ-GEREÇ KULLANABİLİYOR MUSUNUZ?	94
31.	HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE EN ÇOK HANGİ ARAÇ-GEREÇ TÜRLERİNİ KULLANIYORSUNUZ?	97
32.	HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE ÖĞRENCİ BAŞARISINI DEĞERLENDİRMEDE EN ÇOK HANGİ TEKNİKLERİ KULLANIYORSUNUZ?	99

33. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALAN AMAÇLAR DAVRANIŞSAL AMAÇ BİÇİMDE GÖZLENEBİLİR ÖĞRENCİ DAVRANIŞI OLARAK BELİRTİLMELİDİR	101
34. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI DÜZENLENİRKEN HEM ÖĞRENCİLERİN HEM DE TOPLUMUN GEREKSİNİMLERİ GÖZ ÖNÜNDE TUTULMALIDIR	102
35. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRELERİ İLE YAKINDAN İLİŞKİ KURMALARINA OLANAK SAĞLAYAN BİR YAPIDA DÜZENLENMELİDİR	103
36. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNİ OLUŞTURAN BİLGİLERİN SUNULUŞ SIRASI ÖĞRENME İLKELERİ GÖZ ÖNÜNDE TUTULMADAN YAPILANDIRILMAMALIDIR	103
37. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ, ÖĞRETİMİN ETKİLİLİĞİNİ YÜKSELTEBİLMEK İÇİN EĞİTSEL ETKİNLİKLERE (ÇEVRE GEZİLERİ VB.) OLANAK SAĞLAMALIDIR	104
38. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ HEM ÖĞRENCİLERİN EDİNDİKLERİ BİLGİLERİ GÜNLÜK YAŞAMLARINDA KULLANMALARINA OLANAK SAĞLAMALI, HEM DE DAHA SONRAKİ ÖĞRENMELERİNE TEMEL OLUŞTURMALIDIR	105

39. ÖĞRENCİLERİ EZBERCİLİĞE YÖNELTECEK
ETKİNLİKLERE YER VERİLMEMELİDİR 105
40. HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE ÖĞRENCİ BAŞARISINI
DEĞERLENDİRMEDE YAZILI VE SÖZLÜ
SINAVLARDAN BAŞKA OBJEKTİF TESTLERE DE
(DOĞRU YANLIŞ TESTİ, ÇOKTAN SEÇMELİ TEST)
YER VERİLMELİDİR 106
41. ÖĞRENCİ BAŞARISINI DEĞERLENDİRMEDE,
UZMANLAR VE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
GÖREV YAPTIĞI TEST ÜRETİM MERKEZLERİNDE
HAZIRLANACAK OLAN SINAVLARDAN
YARARLANILMALIDIR 107
42. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ HAZIRLANMASI
VE GELİŞTİRİLMESİ ÇALIŞMALARINA
ÖZELLİKLE DERSİN ÖĞRETMENLERİ DE
KATILMALIDIR 107
43. İLKÖĞRETİM OKULLARI SINIF ÖĞRETMENLERİ,
HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİMİ KONUSUNDA GEREKEN
SIKLIKTA HİZMET-İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA
KATILMALIDIR..... 108
44. HAYAT BİLGİSİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALARDAN
SINIF ÖĞRETMENLERİ DE BİLGİLENDİRİLMELİ
VE GEREKTİĞİNDE İLGİLİ TOPLANTILARA
KATILIMLARI SAĞLANMALIDIR 109

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil	Sayfa
1 Eğitim Programı	3
2 Hayat Bilgisi Dersinin Kapsamı	6
3 Hayat Bilgisi Dersinin Diğer Derslerle İlişkisi	7

I. GİRİŞ

1.1. Problem

İnsanın eğitimden geçmeden, toplumda uygarca yaşamını sürdürmesi olanaksızdır. Uygarca yaşamaya yetecek eğitimi, insanın kendi kendine ya da aile içinde almasının da pek olanaklı olduğu söylenemez. Eğitim gereksinimini karşılamak için bireylerin başkaları ile ilişkiye geçmesi, toplumda eğitim için bir ilişkiler dokusu oluşturmuştur (Başaran, 1993, s. 11). Bireyleri ve toplumları biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme, yenileştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreçlerin başında eğitim gelir. Eğitim bireylerin, bedensel, devinimsel, duyuşsal ve bilişsel yapılarıyla dengeli birer bütün olarak en uygun ve en ileri düzeyde yetiştirilmelerini amaçlar. Bu amaçlardır ki çağdaş eğitimi alabildiğince örgün, yani olabildiğince “düzenli, planlı ve yöntemli” biçimde gerçekleştirmeye çalışır (Uçan, 1989, s. 51).

Toplumsal gelişmenin kaynağı olan nitelikli insangücünün yetiştirilmesi eğitim sisteminin bir görevidir. Bilgi ve teknoloji üretiminin büyük hız kazandığı 20. yüzyılın ikinci yarısında, her geçen yıl üretim ivmesi yükselmektedir. Eşiğinde durduğumuz 21. yüzyıl ise bilgi ve teknoloji üretiminin zaman kavramını zorladığı bir çağ olmaya adaydır. Bu gerçek, gelecek yüzyılda eğitim ve öğretim uygulamalarını da geniş ölçüde etkileyecektir.

İnsan kaynaklarının çağın gereklerine yanıt verebilecek özelliklerde yetiştirilebilmeleri, sürekli gelişim, değişim ve yenileşme ile mümkün olmasına rağmen, hedeflenen gelişme eğitim sistemi üzerinde yapılacak salt sistematik değişikliklerle yakalanamaz (M.E.B., 1997, s. 1). Eğitim kurumlarının ve eğitim süreçlerinin çağ koşullarına göre düzenlenmesi ve

oluşturulması bilimsel bir yaklaşımı gerektirmektedir (Varış, 1988, s. 13). Değişim ve yenileşme, sistemin işleyişinde yer alan bütün bireylere, görevleri ile ilgili yeni yaklaşımlar ve yeni ufuklar onların uygulamalarına planlı bir çalışma sistemi kazandırılarak sağlanabilir. Bu bakış açısı ile eğitim kurumlarında beklenen gelişme, sistem değişikliğinden çok işleyiş ve yaklaşım değişikliğini ön plana çıkartmaktadır (M.E.B., 1997, s. 1).

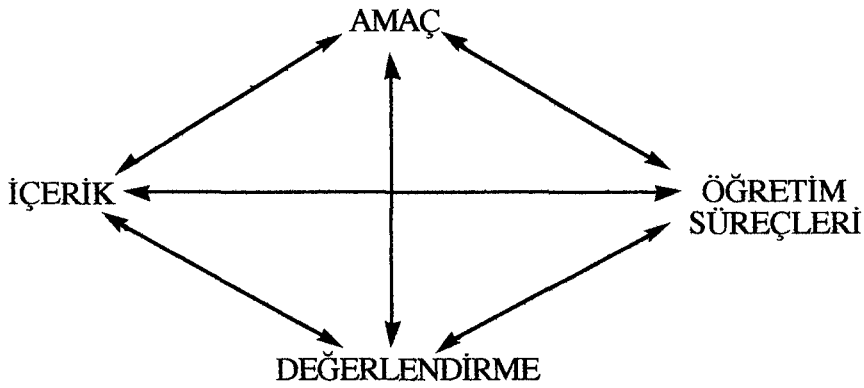
Eğitimde niteliğin geliştirilmesi, eğitim kurumlarının en önemli uğraşlarından biri olmuştur. Varış'a göre (1991, ss.3-5); eğitim etkinliklerinin genel amacı, genç kuşakların topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmek olarak görülebilir. Bu uyumun gerçekleşmesi için; bireylerin yetenekleri, eğitim yolu ile en son sınıra kadar geliştirilir ve davranışlar Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda değiştirilir. Eğitimin niteliği doğrudan eğitim programları ile ilişkilidir. Eğitimin planlı ve kontrollü bir süreç olmasını sağlayan araç ise eğitim programlarıdır.

Eğitimde yenileşme, herşeyden çok, birey davranışlarının yenilenmesidir. Bunun için de Milli Eğitim politikası doğrultusunda eğitim amaçlarının saptanması ve bu amaçlar ile değerlendirme süreçleri arasındaki boşluğun doldurulması gerekmektedir. Benimsenen amaçların işaret ettiği yönde davranış değiştirilmediği sürece, eğitimde niteliği etkilemek olanak dışıdır. Bireylerin yetiştirilmesi kapsamlı bir eğitim süreci ile gerçekleştirilebilir (MEB, 10. şura, s. 64). Kısaca ifade etmek gerekirse; eğitim örgütünün varoluş nedeni, eğitimin amaçlarına uygun olarak öğrencileri yetiştirmektir. Öğrencilerin yetiştirilmesi ise eğitim programı yoluyla olur (Başaran, 1993, s. 81).

Eğitim programı, öğrencilerde beklenen öğrenmelerin gerçekleşmesine dönük tüm etkinlikleri kapsar (Uçan, 1989, s. 53). Varış'a göre (1988, s. 18), eğitim programı, bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm etkinlikleri içine alır. Öğretim, ders dışı kol etkinlikleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık vb. hizmetler ve fonksiyonları kapsar. Sönmez'e göre (1986, s. 25) ise; eğitim programları kişide gözlenmesi kararlaştırılan amaçları (hedefleri), bunları gerçekleştirebilecek düzenli eğitim ve sınav durumlarını içeren dinamik bir bütün olarak tanımlanabilir. Ona göre program, dört ana öğeden oluşur. Bunlar;

1. Kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özellikler, amaçlar (hedefler) ve bu özellikleri tanımlayan davranışlar,
2. Ünite ve alt konular biçiminde düzenlenmiş içerik (muhteva),
3. Her davranışı öğrenciye kazandıracak eğitim durumları,
4. Her davranışı öğrencinin kazanıp kazanmadığını, kazandıysa ne derece kazandığını yoklayan değerlendirme durumlarıdır.

Başka bir ifade ile, A. Nicholls ve H. Nicholls'a göre, çağdaş eğitim programları, amaç, içerik öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme öğelerinden oluşmaktadır (Yaşar, 1990, s. 90).

Şekil 1. Eğitim Programı (Yaşar, 1990, s 90).

Çağdaş program anlayışına göre düzenlenen eğitim programının öğeleri arasındaki ilişkiler durağan olmayıp diriktir. Yani sistemin bir ögesinde meydana gelen değişiklik sistemin tümünü etkilemektedir. Programın öğeleri arasındaki dirik (dinamik) ilişkiler nedeniyle program sürekli değişmeye ve gelişmeye açıktır. Aslında toplumun istek ve beklentileri değiştikçe eğitim programlarında değişikliklerin ve yeni gelişmelerin görülmesi doğaldır. Çünkü değişen ve gelişen bir toplumda eğitimin kalıplaşması söz konusu olamaz. Bu nedenle, toplumun belirlenen yeni gereksinimleri ve çağın koşulları doğrultusunda eğitim programları sürekli biçimde geliştirilmektedir (Yaşar, 1990, s. 91).

Eğitim programları yalnızca okulda dzenli çalışmayı değil, aynı zamanda toplumda da yaşama ve öğrenme koşullarını geliştirmeyi amaç edinir. Bu sebeple, eğitim programları, bir taraftan toplumun problemleri ve gereksinimleri, diğer taraftan da çocukların ve gençlerin problemleri, ilgileri, gelişim özellikleri ve gereksinimleri esas alınarak geliştirilmektedir (Varış, 1988, s. 26). Bir eğitim sistemi, hızla değişen toplumun taleplerini karşılayacak ise okul programlarından sorumlu olanlar programlardaki zorunlu gelişmelere sürekli olarak gereken ilgiyi göstermek zorundadırlar.

Program geliştirme en genel anlamıyla eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden dzenlenmesi sürecidir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, program geliştirme süreklilik isteyen bir çalışmadır (Erden, 1993, s. 3).

Eğitim programlarının geliştirilmesi gelişigüzel yapılamaz. Program geliştirmede istenilen sonuçlara ulaşabilmek için programın amaç, içerik, öğretme öğrenme süreçleri ve değerlendirme alanlarında analizlerin yapılması gerekmektedir (Uçan, 1989, s. 59). Programları daha etkili hale getirecek doğru kararların alınabilmesi, bu kararların dayanaklarının bilimsel çalışmalarla araştırılmasına ve uygulamaların değerlendirilmesine bağlıdır.

Program geliştirme sürecinin son aşaması olan lme ve değer biçmeye yarayan değerlendirme, süreci tamamladığı gibi, yeni gelişmelere de olanak sağlar. Değerlendirme aşaması olmadan amaçların gerekleşiş gerekleşişmediğini, gerekleşiştiyse ne dereceye kadar gerekleşiştiğini bilmek olanaksızdır. Amaçlar açığa kavuştuktan, davranışa dönük olarak belirlendikten, öğrenme durumları ile içerik seçildikten ve bunlar sınıf içi uygulamaya dnştirldkten sonra, değerlendirmeye gereksinim duyulmaktadır. Değerlendirme, gerçek sonuçlarla beklenen sonuçlar arasında bir kıyaslama yapılmasına olanak sağladığı gibi gelecekteki etkinlikler için de bir sonuca varılmasına yardım eder (Kışakrek, 1983, s. 239).

“Değerlendirme, lme sonucu elde edilen verilerin önceden saptanmış ölçütlere ne dereceye kadar uyduğu konusunda bir değer yargısına varma” (Çilenti, 1988, s. 19) olarak

tanımlanabilir. “Eğitimde program geliştirme sürecinin ayrılmaz bir ögesi olan değerlendirme, eğitim hedeflerinin gerçekleşme derecesini tayin etme süreci” (Ertürk, 1991, s. 107) olarak da ifade edebilir. Kısaca değerlendirme, programa kendini yenileme/geliştirme şansını veren vazgeçilmez bir tamamlayıcıdır.

Eğitim sürecinde değerlendirme; öğrencinin başarı durumunu belirlemek ve eğitim programlarının etkinliğine ilişkin yargıda bulunmak, programdaki aksaklıkların programın hangi öge ya da öğelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamak biçiminde iki amaca yönelik olarak yapılır (Erden, 1993, s. 8).

Yapılan bu araştırma yoluyla, ilköğretim okullarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi dersi programı, öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. Bu yolla Hayat Bilgisi programının etkililiği ile istenilen davranış değişikliğini oluşturma derecesi hakkında güvenilir kararlar verilebilir. Böylece elde edilen bilgiler doğrultusunda programın geliştirilmesi olanaklıdır. Ancak, Hayat Bilgisi programını değerlendirirken, öncelikle Hayat Bilgisi dersinin ilköğretim programlarındaki yerinin belirlenmesi gerekmektedir.

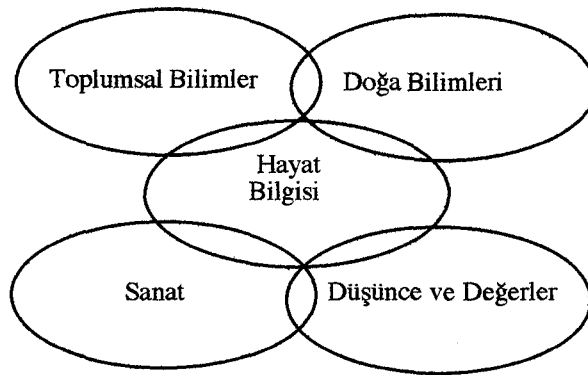
1.1.1. Hayat Bilgisi Dersinin İlköğretim Programlarındaki Yeri

Bilim ve teknolojiadaki çağdaş gelişmeler ile sosyal ve ekonomik yaşamdaki krizler, eğitim alanında alışlagelmiş kavramlarda ve yaklaşımlarda köklü değişmelere neden olmaktadır. Bireysel özgürlük ve iyi yaşam için bilginin ve eğitimin önemi giderek artmaktadır (Alkan, 1984, s. 3).

Hızla değişen dünyada eğitim, bireysel özellikleri ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda ilköğretim okullarında okutulan Hayat Bilgisi dersi bireyleri değişen toplum yaşamına hazırlamakta, bilginin ve eğitimin öneminin arttığı bu çağda, çağın gereklerine uygun davranışları geliştirmede birey için ilk temeli atmaktadır. Dolayısıyla 1927’den beri Hayat Bilgisi dersi öğrencilerin kendilerini geliştirmelerinde önemli bir rolü üstlendiği görülmektedir.

İlköğretimde birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi dersleri, yaşamı bir bütün olarak algılayan çocukların doğal ve toplumsal olaylarla ilgili temel davranışları kazanmalarını amaçlar. Sönmez'e göre (1998, s. 8), bu dönemde çocuklar için genelde tek tek olgu ve olaylar yoktur; içinde yaşadıkları ortamdaki olgu ve olayları bir bütün içinde görürler. Bu nedenle, bu dönemde Türk eğitim sisteminde dersler Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi olarak ayrılmamıştır. Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi alanlarına giren konularla birlikte sanat, çağdaş düşünce ve değerlerin bir bileşkesi olan Hayat Bilgisi dersi, ilköğretimin ilk üç yılında bir bütün içinde düzenlenmiş ve işe koşulmuştur.

Hayat Bilgisi, doğal ve toplumsal gerçekleri kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1998, s. 8). Hayat Bilgisi dersi bütünlük ilkesinden hareketle geniş bir etkileşim alanına sahiptir. Hayat Bilgisi dersinin kapsamı şekil 2'de gösterilmiştir.

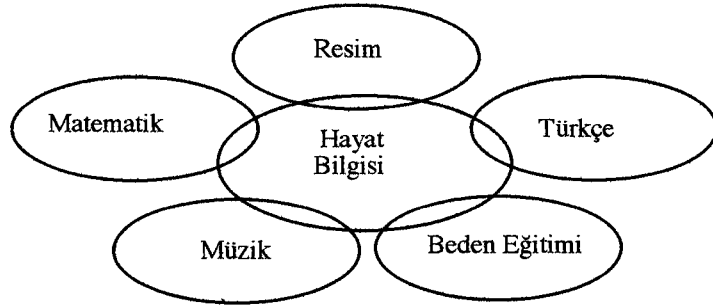

Şekil:2 Hayat Bilgisi Dersinin Kapsamı (Sönmez, 1998, s. 8).

Hayat Bilgisi dersi, eski terimle bir mihver (eksen) ders özelliği gösterir. Anlatım ve beceriye dayanan öteki dersler ilk üç sınıfta Hayat Bilgisi dersinin çevresinde gelişir. Mihver dersler, konu alanlarının aralarındaki ilişkiyi öğrencilerin görmesi ve bir bütün olarak kavranması amacıyla belirlenmiştir. Öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde, temel kaynak ünite, mihver dersten alınır ve öteki dersler de bu temel ünitenin çevresinde, istendik amaçlara ulaşmada konulara kaynaklık eder (Sözer, 1998b, s. 11). Mihver ders anlayışının benimsenmesinin temelinde “öğretimin toplulaştırılması” ilkesi vardır. Toplu öğretim fikrinin

temelleri 19. yüzyılın başlarına kadar dayanır. Yeni bir okul anlayışı ve burada verilecek eğitimin çocuğu merkeze alan yeni eğitim programları geliştirilmesi ile mümkün olacağı fikrinden yola çıkılarak çocuğun kavrama yeteneği ve psikolojik gelişimi esas alınmıştır. Bu durumda toplu eğitim fikrinin ön plana çıkmasını sağlamıştır (Hesapçioğlu, 1988, s. 106).

Bütün bu gelişmelerin ışığı altında ilköğretim programlarında toplulaştırma yoluna gidilmiştir. İlköğretimin ilk üç sınıfında Yurttaşlık Bilgisi, Tabiat Bilgisi ve Aile dersleri Hayat Bilgisi etrafında, dördüncü ve beşinci sınıflarında ise aynı dersler, Sosyal Bilgiler ile Fen ve Tabiat Bilgileri olmak üzere iki eksen etrafında toplulaştırılmıştır (Kocaçınar, 1966, s. 113). Hayat Bilgisi dersinin mihver ders olma yaklaşımı günümüzde de devam etmektedir. İlköğretimin ilk üç sınıfında diğer dersler Hayat Bilgisi etrafında toplanır (Erden ve diğerleri, 1993, s. 6). Şekil 3'te Hayat Bilgisi dersinin diğer derslerle ilişkisi görülmektedir.

Şekil:3. Hayat Bilgisi Dersinin Diğer Derslerle İlişkisi (Erden ve Diğerleri,1993,S.6)

Birinci devrede ifade ve beceri dersleri (Türkçe, Matematik, Beden Eğitimi, Müzik, Resim İş) ile Hayat Bilgisi arasında ilişki kurulmalıdır. Bu derslerin işlenişinde bir yandan öğrencilere gerekli davranışlar kazandırılmaya çalışılırken, diğer yandan da Hayat Bilgisi konularının çeşitli yollarla canlandırılmasına yardım edilmelidir (Erden ve diğerleri, 1993, s. 6).

Hayat Bilgisi dersi; somut işlemler döneminde bulunan öğrenci özellikleri, öğrenme ile ilgili araştırmaların ortaya çıkardığı bulgular, hayattaki varlık ve olayların gerçeğe bağlantılı ve organik birer bütün oluşturması nedeniyle mihver ders olarak ilköğretim programlarında yerini almıştır. Gestalt kuramcılarına göre, somut işlemler döneminde bulunan öğrenciler, bütünü parçalarına ayırarak değil, anlamlı, örgütlenmiş bütünlük halinde algılar. Daha sonra bütün ve parçalar arasındaki ilişkileri keşfederler (Senemoğlu, 1997, s. 264). Bu nedenle Hayat Bilgisi dersi, kendi içinde organik bütünlük oluşturan ünitelerle verilmekte ve bu üniteler bütün dersleri içerecek biçimde bütünleştirilmektedir. Öğrenciler bütünü görme, bütün olarak öğrenme eğilimindedir. Çocuğa öğretilecek bilgiler ayrı ayrı parçalar halinde değil bütün olarak ele alınmalıdır. Bunun gerçekleşmesi, ilköğretimin ilk üç sınıfında Hayat Bilgisi dersiyle olmaktadır (Türkyılmaz, 1969, s. 142).

Eşya ve olayları sınıflama yetenekleri tam olarak gelişmemiş olan bu devre çocukları çoğunlukla nesnelere dış görünüşleri ile ilgilirlenirler. Hayat Bilgisi dersinde beş duyu aracılığı ile eşya ve olaylarla karşı karşıya getirilen öğrencilerin algılama yetenekleri de geliştirilecektir. Bu derste çocuk, herhangi bir nesneyi ölçmeli, sınıflandırılmalı, rakamla veya zihnen hesaplamalıdır. Bu yolla belirsiz bilgidan kurtulur ve doğru bilgiler edinirler (Binbaşıoğlu, 1987, s. 7-8).

Hayat Bilgisi dersinde öğrendikleri ile öğrenciler, sosyal, kültürel ve kişisel yönden gelişir. Böylece öğrencilerin yakın çevrelerini iyi tanımaları ve çevrelerine uyumu sağlanır. Çevrenin doğal, sosyal, ekonomik yönlerden incelenmesi ile öğrencilere temel bilgiler Hayat Bilgisi dersiyle kazandırılır (Türkyılmaz, 1969, s. 142).

Hayat Bilgisi dersiyle, öğrencilerde kendini ve çevresini tanıma, kendini geliştirerek çevresine uyum gösterme, çok yönlü ve yaratıcı düşünme, problem çözme gibi özelliklerin temelleri atılır. Öğrenciler toplumun gereksinimleri yönünde belli bilgileri, becerileri ve tutumları kazanırken bir yandan da yaşamı ve çevresi ile ilgili ilk düşünceleri duyguları ve hareketleri geliştirirler (Çilenti, 1988, s. 28). Nitekim 1968 ilköğretim programında da Hayat Bilgisi dersinin amaçları beş yönden dile getirilmiş olup her biri kendi içinde bir takım alt amaçları kapsamaktadır (MEB, 1991, ss. 131-132):

Amaçlar;

1. Yakın çevreyi tanıma ile ilgili yetenek ve becerileri geliştirme
 - a. Çevresinin tabii olaylarını anlar ve doğru yorumlar, bu olayların insan yaşayışına etkisini bilirler;
 - b. Çevreyi ve çevrenin tabii güzelliklerini severler;
 - c. Çevreyi tanıır ve çevrenin yaşama imkanlarını inceleyerek daha iyi yaşama yollarını bulmaya çalışırlar;
 - d. Günlük olayları, her gün kullandığı eşyayı, yakın çevrenin eserlerini, anıtlarını inceleyerek toplumsal gelişme bilincini kazanırlar.
2. Yurttaşlık görev ve sorumluluklarını kazandırma
 - a. Türk milletine, Türkiye Cumhuriyetine, Atatürk'e ve devrimlere karşı sevgi ve saygı duyar, onlara güvenir;
 - b. Millet ve yurt işlerine karşı yakın bir ilgi duyar;
 - c. Yakın çevrede yaşamış büyük insanları ve çevrenin gelişip ilerlemesine hizmet etmiş olanları tanıır, onları takdir etme ve değerlendirme duygusu kazanırlar;
 - d. Aileyi, okulu ve yurdu severler, milli duygularını kuvvetlendirirler;
 - e. Demokratik davranışlara ve inanışlara sahip bir yurttaş olurlar;
 - f. Ailelerin ve toplumun mutluluğuna en iyi şekilde nasıl yararlı olabileceklerini araştırırlar; kendi mutluluklarının, toplumun yükselmesine bağlı bulunduğunu kavrarlar.
3. Toplumda insanlar arası ilişkilerle ilgili beceriler kazandırma
 - a. Evde, okulda ve çevrede beraber yaşadıkları insanlara karşı sevgi ve saygı duyarlar;
 - b. Doğruluk fiiki ve işlerini doğru yapma alışkanlığı kazanırlar;
 - c. Dayanışma, işbirliği ve sorumluluk duygularına sahip olurlar;
 - d. Aileyi okulu ve çevreyi inceleyerek topluluk halinde yaşamının önemini kavramaya ve toplumun istediği davranışları göstermeye başlar.
4. Ekonomik yaşama düşüncesini ve yeteneklerini geliştirme
 - a. Ailenin geçim ve gelir durumunu dikkate alarak parasını planlı harcamaya, tutumlu olmaya ve yerli malı kullanmaya önem verirler;
 - b. Eşyalarını ve toplumun ortak mallarını iyi kullanır ve gerektiğinde onarırlar;
 - c. Üretim, tüketim ve dağıtım hakkında temel bilgiler kazanırlar;
 - d. İnsanların ve grupların ekonomik yönde birbirlerine bağlı olduklarını bilirler;
 - e. Milli gelir kaynaklarını tanımaya ve gerektiği şekilde değerlendirmeye çalışırlar.
5. Daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme
 - a. Beslenme, sağlık ve trafik kurallarını, emniyetli ve sıhatli yaşama yollarını öğrenirler;
 - b. Ev ve iş hayatlarını daha iyi düzenlemeye, etrafını geliştirip güzelleştirmeye; içinde bulunduğu hayattan daha üstün bir yaşama seviyesine ulaşmaya çalışırlar;
 - c. Çalışmanın, dinlenmenin ve eğlenmenin gereği ve zamanını kavrarlar;
 - d. Tarım, ticaret ve sanayi faaliyetlerle ilgilenirler, ürünleri tanımaya ve çevrede bulunanların üretim yollarını öğrenmeye çalışırlar.

Hayat Bilgisi dersiyle, öğrencileri demokratik bir toplumun vatandaşları olarak hazırlama ve onların her türlü problemle ilgili olarak rasyonel kararlar almalarına yardımcı olma amaçlanmaktadır. Bu çerçevede öğrencilerin belli değerler sistemi geliştirmesi ve toplumdaki sosyal yaşama katılması için temeller atılmaktadır.

1.1.2. Hayat Bilgisi Dersinin Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi ile Olan İlişkisi

Hayat Bilgisi dersi, çok temel düzeyde ve bir bütün olarak doğal, toplumsal, sanatsal, çağdaş düşünce ve değerlerin bir bileşkesinden oluşmaktadır. Çocuklar bunların içinde yer alan kültürel değerleri öğrenip benimseyerek yaşama hazırlanırlar. Bu nedenle, Hayat Bilgisi dersinin, bu özelliklerin tümünü kapsamı gerekir. Hayat Bilgisi programında yaşamla ilgili tüm istendik davranış düzeylerine yer verilir. Bir başka deyişle, bu dersin içinde, toplumsallaşma açısından çok gerekli görülen Sosyal Bilgilerle ilgili hazırbulunuşluk düzeyine çocuk henüz ulaşmadan önce, toplumsal yaşam, sanat ve değerlerin yanında, fen ve teknoloji ile ilgili ilk temel bilgilerin de bütüncül bir yaklaşımla ona kazandırılması gerekecektir. Daha sonra, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi ayrımına gidilebilecek; çeşitli olgu ve olaylar, ilgili ilke, yöntem ve tekniklerle çocuğa ayrı ayrı kazandırılabilir (Sözer, 1998b, ss. 28-29).

Hayat Bilgisi dersi bir yandan ilköğretimin ilk üç sınıfının belkemiğini oluştururken bir yandan da “aynı cinsten olan konuları bir arada ele alarak, dördüncü ve beşinci sınıf dersleri için bir hazırlık safhası oluşturur” (Demiray, 1943, s. 10). Bu hazırlık üçüncü sınıfta daha net biçimde ortaya çıkar. Coğrafya, Tabiat, Tarih ve toplulukla ilgili varlıklar ve olaylar ilk sınıflarda Hayat Bilgisi, dördüncü ve beşinci sınıflarda Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri içinde yer alır. Ayrıca Hayat Bilgisi dersinin amaçları bir yandan Fen ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim amaçlarına bir yandan da Milli Eğitimin genel amaçlarına hizmet eder (Çilenti, 1988, s. 28).

Hayat Bilgisi dersi, çocukların yakın çevrelerini daha iyi tanıyıp anlamalarını sağlamak için gözlem ve araştırmaya dayalı olmalıdır. Bu dersde sağlanan canlı ve aktif öğretim biçimiyle Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerine hazırlanmış olurlar (Türer, 1992, s. 260).

Hayat Bilgisi Programı incelendiğinde, Hayat Bilgisi dersinin Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersine bir hazırlık oluşturduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Hayat Bilgisi dersi programının ünitelerine (konularına) bakıldığında ; Güneş ve Dünyamız, Sağlıklı Büyüyelim, Çevremizdeki Canlılar, Dünya ve Uzay, Çevremizdeki Maddeler, Hareket ve Kuvvet konularının yer aldığı ünitelerin Fen Bilgisi dersi konularının; Okula Başlıyorum, Okulumuz Açıldı, Sınıf Etkinliklerine Katılım ve Görev Paylaşımı, Okulda ve Evde Dayanışma, Bilinçli Tüketicilik ve Verimlilik, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Ben ve Ailem, Yılın Bölümleri, Yaşadığımız Yer, Toplum Hayatımız, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı konularının yer aldığı üniteler ise Sosyal Bilgiler dersinin temelini oluşturduğu görülmektedir.

Ünitelerin Hayat Bilgisi dersi programdaki sıralanışı incelendiğinde ise uygulamada mümkün olduğunca Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgilere dayalı konuların sıra ile birbiri ardında verildiği de gözlenmektedir. Ayrıca ilköğretim okullarında anılan ya da kutlanan belirli gün ve haftaların önce Hayat Bilgisi daha sonra da Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yer aldığı gözlenmektedir.

Hayat Bilgisi dersi, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ikinci devre derslerinin birinci devredeki temeli olmakla beraber, bazı yönlerden, onlardan ayrılır. Bu ders çocuğa, içinde bulunduğu doğal ve sosyal gerçeği, onun ruhsal durumuna uygun olarak, bir bütün halinde kavratmaya çalışır. Bu bakımdan doğal ve sosyal hayatla ilgili varlıkları ve olayları, bunlar arasındaki bağılılığı bozmadan gözden geçirir. Bu hayat safhası içinde, coğrafya, tarih, tabiat ve toplulukla ilgili varlıklar ve olaylar birbirleriyle olan doğal ilişkilerini koruyarak yan yana ve iç içe yer alırlar. Onun için Hayat Bilgisi dersi çocuklara, bir hayvan ya da bitkiyi tasvir, sınıflama, anatomik bakımdan inceleme gibi zoolojik ve botanik bilimlerin gerektirdiği bir yoldan yürüyerek değil, çocuk ve çevresiyle olan ilişkisi bakımından inceletir. Bununla beraber Hayat Bilgisi dersi üçüncü sınıfta bir yandan öğrencilere yaşadıkları kasaba, köy ve bunun en yakın çevresi hakkında genel bir görüş kazandırmaya çalışılırken, öte yandan aynı

cinsten olan Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde her biri ile ilgili eşya ve olayları bir arada ele alarak çocukları ikinci devrenin sözü geçen dersleri için hazırlar (M.E.B., 1991, s. 133).

1.1.3. Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi (Evrimi)

Hayat Bilgisi eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, “insanoğlunun varolduğu andan itibaren hem fen bilimleri, hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır” denilebilir (Sönmez, 1998, s. 13). Hayat Bilgisi dersinin temelleri Eflâtun’a kadar dayanmaktadır. Eflâtun, öğrenen kişinin eşyaya yaklaştırılmasını, ona eşyanın gösterilmesini ve onu kullanmasını istemiştir. 16. yüzyılda İngiliz bilim adamı Bacon’un, öğrencilerin ezberlemekle değil doğrudan deneyimlerle öğrenmesi gerekliliği ilkesini W. Ratichius’ta aynı dönemde ilk okullara uygulamak istemiştir. (Brückl, 1932, ss. 69-71). Gözlem, düşünme ve sonra konuşma diyen 17. yüzyıl eğitimcilerinden J. A Comenius eğitimde esaslı olarak Hayat Bilgisi konularına yer veren ve Hayat Bilgisi dersinin kurucusu olarak bilinen kişidir. 1658 yılında çıkan “Orbis Sensualium Pictus” adlı eserinde Comenius, Hayat Bilgisi konularını herşeyden önce dil konularına bağlamış ve derse ilk sınıflar için en uygun şekli vermiştir. Eseri, öğretimde kelimelerle eşya arasında ilişki kurma konusunda yapılan ilk çalışmadır (Baysal, 1995, s. 25).

Türk eğitim tarihinde ise; islamiyetten önce toplumsal ve doğal yaşamla ilgili kurallar gelenek ve göreneğin, inanç sisteminin içinde verilmiştir. İslamiyetten sonra ise islâm dininin esaslarına göre kişi yetiştirilmeye çalışılmış bunun yanı sıra gelenek ve göreneğin kuralları da öğrencilere kazandırılmıştır (Sönmez, 1998, s. 14). Osmanlı Devleti zamanında okullardaki eğitim programlarında Kur’an öğretimine ağırlık verilmiştir. Eğitimde ilk yenileşme çalışmaları İslahat hareketi ile başlamış Tanzimat ile devam etmiştir. Yine bu dönemde 1868’de kurulan Sıbyan okulları programlarına İmla, Malumat-ı Nafia (Faydalı Bilgiler, Hayat Bilgisi), Coğrafya ve Aritmetik derslerinin eklenmesi plânlanmışsa da bu gerçekleşmemiştir (Kodaman, 1991, s.62).

1 Eylül 1869 tarihli “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” uyarınca okutulacak derslerde önemli değişiklikler yapılmış, eğitim sistemine batı kültürü düşüncesi girmiştir. Yazı, Tarih-i Osmani, Coğrafya, Malûmat-ı Nafia dersleri ilkokullarda okutulmaya başlanmıştır (Kodaman, 1991, s.63). 1869’a gelinceye kadar ne sıbyan ne de rüşdiye okullarında eşya

tedrisatı adı altında Hayat Bilgisi ile ilgili ders yoktur. İlk sınıflarda, özellikle birinci sınıfta bu yıllardan sonra okutulan “Dürus-ı Eşya ve Malûmat-ı Nafia” dersleri konuları bakımından Hayat Bilgisine çok yaklaşmaktadır (Baymur, 1937, s.38).

“Maarif-i Umumiye Nizamnamesi”nden sonra II. Meşrutiyet döneminde 1913’te “Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkati” (İlköğretim Geçici Yasası) hazırlanmıştır. Emrullah Efendi tarafından hazırlanan bu geçici yasaya göre, ilkokul altı yıl olup iki sınıflı üç devreye ayrılmıştır. Hazırlanan programa göre, eşya dersleri dağınıklık sergilemektedir. Bu dersler “Musahabatı Ahlâkiye, Tarihiye, Sıhhiye ve Medeniye”, “Tarih”, “Coğrafya”, “Eşya Dersleri” ve Ziraat”dir. Bu programda Hayat Bilgisi ders konuları ilk üç sınıfta bugünkü Hayat Bilgisi üniteleri gibidir. Bu ünitelerde, Tabiat Bilgisi (Doğa ve Fiziki Bilimler) görüşü daha ağırlıklıdır (Baymur, 1937, s. 42).

Cumhuriyet’ten sonra 3 Mart 1924’te 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretimin Birleştirilmesi Yasası) ile Türk Eğitiminde düzenlemeler ve yenilikler başlamıştır. Bu dönemde eğitimin başlıca amacı, her düzeydeki okullarda öğrencilere Cumhuriyetçi bir eğitim vermek olmuştur. İlköğretime büyük önem verilmiş, Cumhuriyet döneminde ilköğretim programları, gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. 1926 tarihinde yayınlanan ilkokul programı, öğretim etkinliklerine “toplu öğretim” ilkesini getirmiştir. Bu, önceki dönemlerin geleneksel öğretim anlayışından çok farklı yepyeni bir öğretim ilkesidir (Akyüz, 1993, ss. 286-301). 1926 programında ilkokulun temel amacı genç kuşakları etkin biçimde çevresine uyum göstermelerini sağlamak yoluyla iyi vatandaş yetiştirmek olarak belirlenmiş; Hayat Bilgisi dersine haftada 4 saat olmak üzere I., II. ve III. sınıflarda yer verilmiştir. 1930, 1932 ve 1936 programlarında, 1926 programındaki amaca; “bireyleri, bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip, milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek” gibi ilkeler eklenmiştir (Sönmez, 1998, s. 14).

1926 programı, 1936 yılında yeniden değiştirilmiş ve on yıllık uygulama deneyiminden edinilen izlenimlerle programa birtakım teknik ekler yapılmış ve özellikle programdaki amaçlar ve öğretim ilkeleri yeniden gözden geçirilmiştir. Ayrıca birinci sınıfın önemine ilişkin bir bölüm eklenmiş, her derse ait amaçlar ve ilkeler ortaya konmuş, programın sonunda eğitim öğretim sırasında ilkokulun yararlanacağı araçlarla bunların nasıl kullanılacağı konusunda bilgiler verilmiştir (Öymen ve Erkman, 1959, s. 42). 1936 programında da Hayat Bilgisi adıyla okutulan ders I. sınıfta 5, II. sınıfta 6 ve III. sınıfta 7 saat olarak yer almıştır.

1948 programında Hayat Bilgisi dersinin amaçları, 1936 programının amaçları ile fazla farklılık göstermemektedir. Bu amaçlar 1948 ve 1961 programlarında tabiat ve toplumsal yaşayışla ilgili iki başlık altında toplanmış I.sınıfta 5, II. sınıfta 6 ve III. sınıfta 7 saat olarak yer almıştır (Sönmez, 1998, s.14). 1962 ve 1965 program taslaklarında Hayat Bilgisi ve daha sonraki “Sosyal Bilgiler” dersi, “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersleri başlığı altında yer almıştır. 1936 ve 1948 programlarında konular halinde sıralanan dersler, 1968’de üniteler çevresinde toplanmıştır. 1968 ve 1995 programlarında amaçlar, daha önce de sözü edildiği gibi, a) yakın çevreyi tanıma ile ilgili, yetenek ve becerileri geliştirme yönünden, b) yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden, c) toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden, d) ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirme yönünden ve e) daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme yönünden olmak üzere 5 başlık altında toplanmıştır.(Sönmez, 1998, s.14).

1926, 1936 ve 1948 programları ile 1968 programının uygulanışı açısından gözlenen en önemli farklardan birisi de, Hayat Bilgisi dersi işlenirken, ünitelerin özelliği ve olanaklar gözönüne alınarak çeşitli yöntemler yanında, çocukların kümeler halinde çalışmalarına, bir küme içinde çalışan çocukların aralarında iş bölümü yaparak her birinin ilgi ve yeteneğine göre işlenen konunun bir kısmında etkinleşmesi ve çalışma sonuçlarının tüm sınıf topluluğu ile paylaşılarak sınıf içindeki tüm öğrencilerin etkin hale gelmesine olanak sağlamasıdır (Baysal, 1995, s. 54). 1968 programında Hayat Bilgisi dersi I. sınıfta 6, II. sınıfta 6 ve III. sınıfta 6 saat olarak belirlenmiştir.

1968 yılından sonra yeni bir Hayat Bilgisi programının geliştirilmesi uzun yıllar almıştır. Okulların, çağın gerekleri doğrultusunda öğrencilerin eğitim gereksinimine yanıt verebilecek nitelikleri taşıması, eğitimin niteliğini geliştirmek ve öğrenci başarısını artırmak için Milli Eğitim Bakanlığı’nca 1990 yılında “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi” başlatılmıştır. Bu proje kapsamında oluşturulan “Müfredat Laboratuar Okulları”nda uygulanmak üzere geliştirilen yeni programlardan birisi de Hayat Bilgisi programıdır. 1993-1994 öğretim yılında pilot bölge olarak seçilen 13 ildeki 208 okulda 1 yıl süre ile deneme sürecinde uygulanan bu program, 1997-1998 öğretim yılında ülke genelindeki tüm ilköğretim okullarına da yaygınlaştırılmıştır. Bu programın diğer programlardan en büyük farkı ise; alanda deneme sürecinden geçirilerek yaygınlaştırılmış olmasıdır.

1.1.4. Hayat Bilgisi Dersi Programının Amaçları, İçeriği, Süreçleri ve Değerlendirme

İlköğretim okullarında uygulanmakta olan Hayat Bilgisi programı, Milli Eğitim Bakanlığınca Ocak 1998 tarihinde, 2484 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. Bilindiği gibi bireylerde istendik davranışların meydana getirilebilmesi için uygulamadaki programın işlevlerini yerine getirip getirmediğinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde herhangi bir sorunun varolup olmadığının belirlenebilmesi, programın amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme öğeleri bakımından incelenmesini gerektirmektedir.

1.1.4.1. Amaçlar

Amaç , “belli bir alanda eğitilecek bireylere kazandırılmak istenen özelliklerdir” (Fidan, 1985, s. 23). Amaçların belirlenmesi, eğitim süreçlerinin başında ele alınması gereken ve sonraki süreçleri etkileyecek olan önemli bir çabadır (Varış, 1988, s. 149). Bireyler belirlenen amaçlar doğrultusunda olumlu davranışlar kazanarak, kendi ilgi, gereksinim ve beklentileri yönünde gelişme olanağı bulabileceği gibi toplumun gelişimine de katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda, bir eğitim programının amaçlarının şu ölçütleri kapsamaması gerekir:

Amaçlar;

- a. toplum koşullarına ve gereksinimlerine yanıt vermelidir,
- b. insanların temel gereksinimlerini karşılayacak yönde olmalıdır,
- c. demokratik ideallere uymalıdır,
- d. kendi içinde çelişki halinde bulunmamalıdır,
- e. istenen davranış değişikliğini açıklayan bir yönde dile getirilmelidir,
- f. gerçekleştirilecek nitelikte olmalıdır (Varış, 1996, s.97).

Ayrıca amaçların gerçekleştirilmesi için, herşeyden önce öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olması ve programın uygulandığı okulun ekonomik koşullarının da dikkate alınması gerekir (Erden, 1993, s.26).

Hayat Bilgisi dersi ile çocuğun kendi özelliklerini tanıması, sosyal bir varlık olduğu için çevresindeki doğal olayları anlaması, sosyal çevresini tanıması ve bu çevre içinde kendini geliştirmesi amaçlanmaktadır. Hayat Bilgisi dersinin bu temel amacına bağlı olarak,

öğrencinin ve toplumun gereksinimleri göz önüne alınmak suretiyle, İlköğretim okullarında 1998 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan Hayat Bilgisi programında genel amaçlar şu biçimde belirlenmiştir (MEB, Tebliğler Dergisi, s. 13, 1998):

1. Türk Milletinin bir bireyi olmaktan gurur duyuş
2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bütünlüğünün bilincinde oluş
3. Türk Milletinin kültürel değerlerini benimseyiş
4. Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş
5. İnsanlara sevgi ve saygı duyuş
6. Kendine güven duyuş
7. Dayanışma ve işbirliği içinde olmayı alışkanlık haline getiriş
8. Yaratıcı ve eleştirci düşünmeyi alışkanlık haline getiriş
9. Aile hayatının önemini farkında oluş
10. Okulun kendisine kazandırdıklarının önemini farkında oluş
11. Planlı çalışmayı alışkanlık haline getiriş
12. Ülke ve dünya olaylarına duyarlı oluş
13. Sesin ve ışığın duyma ve görme ile ilgisini sezmiş
14. Atatürk ilke ve inkılaplarını temel özellikleriyle tanıyabilme
15. Çevresindeki maddeleri tanıyabilme
16. Uzayı tanıyabilme
17. Turizmin önemini kavrayabilme
18. Doğa olaylarının etkilerini kavrayabilme
19. Demokrasinin temel kurallarına uyabilme
20. Sorumluluğunu yerine getirebilme
21. Toplu yaşama kurallarına uyabilme
22. Sağlığını koruyabilme
23. Canlı ve cansız varlıkları koruyabilme
24. Bilinçli bir tüketici olabilme
25. Çevreyi koruyabilme
26. Teknolojik yeniliklerden yararlanabilme

İlköğretimin ilk üç yılındaki derslerin belkemiği olan Hayat Bilgisi dersinin temel amaçlarının; Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerinin, ilköğretimin ve eğitimin amaçları ile tutarlılık göstermesi gerekmektedir. Hayat Bilgisi dersine ilişkin bu genel amaçlar dikkatle incelendiğinde, önemli bir bölümünün dördüncü ve beşinci sınıftaki Sosyal Bilgiler dersini çok ilgilendirdiği, bir bölümünün de Fen Bilgisi dersine yönelik bulunduğu söylenebilir. Birinci, ikinci ve üçüncü yıl sınıfları için, düzeylerine uygun olarak ayrı ayrı oluşturulan özel amaçların ise, Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarına göre, kimileri dışında, daha somut, belirgin ve davranışa dönük biçimde hazırlandığı söylenebilir. Çizelge 1'de bu özel amaçlar karşılaştırmalı biçimde verilmiştir.

ÇİZELGE 1
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA DERSLERİN YILLARA/SINIFLARA GÖRE
ÖZELAMAÇLARI

1.Yıl/Sınıf	2.Yıl/Sınıf	3.Yıl/Sınıf
1. Bayrağa saygı duyuş	Bayrağa saygı duyuş	Bayrağa saygı duyuş
2. İstiklal Marşına saygı duyuş	İstiklal Marşına saygı duyuş	İstiklal Marşına saygı duyuş
3. Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş	Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş	Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş
4. Bayrak sevincini duyuş	Bayrak sevincini duyuş	Bayrak sevincini duyuş
5. İnsanlara sevgi ve saygı duyuş	İnsanlara sevgi ve saygı duyuş	İnsanlara sevgi ve saygı duyuş
6. Atatürk ilke ve inkılaplarını tanıyabilme	Atatürk ilke ve inkılaplarını tanıyabilme	Atatürk ilke ve inkılaplarını tanıyabilme
7. Bilinçli tüketicilik bilgisi	Işık kaynakları bilgisi	Uzayı tanıyabilme
8. Uzayı tanıyabilme	Ses kaynakları bilgisi	Maddelerin özellikleri bilgisi
9. Yakın çevresindeki insanlarla iyi ilişkiler kurabilme	Uzayı tanıyabilme	Eğitimin önemini kavrayabilme
10. Toplu yaşama kurallarına uyabilme	Eğitimin önemini kavrayabilme	Hareket-kuvvet-enerji ilişkisini kavrayabilme
11. Hak ve sorumluluklarını yerine getirebilme	Bilinçli tüketiciliği kavrayabilme	Bilinçli tüketici olmanın önemini kavrayabilme
12. Sağlıklı yaşayabilme	Sosyal Çevre ile ilgili ilişkiler kurabilme	Canlı varlıkları koruyabilme
13. Yetenekleri geliştirebilme	Toplu yaşam kurallarına uyabilme	Cansız varlıkları koruyabilme
14. Kullandığı araç-gereçleri koruyabilme	Hak ve sorumluluklarını yerine kurabilme	Sosyal çevreyle ilgili ilişkiler getirebilme
15. Fiziki çevreyi koruyabilme	Sağlıklı yaşayabilme	Toplu yaşama kurallarına uyabilme
16. Canlı varlıkları koruyabilme	Yeteneklerini geliştirebilme	Hak ve sorumluluklarını yerine getirebilme
17. Yeniliklerden yararlanabilme	Kullandığı araç-gereçleri koruyabilme	Sağlıklı yaşayabilme
18. Zamanı iyi değerlendirebilme	Fiziki çevreyi koruyabilme	Yeteneklerini geliştirebilme
19. -	Canlı varlıkları koruyabilme	Fiziki çevreyi geliştirebilme
20. -	Yeniliklerden yararlanabilme	Kullandığı araç-gereçleri koruyabilme
21. -	Zamanı iyi değerlendirebilme	Yeniliklerden yararlanabilme
22. -	-	Zamanı iyi değerlendirebilme

Özel amaçların birçoğu farklı yıllarda/sınıflarda, çoğu zaman aynı özellikleri vurgulamakla birlikte, sınıf düzeylerine göre (alt sınıflardan üst sınıflara doğru) daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bu konuda, özellikle öğretim açısından, genel birtakım ilkelere uymak gerekir. İşlenecek konular, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa doğru birbirinin ön koşulu olacak biçimde düzenlenmeli ve öğrenciye öyle kazandırılmalıdır. Hayat Bilgisinin konuları arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bunun da nedeni, ele alınan konuların genelde insan, toplum ve doğa ile ilgili olmasıdır. Çocuk, yakın ve uzak çevresindeki birtakım gerçekleri, oluşumları, nedenleri ile bütün olarak algılayarak öğrendiği bilgiyi transfer edebilecek, olgular arasındaki ilişkileri üst sınıflara doğru yükseldikçe, hazırbulunuşluk düzeylerine göre, giderek daha iyi görebilecektir (Sözer, 1998b, s.30). Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde strateji, yöntem ve tekniklerin özenle seçilmesi, konuların düzeye uygun biçimde, somut olarak ele alınıp işlenmesi gerekmektedir. Önemli olan, programda belirlenmiş olan ünite ve konuların titizlikle işlenmesi sonucu, özel amaçların istendiği biçimde davranışa dönüştürülebilmesidir.

1.1.4.2. İçerik

İçerik, davranışsal amaçları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi biçiminde ele alınabilir. İçerik, davranışsal amaçlarla tutarlı, çağdaş bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanık, öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine uygun, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin ön koşulu olacak biçimde bilinenden bilinmeyene, kendi içinde mantıklı bir tutarlılık izleyerek düzenlenmelidir (Sönmez, 1998, s.49). İçerik, olguların ve olayların, ezberlemek üzere ansiklopedik bir biçimde bir araya getirilmesi değil, yaşama alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin etkin bir çabayla düzenlenmesidir (Varış, 1996, s.114). Hayat Bilgisi dersi için içerik seçiminde göz önünde bulundurulacak ölçütler şöyle sıralanabilir;

a. İçerik, hedef davranışlara göre düzenlenmelidir. Bir üniteye zorunlu olmadıkça üç, dört kavramdan fazlasına yer verilmemelidir.

b. İçeriğin çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiye ters düşmemesi gerekir. İçerikte gelişme ve değişmelere yer vermelidir. Hayat Bilgisiyle ilgili sorunların çözümünde kullanılan yöntem ve teknikler içerikte sunulmalı ve içerik akıl yürütme yolları ile de tutarlı olmalıdır. İçerikte tanım ve betimlemeler yapılırken cümlelerdeki sözcük sayısını çok geniş tutmamak gerekir.

c. İçerik, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmalıdır. Öğrencinin zihinsel ve bedensel gelişimi ve olgunluğu göz önüne alınmalıdır. İçeriğin, öğrencinin içinde yaşadığı doğal, toplumsal koşullara ve kültürel değerlere göre düzenlenmesine özen gösterilmesi büyük önem taşır. Ayrıca Hayat Bilgisi dersi içeriğinin seçiminde öğrenme ilkeleri de göz önünde tutulmalı, içerik değişik öğretim-öğrenme stratejisi, yöntem ve tekniklerine uygun biçimde düzenlenmelidir (Sönmez, 1998, ss. 49-57). İçeriğin nasıl düzenleneceği önemli olduğu kadar, içerikteki bilgilerin neler olacağı da oldukça önemlidir.

Hayat Bilgisi Dersinin Konuları ve Kapsadığı Alanlar: Hayat Bilgisi doğal ve toplumsal gerçeklerle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler bütünü olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, bu derste doğal ve toplumsal olgu ve olaylar ele alınıp işlenmektedir (Sönmez, 1998, s.8). Hayat Bilgisi çocuğun hayatı ile ilgili olan herşeyi kendine konu edinebilir. Asıl konusu ise, çocuğun bizzat içinde bulunduğu çevresidir. “Çevresindeki nesnelere, olayları ve problemleri incelemede yardımcı olabilecek sosyal alanlar, fen alanları dersin konularını oluşturur. Bu bakımdan, Türkçe, Aritmetik, Resim-iş, Müzik ve Beden Eğitimi dersleri ile Hayat Bilgisi dersi bir bütünlük içinde ele alınmalıdır (Çilenti, 1988, s. 33). Bu yolla öğrenciler daha sonraki yaşantılara hazırlanma olanağı elde eder. Çocuğun içinde yaşadığı sosyal ve doğal hayattan alınan ve hayata hazırlanmasını sağlayan üniteler Hayat Bilgisi dersinde ele alınıp incelenir. İfade ve beceri dersleri, bir yandan üniteleri kendi yönlerinden ele alırken, bir yandan da çocuklara, kendi yönlerinden gerekli olan becerileri kazandırır. Böylece, ilk üç yılın eğitim öğretim çalışmaları, bu dönem çocuğunun toptan görme ve toplu kavrama özelliğine uygun olarak ünite bütünlüğü içinde yürütülmüş olur (Tekışık, 1987, s.9). Sözelimi; okul, okulda yaşam, aile, Cumhuriyet Bayramı gibi olgu ve olaylar toplumsal; sonbahar, kış, çevremizde yaşam gibi olgu ve olaylar ise doğaldır. Çocuk içinde yaşadığı toplumsal ve doğal olgu ve olayları bilmek, onları anlamak, yorumlamak, kestirmek, ilke, genelleme ve yöntemleri yeni olgularda kullanmak, çözümlene yapabilmek, yeni çözümler önermek ve değerlendirmek gibi davranışları kazanmak durumundadır. Bu istendik davranış düzeyleri tüm yaşamla ilgilidir. Bu nedenden dolayı, Hayat Bilgisi dersi doğal ve toplumsal bilim alanlarını kapsadığı gibi düşünsel ve sanatsal alanları da içerebilir (Sönmez, 1998, s.8). Çizelge 2’de Hayat Bilgisi programında ünitelerin yıllara göre dağılımları verilmiştir.

ÇİZELGE 2
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA ÜNİTELERİN YILLARA/SINIFLARA
GÖRE DAĞILIMI

1. Yıl/Sınıf	2. Yıl/Sınıf	3.Yıl/Sınıf
1. Okulu Başlıyorum	Okulumuz Açıldı	Okulumuz Açıldı
2. Sınıf Etkinliklerine Katılım ve Görev Paylaşımı	Okulda ve Evde Dayanışma	Bilinçli Tüketici ve Verimlilik
3. Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk	Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk	Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk
4. Ben ve Ailem	Sağlıklı Büyüyelim	Yaşadığımız Yer
5. Yılın Bölümleri	Taşıtlar ve Trafik	Toplum Hayatımız
6. Güneş ve Dünyamız	İletişim	Sağlıklı Büyüyelim
7. Sağlıklı Büyüyelim	Görüyorum ve Duyuyorum	Çevremizdeki Canlılar
8. Bizim Bayramımız 23 Nisan	Ulusal Egemenlik ve	Dünya ve Uzay Çocuk Bayramı
9. Çevremizdeki Canlılar	Çevremizdeki Canlılar	Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
10. Tatile Girenken	Dünya ve Uzay	Çevremizdeki Maddeler
11. -	Tatile Girenken	Hareket ve Kuvvet
12. -	Tatile Girenken	

Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi, 2484, 1998.

Hayat Bilgisi dersinin kapsamı belirlenirken, ayrıca kazandırılacak davranışsal amaçlar da dikkate alınmalıdır. Doğal, toplumsal, sanatsal, düşünsel ve değerlerle ilgili temel olgular belirlenmelidir: Çünkü genel amaç; bu dönemdeki çocukları “içinde yaşadıkları kültürel değerleri tanıyıp, benimseyip yaşama hazırlamak” olarak saptanabilir. Bundan başka “4., 5., 6., 7. ve 8.” sınıflarda kazanacağı davranışlara temel oluşturmak da ayrı bir amaç olarak düşünülebilir (Sönmez, 1998, s.9).

Hayat Bilgisi dersinin asıl konusu, çocuğun içinde bulunduğu çevredeki nesne ve olaylardır. Bu nedenle, bu dersin her çevreye uygun düşecek bir konusu olmayabilir. Ancak, genel olarak anlatılan konuları işlemeye yarayacak bazı araç ve gereçler hazırlanabilir. İlköğretim programında “Hayat Bilgisi” dersinin konusu olarak gösterilen üniteler genel niteliktedir. Bunları; çevrenin özelliklerine ve öğrencilerin ilgilerine göre geliştirecek olan öğretmendir. Öğretmenler, ilköğretim programında yer alıp da çevrede bulunmayan veya öğrencilerin ilgisine cevap vermeyen konuları çıkarıp bunların yerine çevre sorunları ve

öğrenci ilgisine dayanan konuları koyabilir ya da çevrenin özellikleri ve öğrencilerin kişisel gereksinimlerine göre üniteleri geliştirebilir (Binbaşoğlu, 1981, ss. 7-9).

1.1.4.3. Öğrenme-Öğretme Süreçlerinin Düzenlenmesi

İstendik davranışları öğrenciye kazandırmak için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması eğitim durumu olarak ifade edilebilir (Sönmez, 1998, s.113). Öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde, öğrenci özelliklerine uygun olarak öğretim amaçları ve içerik belirlendikten sonra, içeriğin nasıl sunulacağına karar verilmesi gerekir. Öncelikle öğretim stratejisi sonra da öğretmenin dersini sunacağı yöntem ve tekniklerin doğru seçilmesi gerekir (Fidan ve Erden, 1992, s. 183). Öğretim stratejilerinin içerdiği öğretim yöntemlerini dört kümede toplamak olanaklıdır (Sözer, 1998a, s.74):

1. Öğretmen ağırlıklı yöntem (ve teknikler),
2. Etkileşim ağırlıklı yöntem (ve teknikler),
3. Bireysel ağırlıklı yöntem (ve teknikler),
4. Yaşantılara dayalı yöntem (ve teknikler).

Yukarıda sözü edilen ve dört kümede toplanan yöntem ve teknikler kısaca şöyle açıklanabilir:

1. Öğretmen Ağırlıklı Yöntemler (ve Teknikler): Düzanlatım, soru-yanıt, gösteri gibi genellikle tek yönlü iletişime yer veren, çok kullanılan geleneksel yöntem ve teknikleri kapsamaktadır. Hayat Bilgisi öğretiminde düzanlatım ya da soru-yanıt yöntemi seçilmişse, çocukların dikkatlerinin çabuk dağıldığını dikkate alarak anlatım süresini kısıtlı tutmaya çalışmalı, iletilen sözel mesajlar mutlaka, model, resim, grafik, harita gibi görsel materyallerle desteklemelidir (Erden ve diğerleri, 1993, s.7).

2. Etkileşim Ağırlıklı Yöntem (ve Teknikler): Açıkoturum, sunulu tartışma, toplu çalışma gibi küme tartışması türleri, küme tasarımları vb. iletişim ağırlıklı öğretim yöntemleri ve teknikleri bu kümeye girer (Sözer, 1998a, s.75). Bu kümede bulunan yöntem ve teknikler içinde özellikle küme çalışmasında Hayat Bilgisi öğretiminin yeri oldukça önemlidir.

Küme çalışması, öğrencilerin küçük kümeler içinde, birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşim kurarak, araştırıp, inceleyerek kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayan bir öğretim yöntemidir. Küme çalışmaları, öğrencilerin toplumsallaşmasını, işbirliği yapmasını, derse etkin katılımını, sorumluluk almasını sağlar. Böylece öğrenci hem toplumsal kuralları hem de demokratik yaşama ilkelerini öğrenir. Öğrencinin, konuşma, dinleme, araştırma yapma ve problem çözme becerileri gelişir. Görüldüğü gibi, küme çalışması yoluyla öğrenciler bir yandan ünitenin davranışsal amaçlarını özümleyenken diğer yandan temel toplumsal davranışları kazanabilmektedir. Bu nedenle küme çalışmalarına hayat bilgisi derslerinde olabildiğince çok yer vermek gerekmektedir (Erden ve diğerleri, 1993, s.8).

3. Bireysel Ağırlıklı Yöntem (ve Teknikler): Bilgisayar destekli öğretim, modüllerle öğretim, programlı öğretim, bireysel tasarımlar gibi öğrencilerin bireysel olarak gerçekleştirdikleri çalışmalarda yararlanılan öğretim yöntemleri ya da teknikleridir. Öğrenciler yaparak-yaşayarak, kendi kendilerine çalışarak öğrenmeyi gerçekleştirirler (Sözer, 1988a, s.75). Hayat Bilgisi derslerinde öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine olanak tanınmalıdır (Sönmez, 1998, s.116).

4. Yaşantılara Dayalı Yöntemler (ve Teknikler): Deneylik yöntemi, rol oynama, öğretim uygulamaları, benzetme ve oyunlar bu kümeye girer (Sözer, 1998a, s.75). Hayat Bilgisi dersinde öğrencinin derse etkin olarak katılımını sağlayan bu yöntemler öğrenmelerin kalıcı olmasında etkilidir. Çünkü tüm duyu organlarını kullanarak öğrenme ortamına katılan öğrenci daha kolay öğrenebilir ve öğrendiklerinin % 80'nini de unutmaz (Sönmez, 1998, s.116).

Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde kalıplaşmış tek bir yöntem ortaya konamaz. Yöntem ve teknikler ünitenin ve öğrencinin özelliğine göre belirlenir. Ancak, hangi yöntem uygun görülürse görülsün, bu gelişim döneminde çocukların somut düşündüğü, dikkatlerinin çabuk dağıldığı, kendilerini oyunlarla ifade ettikleri unutulmamalıdır. “Bu nedenle yöntem seçerken öğrencilerin çeşitli duyu organlarını kullanmasına olanak verecek ve etkin olmalarını sağlayacak, gezi, gözlem, drama gibi yöntemler ile merak güdülerini doyuracak ve problem çözme becerilerini geliştirecek etkinlikleri ağırlık verilmesi gerekmektedir” (Erden ve diğerleri, 1993, s.7). Ayrıca, Hayat Bilgisi öğretiminde kullanılacak yöntem ve tekniklerin çoğu Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerdir. Genel olarak, ilköğretim öğrencisinin fizyolojik ve psikolojik özellikleri onun doğrudan kendi yaşantıları yoluyla öğrenmesini gerektirmektedir (Çilenti, 1988, s.36).

Hayat Bilgisi dersi aslında bir “gözlem”, “deney”, “yaşama” ve “iş” dersidir. Sözü edilen yöntem ya da tekniklerden hangisi kullanılırsa kullanılsın, Hayat Bilgisi konuları işlenirken izlenmesi gereken bazı aşamalar vardır. Bu aşamalar şöyle sıralanabilir;

- Hayat Bilgisi dersinin işlenmesinde ilk yapılacak iş, konuyu, çocuğun ilgisini çekecek biçimde ortaya koymak ve duyu organları yoluyla dış dünyadan birtakım izlenimler almasını sağlamaktır.
- Duyu organları aracılığıyla alınan izlenimlerin çeşitli araç ve gereçlerle anlatımı sağlanmalıdır.
- Duyu organları aracılığıyla alınan izlenimlerin tartışılması ve gerekiyorsa, yeniden gözlem ve deney yapılması, ya da yanlış bilgi ve beceri kazanılmışsa düzeltilmesi gerekir.
- Öğrenilen bilgi, alışkanlık ve becerilerin pekiştirilmesiyle ilgili uygulamanın yapılması ve davranışların denetimi büyük önem taşır. Bütün bunlar Hayat Bilgisi derslerinde gözlem, deney, yaşama, iş ve küme çalışması vb. tekniklerle kolayca uygulanabilir (Binbaşıoğlu, 1987, s.10).

Hayat Bilgisi Dersinin Öğretimi Sırasında Dikkate Alınacak Öğrenci Özellikleri: Hayat Bilgisi dersi, çocuğun yaşamında çok önemli yeri olan bir alandır. Çünkü bu dersle, öğrencilerde kendini tanıma, kendini geliştirerek çevresine uyum gösterme, çok yönlü ve yaratıcı düşünme, problem çözme gibi özelliklerin temelleri atılır. Başarılı bir öğretmen ilköğretimin ilk üç yılında, bir çocuğun temel özelliklerine ve gereksinimlerine göre gelişmesine izin verirken, aynı zamanda onun toplumun beklentileri yönünde, belli bilgi, beceri ve tutumları kazanması için gerekli planlamaları ve uygulamaları yapar. Böylece insanın çevresi ve yaşamı ile ilgili ilk düşünceleri, duyguları ve hareketleri geliştirilir (Çilenti, 1988, s. 28). Çocuk, iyi bir öğrenme çevresinde daha iyi öğrenir. Bu çevrede zihinsel, duygusal, sosyal vb. alanlardaki uyarıcılar ne denli çok ise öğrenme de o denli kalıcı olur (Özcan, 1992, s. 28). Hayat Bilgisi dersinin öğretimi sırasında öğrencilerin gelişim özellikleriyle ilgili şu hususların dikkate alınmasında yarar vardır:

- Okula yeni başlayan çocuk oyun çağındadır. Bu nedenle, ilk sınıflarda öğretime oyun karakteri vermek gerekir (Binbaşıoğlu, 1974, s.9). Çocuğun öğrenmesi, yaşı göz önüne alınarak onun davranışlarına yönelik olarak gerçekleştirilmelidir. Yani öğrenme konuları hareketlerle, eylemlerle, uygulamalara yönelik olmalıdır. Davranışın zihinsel ve duygusal boyutları daha sonra vurgulanmalıdır (Özcan, 1992, s.29).

- İlköğretimin genellikle ilk yıllarında bulunan çocuklar somut düşünme dönemindedirler. Daha çok duyu organları yoluyla gözlem ve deneyime dayalı olarak bilgi edinirler ve yargılara varırlar. Bu nedenle öğrencilere, duyu organlarını kullanarak ve yaparak yaşayarak öğrenme olanakları sağlanmalıdır (Erden ve diğerleri, 1993, s.4).

- Bu çağ çocuklarının büyük ve küçük kasları gelişme sürecindedir. Bu nedenle çocukların ince ve küçük hareketleri çok iyi yapmaları beklenmemelidir (Erden ve diğerleri, 1993, s.5). Ayrıca çocuklar çok hareketli olduklarından çeşitli etkinliklerden sonra çabuk yorulurlar. Bu bakımdan seçilen etkinliklerin ve araç-gereçlerin çocuklara uygun olması gerekir (Çilenti, 1988, s.31). Bu çağda çocuklar çalışmak ve başarılı olmak isterler. Çok enerjik ve hareketlidirler. Bu enerjileri yararlı etkinliklere yönlendirilmelidir. Öğrencilere başarılı olma fırsatı verilmelidir.

- Çocukların gelişim hızları, yetenekleri, ilgi ve gereksinimleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle çocukların her etkinlikte aynı düzeyde başarı göstermesi beklenmemelidir (Erden ve diğerleri, 1993, s.5). Ayrıca çocukların hayal gücü ve ilgi alanları merakları göz önüne alındığında, çocuğun çevresi ve gerçekler ile karşılaşması bir uyum içinde sağlanmış olur (Çilenti, 1988, s.31).

- Bu çağdaki çocuklar düşünme biçimi yönünden farklılıklar gösterirler ve yapılan öğretim onların düşünme yapılarını çok etkiler. Tümü ile bilginin aktarılmasına ve ezbere dayanan bir öğretim ile çocukların düşünme sistemine yeterli katkıda bulunulmayacağı açıktır. Bu dönemde çocuktaki zaman kavramında yeni yeni gelişmeler başlamıştır. Hayat Bilgisi öğretimi ile bu kavramın yerleşmesi ve konulara, olaylara bağlanması olanaklıdır.

- Bu çağda doğru-yanlış kavramları ile birlikte belli bir ahlak gelişimi de söz konusudur. Bu konu Hayat Bilgisi öğretiminin duyuşsal yönünü oluşturmaktadır. İlköğretimin ilk yıllarında çocuklar belirli birtakım sosyal özellikleri de kazanmaya başlamışlardır. Arkadaş seçerken özen gösterir ve oldukça seçici hareket ederler. Küçük kümelerde yer alıp oyun oynamaktan hoşlanırlar, ancak kuralları özel durumlara uygulamakta güçlük çekerler.

- Bu çağdaki çocukların duygusal özellikleri de göz önüne alınmalıdır. Övülme ve grup içinde ilgi görmeyen sevindirmesine karşılık, açık eleştiri, aşağılanma ve başarısızlıkla karşılaşma onları üzer. Öğretmen, öğrencileri etkileyebilecek güçte olan önemli insanlardan

biridir. Bu bakımdan bu gücünü bilerek kullanabilirse, çocukların gelişmelerine çok olumlu katkılarda bulunabilir.

1.1.4.4. Hayat Bilgisi Öğretiminde Kullanılabilecek Araç-Gereçler

Somut işlemler döneminde bulunan öğrencilerin duyu organlarıyla sinir ve hareket sistemlerinin, uyarıcıları alma, yorumlama ve onlara uygun davranışlarla tepki gösterme alışkanlıklarını kazanmasında; çevresindeki cisim, olgu ve olaylarla ilgili ilk somut kavramlarının oluşmasında ve bunların anadilinin sözcüklerine bağlanmasında; cisim, sayı, madde miktarı, uzunluk, zaman, yer, ağırlık ve hacim kavramlarının oluşumunda ve bunların korunumu ilkelerinin gelişiminde, bu düzeydeki yaşantıların ve onları sağlayan araçların ne kadar önemli olduğu anlaşılır (Çilenti, 1984, s.61). Ancak, öğrenmeyi kolaylaştırıcı araçların etkili olabilmesi için araç gereçlerin konu alanına, öğrencilerin özelliklerine ve kazandırılmak istenen davranışa uygun olarak seçilmesi ve öğretmen tarafından iyi kullanılması önem taşımaktadır (Fidan ve Erden 1992, s.187). İlköğretimde Hayat Bilgisi dersinde kullanılacak araç-gereçlerin olabildiğince birden fazla duyu organına yönelik olmasına özen gösterilmelidir (Sönmez, 1998, s.117).

1995 yılındaki ilkokul programında Hayat Bilgisi dersi için zorunlu olarak her okulda bulunması gerekli araç-gereçler “okulun maketi, takvim, su saati, kum saati, saat kadranı, zaman şeridi, kolleksiyonlar, trafik aracı, çevrenin kabartma haritası, dünyanın hareketleri, mevsimler tablosu, ay ve güneş tutulması, okul ve çevrenin krokisi, konularla ilgili şema ve tablolar, pusula” olarak belirlenirken, 1998 yılında uygulamaya konulan yeni programda ise ünite süresince kullanılacak olan araç-gereçler her ünite sonunda ayrı ayrı verilmiştir.

Doğada ve toplumsal çevrede bulunan bitki, hayvan, toprak, yapraklar vb. ile okul, ev, belediye, postane, hastane, dispanser, sağlık ocağı, doktor, hemşire, okulun yetiştirdiği ve o bölgede yaşayan ünlü kişiler, dağ, ova, vadi, yayla, dere, çay, taşıtlar birinci derecede kaynaklar olarak ele alınmalıdır. Ayrıca bitki, hayvan, yaprak örnekleri, küre, plan, kroki, harita, rende, çekiç, keser, tornavida, pense, iğne, sargı bezi, kızılây dolabı, panolar, kum masası, mobil (hareketli resimler, yanıp sönen elektrikli şekiller), diyagram, renkli resim setleri, radyo, sinema makinası, film, kamera, video, televizyon, bilgisayar, telefon, telgraf, mektup, tepegöz, slayt makinesi, epidiyaskop, projektör, tartı aleti, baskül, kantar, metre, terazi, kuklalar, modeller, resimler, kartpostallar, saat, hayat bilgisi şeridi, kara tahta, poster,

bülten tahtası, kolaj, duvar resmi, cam ve beyaz tahta, tarihi anıtlar, giysiler, yiyecek ve içecekler vb. Hayat Bilgisi dersinde etkili bir şekilde yeri geldiğinde kullanılmalıdır (Sönmez, 1998, s. 117).

İlköğretimin ilk sınıflarında Hayat Bilgisi dersindeki birçok soyut konunun somut bir duruma getirilmesinde öğretim araç-gereçleri büyük rol oynar. Öğrenciler, demokrasi, insan hakları, adalet, özgürlük, devrim gibi birtakım soyut kavramları özellikle kendi yarattıkları araç-gereçlerle somutlaştırmaya çaba gösterirlerse, bunları daha kolay ve etkili biçimde anımsayıp kullanabilirler (Sözer, 1998a, ss. 112-113). Burada kuşkusuz, öğretmenin yol göstericiliğine önemli ölçüde gerek duyulur.

1.1.4.5. Değerlendirme

Programın başında belirlenmiş olan amaçlara ulaştıracağı düşüncesiyle seçilen ve süreklilik, aşamalılık, kaynaşıklık ilkelerine göre düzenlenen öğrenme yaşantılarını öğrencilere kazandırmak için harcanan çabaların etkili olup olmadığı konusunda bilgi edinmek gerekir. Eğitim, kendisinden ne beklediğini düşünmeksizin çok çabuk bir alışkanlık, bir görenek durumuna gelebilir. Bu yüzden, en azından, programın amaçlarına ne derece ulaşıldığını ve öğrencilerde istenilen davranış değişikliğini gözlemlemek için değerlendirmeye gerek vardır (Tekin, 1984, s. 24).

Değerlendirme, gerçek sonuçlarla beklenen sonuçlar arasında bir kıyaslama yapılmasına olanak sağladığı gibi, gelecekteki etkinlikler için de bir sonuca varılmasına yardım eder (Kısakürek, 1983, s.239). Değerlendirme kavramı açıklanırken, ölçme kavramı da açıklanmalıdır. Bu iki kavram birbiriyle ilişkili olmakla birlikte birbirinden anlam bakımından ayrılır. “Ölçme, bir niteliğin gözlenip gözlem sonucunun sayılarla ya da başka sembollerle gösterilmesidir” (Turgut, 1983, s.12). Değerlendirmede ise ölçme sonuçları bir ölçütle karşılaştırılır. Eğitimde değerlendirme, öğretmenin öğrenciyi tanımasıdır. Öğretmenin, öğrencinin başarı gücünü tahmin etmesi, değerlendirme sonuçlarını, başarısını saptamada işe yarayan bir dönüt sistemi ve aracı olarak kabullenmesi, öğrenci ile ilgili olarak her türlü bilgiyi toplayıp bunlara dayalı bir biçimde öğrenciyi bir üst düzeye çıkarmaya çaba göstermesi gerekir (Sözer, 1998a, s. 116).

Değerlendirme yapmak için, amaca göre geliştirilebilecek çeşitli ölçme araçları vardır. Her ölçme aracı, amaca ve belli özelliklerine göre en uygun olduğu durumda ve karar verme aşamasında öteki araçlar ve gözlemlerle birlikte kullanılmalıdır. Ölçme araçları nesnel (objektif) olmalı, gerçekten amacın gerçekleşme durumunun ölçülmesine olanak sağlamalıdır (Polat, 1996, s. 40).

Hayat Bilgisi dersinde, değerlendirmede, yazılı yoklama, sözlü yoklama, kısa yanıtı test, çoktan seçmeli test, doğru yanlış testleri, tamamlamalı ya da kısa yanıtı test gibi tekniklerden yararlanılır. Ancak bilgi ve beceri testleri bunların en önemlilerindedir. Hayat Bilgisi derslerinde öğrencilerin sözlü ve yazılı sunuşları da birer değerlendirme aracı olarak kabul edilebilir. Dersin işlenmesi sırasında ortaya çıkan olumlu her türlü çalışma değerlendirmeye olanak sağlar. Bu çalışmalara dönem sonu sergilerinde çok rastlanılır. Bu yolla değerlendirmeye öğrencilerden başka okul ve çevre ilgilileriyle anne ve babalar da katılmış olur (Binbaşıoğlu, 1981, s.14).

Öte yandan, her ünite sonunda öğrencinin hangi davranışları kazanıp kazanmadığını belirlemek ve onun eksiklerini tamamlamak, yanlışlarını düzeltmek amacıyla yapılan izleme türü değerlendirmelerde öğrencilere not verilmemelidir. Öğrencinin yaptığı yanlışlar, eksikler belirlendikten sonra bunları giderici bir ek eğitim yapılmalıdır (Sönmez, 1998, s.130). Öğrencilerin başarısını ölçme yoluyla yapılan değerlendirme sadece not verme işi değil, aynı zamanda bu yolla öğrencilerin gelişme ve ilerleme durumunu tanımaya yardım eden nitelik taşımalıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, 1968 Hayat Bilgisi programına gelinceye dek izlenen programlarda değerlendirmeye ilişkin herhangi bir açıklama görülmemektedir. 1968 programının “Programın Uygulanması ile ilgili Genel Esaslar” bölümünde değerlendirmenin eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmektedir. Burada, yapılacak tüm değerlendirme çalışmaları ile ilgili açıklamalara yer verilmekte, ancak izlenecek yol öğretmene bırakılmaktadır. 1998 Hayat Bilgisi programında ise; her ünite sonunda amaç ve davranışların ne ölçüde gerçekleştiğini belirlemek amacıyla, yapılacak olan değerlendirme bölümünde çoktan seçmeli, kısa yanıtı, tamamlamalı test sorularına ve gözlem formuna yer verilmektedir. Ayrıca öğretmenlere, konunun özelliğine ve öğrencinin düzeyine uygun olarak değerlendirmede yararlanabilecekleri ölçme araçlarını seçme ve çeşitlendirme fırsatı tanınmaktadır.

Bundan sonraki alt başlıklarda, araştırmanın amacı açıklanarak araştırmanın öneminden söz edilecek ve daha sonra sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar dile getirilecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; İlköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi dersi programını öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir. Belirlenen bu temel amaca bağlı olarak, aşağıdaki sorulara yanıt aranması yoluna gidilmiştir:

1. Hayat Bilgisi programını uygulayan öğretmenlerin programın amaçları, içeriği, öğretim süreçleri ve değerlendirme süreçleri konusundaki görüşleri nedir?
2. Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi programının öğelerine ilişkin görüşleri ile,
 - a. Okuttukları sınıfları
 - b. Cinsiyetleri
 - c. Meslekteki hizmet süreleri
 - d. En son bitirdikleri öğretim kurumu ya da eğitim programı türleri arasında ilişki var mıdır?
3. Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi programı ile ilgili olarak geleceğe yönelik görüş ve önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Program geliştirme sürecinin son ve tamamlayıcı halkası olan amaçların gerçekleşme derecesini belirleme süreci değerlendirmedir. Bilimsel ilkeler doğrultusunda ve önceki dönemlerin ortaya çıkardığı ipuçlarından geliştirilip oluşturulmuş bir programın gelişigüzel şartlanmalara kıyasla daha güvenilir ve işleme olasılığının, istenilen amaca ulaşma açısından yüksek olması beklenir. Ancak, güvenilir temellerle bir program hazırlamak o program için bir işlerlik garantisi de sayılmaz. Bu nedenle programın, istendik davranışı meydana getirme bakımından işgörülük derecesinin sürekli olarak araştırılması gerekir (Ertürk, 1991, s. 107).

Programın işlerliğini artırmak için eğitim durumları ve desenle ilgili bazı tedbirlerin işlememe olasılığı, yetiştirilmiş öğrencilerin istendik davranışlara sahip olup olmadığının belirlenmesi, eğitim etkinliklerinin amaca hizmet edip etmediğinin ya da istenmeyen sonuçlara götürüp götürmediğinin belirlenmesi değerlendirme ile anlaşılabilir. Ayrıca değerlendirme eldeki programın düzeltilmesi ve genel olarak program geliştirme ile ilgili katkılarının yanında, hem iyi bir öğretmen yetiştirme aracı hem de eğitim-öğretime katkıların kaynağı olma durumundadır (Ertürk, 1991, s. 108-109).

Türk Eğitim Sistemi içinde yer alan eğitim kurumlarının istendik davranışlarla donanmış bireyleri yetiştirmesi uygulanan eğitim programlarına bağlıdır. Eğitim öğretim çalışmalarının aksayan ve eksik yönlerinin düzeltilmesi ancak programlarının değerlendirilmesi ile gerçekleşir.

1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu ilköğretimi 8 yıl halinde düzenlemiş ve 1982-1983 öğretim yılında bu uygulama deneme sürecine alınmıştır. Buna göre temel eğitim 7-14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsar ve zorunludur (Akyüz, 1993, s. 302). 1997-1998 öğretim yılında ülke geneline yaygınlaştırılan 8 yıllık kesintisiz temel eğitim uygulaması Türk Eğitim Sistemi için atılmış büyük bir adımdır. Bu uygulamadan başka “Milli Eğitimi Geliştirme” projesi ile yeni yapılanmalar oluşturulmuş ve yıllardır herhangi bir değişiklik göstermeyen eğitim programları yeniden ele alınarak geliştirilmeye başlanmıştır. Geliştirilen yeni programlardan birisi de temel eğitimin ilk üç yılında diğer derslerin de bel kemiği olarak nitelendirilen Hayat Bilgisi dersi programıdır. Hayat Bilgisi dersi öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini tanımak, çevrelerine uyum göstermek, daha iyi yaşayabilmek için gerekli olan yeteneklerin ve becerilerin geliştirilmesini amaçlamaktadır. bu dönemde bulunan öğrenciler istendik davranışlarla donatmada, daha sonraki öğrenmelere hazırlamada ve toplumun gereksinim duyduğu fiziksel ve ruhsal gelişimleri yönlerinden sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde Hayat Bilgisi dersinin etkisinin oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir. Çocuğun gelişiminde bu kadar önemli olan Hayat Bilgisi dersinin verimliliği elbette ki eldeki programla büyük ölçüde ilişkilidir.

Bu araştırma ile ilköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi programı, geneli ve öğeleri yönünden incelenerek, doğrudan programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşleri yoluyla değerlendirilmiştir. Öğrencilerin Hayat Bilgisi ile hangi becerileri geliştirdiğinin belirlenmesi, öğrencilerin daha sonraki yaşantılarının neler olması gerektiği konusunda eğitimcilere ışık tutacaktır. Ayrıca Hayat Bilgisi dersinin veriliş amacına uygun olarak ne derecede işlenebildiğinin ortaya konması, bu konudaki sorunların belirlenmesi ile çözüm yollarının bulunmasına da yardımcı olacaktır.

İlköğretimin birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında uygulanan Hayat Bilgisi dersi programının; amaçlar, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme öğeleri ile ilgili öğretmen görüşleri alınarak bireyin ve toplumun, ilgi istek ve yeteneklerine uygunluk dereceleri hakkında varolan durumu ortaya koymak, eldeki bulguların değerlendirilmesini yaparak, bireyin , toplumun ve ülkenin çıkarları doğrultusunda dersi etkililiğini artırmak ve daha sağlıklı bireylerin yetişmesinin sağlanması bakımından gereken önlemler konusunda eğitimcilere faydalı öneriler geliştirmek bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılan etmenler arasındadır.

1.4. Sayıtlar

Bu araştırmanın dayandığı temel sayıtlar şunlardır:

1. İlköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi dersi öğretiminin başarısı, öğretmenlerin Hayat Bilgisi programının geneline ve öğelerine ilişkin görüş ve eğilimleriyle doğrudan ilişkilidir.

2. Araştırmaya katılan öğretmenler, uygulanan ölçme aracındaki soruları, Hayat Bilgisi programı ile ilgili kendi gerçek görüş ve eğilimlerini yansıtacak biçimde, içten ve yansız olarak yanıtlamışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 1998-1999 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde bulunan ve örneklem kümesi içinde yer alan ilköğretim okullarında görev alan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.

2. Araştırma bulguları, öğretmenlerin, ilköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi dersi programına ilişkin görüş ve eğilimlerini belirlemek üzere geliştirilen ve 1998-1999 öğretim yılı birinci dönemi sonunda uygulanan anket sorularına verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Eğitim Programı: Bir eğitim kurumunun, çocuklar gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm etkinlikleri kapsar. Öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık vb. hizmetler ve fonksiyonlar bu çerçeve içine girer (Varış, 1988, s. 18).

Hayat Bilgisi: Çok temel düzeyde bir bütün içinde ele alınan ve doğal, toplumsal sanatsal, çağdaş düşünce ve değerlerin bir bileşkesinden oluşan, ilköğretim okullarının ilk üç sınıfında okutulmakta olan bir derstir.

Hazırbulunuşluk: Bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi ya da bir öğrenme yaşantısının etkili olabilmesi için gerekli yeterliliğe sahip olma durumu. Çocuğun önceki yaşantıları, ilgisini ve güdüsünü artırarak ya da azaltarak hazırbulunuşluğunu etkileyebilir. Hazırbulunuşluk, ayrıca, olgunlaşmaya bağlıdır (Sözer, 1998b, s. 28).

Mihver Ders: Öteki konu alanlarının çevresinde olduğu merkezdeki bir konu alanı. İlköğretim okullarındaki Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri, gibi, programdaki öteki anlatım ve beceri dersleri bu mihver derslerin çevresinde gelişir (Sözer, 1998b, s. 25).

Program Geliştirme: Eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi sürecidir (Erden, 1993, s. 3).

2. YÖNTEM

Bu bölümde, yapılan araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama aracı ve aracın uygulanması ile verilerin çözümü ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi programına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Varolan değiştirilmeden gözlenip betimlenir (Karasar, 1991, s.77).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma evrenini ise, 1998-1999 öğretim yılında Eskişehir ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 93 ilköğretim okulunun birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenlerinden oluşturmaktadır. Çalışma evrenini temsil edecek olan örneklemin belirlenmesi sırasında rastlantısal örneklem yönteminden yararlanılmıştır. Bilindiği gibi, örneklem belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar, çoğunlukla, örneklem küme üzerinde yapılır ve alınan sonuçlar, ilgili evrene genellenir (Karasar, 1991, s.110). Eğer evrende nesnelere (objeler) benzeşik iseler; aynı nedenlere dayanarak değişim, dağılım gösteriyorlarsa ve eşit değişime sahip iseler, örnekleme rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçmede yarar vardır. Bu yöntemde, seçim yapılırken herkesin seçilmek için aynı şansa sahip olduğu kabul edilir. Objeler evrenin bir noktasından değil her noktasından seçilmiş olacaktır (Kaptan, 1989, s.68). Bu çalışmada İl Milli Eğitim Müdürlüğünden sağlanmış olan listeden yararlanılarak rastlantısal örnekleme yöntemi ile 45 ilköğretim okulu örnekleme alınmıştır. Böylece 45 ilköğretim okulundaki 372 sınıf öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemine ilişkin sayısal veriler Çizelge 3'te gösterilmiştir.

ÇİZELGE 3
ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Okulun Adı	Öğretmen Sayısı	Toplam Öğretmen Sayısına Göre Oranı %
1. Ülkü İlköğretim Okulu	9	2.42
2. Namık Kemal İlköğretim Okulu	7	1.88
3. İki Eylül İlköğretim Okulu	12	3.22
4. Mithat Paşa İlköğretim Okulu	9	2.42
5. Sakarya İlköğretim Okulu	4	1.07
6. Necatibey İlköğretim Okulu	6	1.61
7. Cumhuriyet İlköğretim Okulu	10	2.68
8. Pilot Binbaşı Ali Tekin İlköğretim Okulu	10	2.68
9. Murat Atılgan İlköğretim Okulu	12	3.22
10. Atatürk İlköğretim Okulu	1	0.26
11. İbrahim Karaoğlan İlköğretim Okulu	17	4.56
12. Yunus Emre İlköğretim Okulu	10	2.68
13. Milli Zafer İlköğretim Okulu	19	5.10
14. Melahat Ünügür İlköğretim Okulu	13	3.49
15. Ahmet Sezer İlköğretim Okulu	6	1.61
16. Fatih Sultan Mehmet İlköğretim Okulu	11	2.95
17. Mehmetçik İlköğretim Okulu	0	0
18. Porsuk İlköğretim Okulu	13	3.49
19. Dumlupınar İlköğretim Okulu	8	2.15
20. Şeker İlköğretim Okulu	12	3.22
21. Sami Sipahi İlköğretim Okulu	2	0.53
22. Vali Bahaeddin İlköğretim Okulu	11	2.95
23. 19 Mayıs İlköğretim Okulu	2	0.53
24. Anadolu İlköğretim Okulu	12	3.22
25. Emek İlköğretim Okulu	14	3.76
26. Halil Akkurt İlköğretim Okulu	10	2.68
27. 24 Kasım İlköğretim Okulu	12	3.22
28. M. Ali Yasin İlköğretim Okulu	12	3.22
29. A. Fuat Cebesoy İlköğretim Okulu	13	3.49
30. Kılıçarslan İlköğretim Okulu	6	1.61
31. Battalgazi İlköğretim Okulu	6	1.61
32. Halil Yasin İlköğretim Okulu	9	2.42
33. Kardeşler İlköğretim Okulu	4	1.07
34. Barbaros İlköğretim Okulu	10	2.68
35. M. Akif Ersoy İlköğretim Okulu	1	0.26
36. Ş. Teğmen Subutay Alkan İlköğretim Ok.	3	0.80
37. Cahit Kural İlköğretim Okulu	3	0.80
38. Yenikent İlköğretim Okulu	3	0.80
39. V. Münir Raif İlköğretim Okulu	9	2.42
40. Mustafa Kemal İlköğretim Okulu	5	1.34
41. Yaşar Gülle İlköğretim Okulu	6	1.61
42. Ticaret Borsası İlköğretim Okulu	3	0.80
43. Mehmet Gedik İlköğretim Okulu	3	0.80
44. İstiklal İlköğretim Okulu	7	1.88
45. Adalet İlköğretim Okulu	17	4.56
Toplam	372	99.77

Çizelge 3'te görülebileceği gibi, örnekleme yer alan okul sayısının (45), evrendeki okul sayısına (93) göre oranı % 48 olarak gerçekleşmiştir. Bu da evrendeki öğretmenlerin yaklaşık yarısının örnekleme yer aldığını göstermektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlere uygulanmak üzere verilen ve uygulanıp geri dönen anket sayısı ve yüzdesi Çizelge 4'te verilmiştir.

ÇİZELGE 4
UYGULANAN ANKETLERİN GERİ DÖNÜŞÜ

Örnekleme Öğretmen Sayısı s	Yanıtlanan Anket Sayısı s	Yanıtlanan Anket Yüzdesi
372	335	90.05

Örneklem kümesi içinde içinde yer alan 372 öğretmenden 335' i veri toplama aracına yanıt vermiştir. Öğretmenlerin %90.05'inin bilgi toplama aracına yanıt vermesi çalışma açısından önemli bir gösterge olarak kabul edilebilir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın temel verilerini, alana ilişkin yerli ve yabancı kaynakların taranması sonucunda ulaşılan bilgiler yanında, doğrudan Hayat Bilgisi dersini okutmakta olan öğretmenlerden sağlanan görüşler oluşturmaktadır. Konuya ilişkin öğretmenlerin görüşleri, bu konuda araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan anket formuna verilen yanıtlardan saptanmıştır.

Araştırma probleminin çözümü için gerekli bilgilerin toplanılması amacı ile anketin geliştirilmesi aşamasında, benzer nitelikteki bilgi toplama araçları incelenerek, araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilecek bulgulara temel oluşturacak verilerin sağlanması için yeterli sayıda kapalı uçlu soru maddesi ve uygun seçenekler oluşturulmuştur. Ankette kapalı uçlu soruların tercih edilmesinin nedeni ise; yanıtlamada istenen bakış açısını davet etmesi, kaynak kişi için yanıtlama kolaylığı sağlaması ile araştırmacı için verileri sayısallaştırma ve

çözümleme kolaylığı sağlamasıdır (Karasar, 1991, s. 176). Ayrıca yanıtlayıcıya serbesti ve isterse başka bilgi verebilme olanağını da tanıma bakımından anketlere açık tip sorular da konulabileceği (Kaptan, 1989, s. 77) düşünülerek “başka.....” seçeneğinin eklendiği sorularda ankette bulunmaktadır.

Bilgi toplama aracı olarak geliştirilen anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Dört sorunun yer aldığı birinci bölümde öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde Hayat Bilgisi programının özelliklerine ilişkin varolan durum ile ilgili 24 soru bulunurken, üçüncü bölümde ise öğretmenlerin konuya ilişkin görüş ve önerilerini belirlemeyi amaçlayan 12 soru yer almaktadır.

Daha sonra hazırlanan taslak anket konusunda ilgili danışman öğretim üyesinin ve konu alanı uzmanı öğretim elemanlarının görüşleri istenmiştir. Alınan görüşler ve eleştiriler doğrultusunda değiştirilen ve geliştirilen anket formu, örneklemdaki öğretmenlerin özelliklerini taşıyan bir öğretmen kümesine, uygulanmış, böylece anketin aksayan yönlerinin düzeltilmesine olanak sağlanmıştır. Anket uygulanan öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri alınarak ve anketlerden elde edilen sonuçlar ile karşılaştırılarak veri toplama aracının güvenilirliğinin denetlenmesine çalışılmıştır. Yapılan çalışmalardan sonra, anket formu danışman öğretim üyesi ile yeniden gözden geçirilmiş ve gerekli görülen düzeltmelerden sonra anket uygulamaya hazır duruma getirilmiştir (Ek 1).

2.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Uygulamaya hazır duruma getirilen anket yeterli sayıda çoğaltıldıktan sonra, okullarda uygulanabilmesi için gerekli olan izinin alınabilmesi ile ilgili olarak Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü’ne sunulmak üzere bir yazı alınmıştır (Ek 2). Milli Eğitim Müdürlüğü yoluyla il onay belgesi alınarak anketin uygulanması için gerekli izin onayı da alınmıştır (Ek 3). İl onay belgesi ile anketin uygulanacağı bütün okullara gidilerek okul yöneticileriyle görüşülmüş ve ilgili öğretmenlere anket formlarının dağıtılması ve toplanması işlemlerinin kendileri tarafından yapılmasına ve yine anketlerin belirlenen bir günde araştırmacı tarafından toplu olarak alınmasına karar verilmiştir. Belirlenen günde okullara gidilerek okul yöneticilerinden anketler alınmıştır. Ancak okulların bir kısmında, anket formlarının bir bölümü belirlenen tarihte toplanamamış, bazı öğretmenlerin anketleri doldurmadığı ya da okul yöneticisine ulaştırmadığı gözlenmiş ve

öğretmenlerle görüşülerek yeniden belirlenen bir tarihte anketlerin bir kısmı daha toplanmıştır. Toplanan anketler sayıca yeterli olduğunda toplanamayan anketlerin izlenmesinden vazgeçilmiştir.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verilerinin elde edildiği anket formları, toplandıktan sonra kodlama işlemine geçilmeden önce tek tek kontrol edilmiş, bazı anketlerde boş bırakılan seçenekler tesbit edilmiştir. Anketin, öğretmenlerin çeşitli özellikleri ve niteliklerini ortaya koyan birinci bölümdeki bağımsız değişkenlere göre, ikinci bölümde yer alan ve bağımlı değişken olarak kabul edilen görüş ve eğilimlerin nasıl bir görünüm sergilediğini ortaya çıkarabilecek biçimde, elde edilen bilgiler, hazırlanan kod göstergesine uygun olarak bilgi formlarına işlenmiş ve bilgisayarda işlenmeye hazır duruma getirilmiştir.

Bağımsız değişken düzeyleri ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişkinin test edilmesinde, işlenen bilgiler, frekans ve yüzdelik değerler olarak belirttiği için X^2 (khi kare) istatistiksel tekniği kullanılmıştır. Bilindiği gibi değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığının test edildiği X^2 (khi kare) çözümlenmesinde her gözenek için, beklenen değer hiçbir zaman sıfır olmaması ve beklenen değeri beş (5) ve beşin altında olan gözenek sayısı, toplam gözeneklerin % 20'sini geçmemesi gerekir (Karasar, 1991, s.243). Khi kare çizelgelerinde, gözeneklere düşen frekansların boş olmaları ve gözeneklerin yüzde yirmisinde beşten aşağı frekans bulunması durumlarında, bağımsız değişken düzeylerini gösteren kolonların birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Ayrıca, değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığının test edilmesinde .05 güven düzeyi benimsenmiş ve ilişki miktarının saptanabilmesi için C (contingency) katsayısının hesaplanması uygun görülmüştür. Çünkü, C (contingency) katsayısının hesaplanması yoluyla, değişkenler arasındaki ilişkinin miktarı konusunda, zayıf da olsa bir fikir edinme olanağı bulunmaktadır. C (contingency) değerinin sıfır olması ilişkinin yokluğunu, tama yaklaştıkça ilişkinin yüksek olduğunu göstermektedir (Kaptan, 1993, s.270).

X^2 (khi kare) tekniğinin belirtilen özellikleri dikkate alınarak çizelgelerde anlam bakımından birbirine yakın seçeneklerin birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu nedenle, kimi çizelgelerde ankette yer alan seçeneklerden daha az sayıda seçenek bulunmaktadır. Ayrıca anlam bakımından çok farklı olan soruların yanıt seçeneklerinde birleştirme işlemi

yapılmamıştır. Bunun sonucu olarak da, X^2 (khi kare) ve buna bağılı değerler çizelgede yer almamıştır. Bağımsız ve bağımlı değişkenler arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki yoksa, durumun kısaca açıklaması yapılmış; bağımsız ve bağımlı değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunması durumunda ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Verilerden kaynaklanan dağılım nedeniyle X^2 (khi kare) değerleri hesaplanamayan çizelgelerde yüzdeler temel alınarak açıklamalar yapılmıştır.

Anketin üçüncü bölümünde yer alan ve öğretmenlerin Hayat Bilgisi programına ilişkin geleceğe yönelik görüşlerini içeren bilgilerin çözümlenmesinde, bağımsız değişken düzeylerine göre ilişkilerin belirlenmesi yoluna gidilmemiş; yalnızca bu bölüme ilişkin verilerin çözümlenmesinde frekans sayımı ile yüzdelerden yararlanılmıştır.

Bu araştırmayla ilgili istatistiksel çözümlenmelerde SPSS paket programından yararlanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda, araştırmaya katılan öğretmenlerden sağlanan bilgilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgularla, bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar ele alınırken izlenen sıra, araştırmanın amacı doğrultusunda düzenlenen veri toplama aracında izlenen sırayla aynıdır. Buna göre açıklamalar şu üç ana başlık altında verilmiştir.

- Kişisel Durumlarla İlgili Bilgiler
- Hayat Bilgisi Programının Varolan Durumuna, Uygulanmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar
- Geleceğe Yönelik Önerilerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

3.1. Kişisel Durumlarla İlgili Bilgiler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin; cinsiyete göre dağılımları, öğretmenlik mesleğindeki hizmet sürelerine, bitirdikleri okul türlerine ve görev yaptıkları ilköğretim okullarında okuttukları sınıflara göre dağılımları bu bölümde verilmiştir.

Çizelge 5’de araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımlarına yer verilmiştir.

ÇİZELGE 5
ÖĞRETMENLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI

Öğretmenin Cinsiyeti	Öğretmenin Sayısı s	Oranı %
Kadın	187	56.2
Erkek	146	43.8
Toplam	333	100.0

Çizelge 5’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri yönünden dağılımları birbirinden çok farklı olmamakla birlikte, çoğunluğunu %56.2 ile kadınlar

dağılımları birbirinden çok farklı olmamakla birlikte, çoğunluğunu %56.2 ile kadınlar oluşturmaktadır. Bu durum Hayat Bilgisi dersini okutan öğretmenlerin, az farkla da olsa, çoğunun kadın olduğunu göstermektedir.

Hayat Bilgisi programına ilişkin görüşleri belirlenen öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinde geçirdikleri hizmet sürelerine ilişkin bilgiler Çizelge 6'da verilmiştir.

ÇİZELGE 6

ÖĞRETMENLERİN MESLEKTEKİ HİZMET SÜRELERİNE GÖRE DAĞILIMLARI

Meslekteki Hizmet Süresi	Öğretmenin Sayısı s	Oranı %
0-5 yıl	24	7.2
6-10 yıl	34	10.2
11-15 yıl	37	11.1
16-20 yıl	44	13.2
21 yıl ve yukarısı	194	58.3
Toplam	333	100.0

Çizelge 6'daki verilere göre, araştırmaya katılan öğretmenlerden, meslekteki hizmet süreleri 21 yıl ve daha yukarısı olanların %58.3'lük bir oranla, diğer hizmet sürelerinde yer alan öğretmenlere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu oranı %13.2 ile 16-20 yıl arasında öğretmenlik yapanlar izlemektedir. 11-15 yıl arasında öğretmenlik yapanlar %11.1 olarak sıralanırken öğretmenlik mesleğinde çalışanların en azını da %7.2'lik bir oranla meslekte ilk 5 yılında olanlar oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin bitirdikleri okul türlerine göre dağılımı Çizelge 7'de verilmiştir.

ÇİZELGE 7

ÖĞRETMENLERİN BİTİRİKLERİ OKULLARA GÖRE DAĞILIMLARI

Bitirdikleri Okul Türleri	Öğretmenin Sayısı s	Oranı %
Eğitim Enstitüsü	55	16.6
Eğitim Önlisans / Eğitim Yüksekokulu	216	65.3
Lisans Tamamlama Programı	21	6.3
Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı	23	6.9
Başka	16	4.9
Toplam	333	100.0

Çizelge 7’deki veriler incelendiğinde, araştırma kapsamında yer alan İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin %65.3’ünün iki yıllık Eğitim Yüksek okulunu bitirdikleri ya da Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesindeki Önlisans programına katıldıkları belirlenmiştir. Eğitim Enstitüsünden mezun öğretmenler %16.6 dolayındadır. Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği programından mezun olanlar %6.9 oranı ile üçüncü sırada yer alırken, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesindeki Lisans Tamamlama programına katılanlar %6.3’lük bir oranda dördüncü sırayı oluşturmaktadır. “Başka” seçeneğinde yer alan onaltı öğretmenin ise Eğitim Fakültelerinin Yabancı Diller bölümünden ya da İktisadi İdari Bilimler Akademilerinden mezun olarak sonuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin okutmakta oldukları sınıflara göre dağılımlarına ilişkin bilgiler Çizelge 8’de belirtilmiştir.

ÇİZELGE 8
ÖĞRETMENLERİN OKUTTUKLARI SINIFLARA GÖRE DAĞILIMLARI

Okutmakta Oldukları Sınıf	Öğretmenin Sayısı s	Oranı %
Birinci Sınıf	109	32.8
İkinci Sınıf	105	31.6
Üçüncü Sınıf	118	35.5
Toplam	332	100.0

Çizelge 8’de yer alan verilere göre, araştırma kapsamındaki, üçüncü sınıf öğretmenleri %35.5’lik bir oranla diğer kümelerde yer alan öğretmenlere oranla biraz daha fazladır. Bu kümedeki öğretmenleri %32.8 oranı ile birinci sınıf öğretmenleri izlerken, ikinci sınıf öğretmenleri %31.6 oranı ile üçüncü sırada gelmektedirler.

3.2. Hayat Bilgisi Programının Varolan Durumuna, Uygulanmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu kesimde, Hayat Bilgisi programının uygulandığı ilköğretim okullarından, örneklem kümesini oluşturan okullardaki araştırmaya katılan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi programının varolan durumu ve uygulanması ile ilgili görüşlerini yansıtan bulgularla, bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular, özellikle cinsiyet, meslekteki hizmet süresi, bitirilen okul ve okutulan sınıf gibi dört bağımsız değişkenin belirli seçeneklerde yer alan bağımlı değişkenlerle ilişkisi yönünden incelenerek yorumlanmıştır.

3.2.1. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Basit, Doğal ve Toplumsal Olguları Kazandırabilecek Özellikleri Taşıyıp Taşımadığı

Geliştirilmiş olan bilgi toplama aracıyla, araştırmaya katılan öğretmenlerin, ilköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi programının öğelerine ilişkin görüşleri belirlenmek istenmiş ve kendilerine “Hayat Bilgisi programının amaçlarının basit, doğal ve toplumsal olguları kazandırabilecek özellikleri taşıyıp taşımadığı” sorulmuştur.

Bu konuda, öğretmenlerden sağlanan veriler, belirli seçenekler çerçevesinde, yine belirli bağımsız değişkenler karşısındaki durumları yönünden Çizelge 9’da görülebilir.

Çizelgede yer alan bulgulara genel olarak bakıldığında, sorulan soruya olumlu yanıt verenlerin genelde, %73.9’luk bir oranla çoğunluğu oluşturdukları görülmektedir. Olumsuz yanıt vererek, amaçların basit, doğal ve toplumsal olguları kazandıramayacağını belirtenlerin oranı da oldukça düşüktür (%1.2).

Çizelgedeki bulguların öğretmenlerin cinsiyetleri yönünden çözümlemesi yapıldığında şunlar söylenebilir: Kadın öğretmenler programdaki amaçların, basit, doğal ve toplumsal olguları kazandırabilecek özellikleri taşıyıp taşımadığı konusunda %79.7 oranında olumlu görüş belirtirken, erkek öğretmenlerden olumlu görüş belirtenlerin oranı %66.4 olarak saptanmıştır. Bu konuda olumsuz yanıt veren kadın öğretmenler %0.5, erkek öğretmenler ise %2.1 dolaylarındadır.

ÇİZELGE 9
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI BASİT, DOĞAL VE TOPLUMSAL OLGULARI KAZANDIRABİLECEK
ÖZELLİKLERİ TAŞIMAKTA MIDIR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	149	79.7	37	19.8	1	0.5	187	56.2			
	Erkek	97	66.4	46	31.5	3	2.1	146	43.8			
	TOPLAM	246	73.9	83	24.9	4	1.2	333	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	18	75.0	6	25.0	-	-	24	7.2			
	6-10 yıl	25	73.5	8	23.5	1	2.9	34	10.2			
	11-15 yıl	30	81.1	7	18.9	-	-	37	11.1			
	16-20 yıl	29	65.9	15	34.1	-	-	44	13.2			
	21 ve daha yukarı	144	74.2	47	24.2	3	1.5	194	58.3			
	TOPLAM	246	73.9	83	24.9	4	1.2	333	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	37	67.3	18	32.7	-	-	55	16.6			
	Eğitim Önl.,İki yıl Eğt YO.	163	75.5	50	23.1	3	1.4	216	65.3			
	Lisans Tamamlama	16	76.2	5	23.8	-	--	21	6.3			
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ.Prog.	15	65.2	7	30.4	1	4.3	23	6.9			
	Başka	15	93.7	1	6.3	-	-	16	4.9			
	TOPLAM	246	74.3	81	24.5	4	1.2	331	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci sınıf	84	77.1	25	22.9	-	-	109	32.8			
	İkinci sınıf	77	73.3	25	23.8	3	2.9	105	31.6			
	Üçüncü Sınıf	84	71.2	33	28.0	1	0.8	118	35.5			
	TOPLAM	245	73.8	83	25.0	4	1.2	332	100.0			

Bulgular öğretmenlerin hizmet süreleri yönünden incelendiğinde, programdaki amaçların basit, doğal ve toplumsal olguları kazandırabilecek özellikleri taşıdığını düşünen öğretmenlerin çoğunluğunu (%81.1), 11-15 yıl arasında hizmeti olanlar oluşturmaktadır. Bu konuda en az olumlu yanıt veren öğretmenler (%65.9), 16-20 yıl arasında görev yapmış olanlardır. Meslekte 0-5 yıl arasında çalışanlar (%75.0), 21 yıl ve daha fazla çalışanlar (%74.2) ve 6-10 yıl arasında çalışanların (%73.5) amaçların sözü edilen olguları kazandırabilecek özellikleri taşıdığını, 11-15 yıl arasında kıdemi olanlara göre daha az benimsedikleri söylenebilir. Bu konuda 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenler %2.9, 21 yıl ve daha fazla çalışanlar %1.5 gibi bir oranla olumsuz görüş belirtirken; 0-5 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenler ise olumsuz görüş belirtmemiştir.

Bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul yönünden incelendiğinde, Hayat Bilgisi programının amaçlarının basit, doğal ve toplumsal olguları kazandırabilecek özellikleri taşıyıp taşımadığı konusunda, %93.7'lik bir oranla, en çok "başka" seçeneğinde yer alan, genellikle Akademi ve Yabancı Diller bölümünden mezun oldukları bilinen öğretmenler olumlu görüşe sahiptirler. Bunu sırasıyla Lisans Tamamlama programından mezun olan öğretmenler (%76.2) iki yıllık Eğitim Yüksekokulu ya da Önlisans programına katılan öğretmenler (%75.5) ve Eğitim Enstitüsü mezunları (%67.3) izlemektedir. Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmenler ise (%65.2) bu görüşü en az benimseyen öğretmenlerdir. Bu konuda yalnız Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programı mezunları (%4.3) ve Eğitim Yüksekokulları mezunları (% 1.4) olumsuz görüş belirtmiştir.

Elde edilen bulgular öğretmenlerin okuttukları sınıf yönünden incelendiğinde, Hayat Bilgisi programının amaçlarının basit, doğal ve toplumsal olguları kazandırabilecek özellikleri taşıyıp taşımadığı konusunda %77.1'lik bir oranla birinci sınıf öğretmenleri en fazla olumlu görüş bildiren küme olmuştur. Bunu sırasıyla %73.3'lük bir oranla ikinci sınıf öğretmenleri ve %71.2'lik bir oranla da üçüncü sınıf öğretmenleri izlemektedir. Yukarıda belirtilen görüşü benimsemeyen öğretmenlerin çoğunu ikinci sınıf öğretmenleri (%2.9) oluştururken, sonraki sırada üçüncü sınıf öğretmenleri (%0.8) gelmektedir. Birinci sınıf öğretmenlerinden hiç birisi bu konuda olumsuz görüş bildirmemiştir.

3.2.2. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Toplumun Değerleri ile Tutarlı Olup Olmadığı

Öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının amaçları toplumun değerleri ile tutarlı mıdır?” biçiminde bir soru sorulmuş ve alınan yanıtlar Çizelge 10’da verilmiştir.

Çizelgede yer alan bulgulara genel olarak bakıldığında, programın amaçlarının toplumun değerleri ile tutarlı olduğu görüşüne öğretmenlerin üçte ikisinden fazlasının (%72.9) katıldığı görülmektedir. Amaçların toplumun değerleri ile tutarlı olmadığını belirten öğretmenlerin oranı ise %1.2 biçiminde görülmektedir.

Bulgular, öğretmenlerin cinsiyetleri bakımından incelendiğinde şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır: Hayat Bilgisi programının amaçlarının toplumun değerleri ile tutarlı olduğu konusunda kadın öğretmenlerin çoğu (%80.1) olumlu görüş bildirmişlerdir. Erkek öğretmenlerde bu oran %63.7’dir. Erkek öğretmenlerin %34.2’si amaçların “kısmen” toplum değerleri ile tutarlı olduğunu düşünürken, kadınlarda bu oran %19.4’tür. Bu konuda olumsuz görüş bildiren erkek öğretmenlerin oranı %2.1, kadın öğretmenlerin oranı ise %0.5’tir.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri ile bulgular arasındaki ilişki konusunda şunlar söylenebilir: Meslekteki hizmet süresi 16-20 yıl arasında olan öğretmenler amaçların toplum değerleri ile tutarlılığı konusunda en çok olumlu görüşe sahip olanlardır (%76.7). 11-15 yıl arasında görev yapan öğretmenler bu görüşü ikinci sırada (%75.7) benimsemektedir. Üçüncü sırada ise %73.2 oranı ile 21 yıl ve daha fazla görev yapan öğretmenler gelmektedir. Meslekteki hizmet süresi 0-5 yıl olanlar ile 5-10 yıl arasında olan öğretmenlerin %66.7 ve %67.6 oranları ile bu görüşü en az benimseyen öğretmenler oldukları görülmektedir. Amaçların toplumun değerleri ile tutarlı olmadığını düşünen öğretmenlerin oranı çok düşük olup hizmet sürelerine göre fazla farklılaşmaktadır.

Öğretmenlerin, bitirdikleri okullar yönünden bulgulara bakıldığında ise şunlar söylenebilir: Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenler (%75.9) başta olmak üzere Eğitim Önlisans programı ya da Eğitim Yüksekokulları mezunları (%74.5) amaçların toplumun değerleri ile tutarlı olduğu görüşündedir. Bu görüşe daha düşük oranda katılanlar sırasıyla, Lisans Tamamlama programını bitirenler (%66.7), Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programı mezunları (%65.2) biçiminde görülmektedir. Bu görüşü en az oranda

ÇİZELGE 10
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI TOPLUMUN DEĞERLERİ İLE TUTARLI MIDIR?

Bağımsız Değişkenler	Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
	s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	149	80.1	36	19.4	1	0.5	186	56.0		
	Erkek	93	63.7	50	34.2	3	2.1	146	44.0		
	TOPLAM	242	72.9	86	25.9	4	1.2	332	100.0		
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	16	66.7	8	33.3	-	-	24	7.2		
	6-10 yıl	23	67.6	10	29.4	1	2.9	34	10.2		
	11-15 yıl	28	75.7	8	21.6	1	2.7	37	11.1		
	16-20 yıl	33	76.7	9	20.9	1	2.3	43	13.0		
	21 ve daha yukarı	142	73.2	51	26.3	1	0.5	194	58.4		
	TOPLAM	242	72.9	86	25.9	4	1.2	332	100.0		
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	41	75.9	12	22.2	1	1.9	54	16.4		
	Eğitim Önl. İki yıl Eğt YO.	161	74.5	54	25.0	1	0.5	216	65.5		
	Lisans Tamamlama	14	66.7	7	33.3	-	--	21	6.4		
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ.Prog.	15	65.2	7	30.4	1	4.3	23	7.0		
	Başka	9	56.2	6	37.5	1	6.3	16	4.7		
	TOPLAM	240	72.7	86	26.1	4	1.2	330	100.0		
Okuttukları Sınıf	Birinci sınıf	82	75.2	26	23.9	1	0.9	109	32.9		
	İkinci sınıf	74	70.5	29	27.6	2	1.9	105	31.7		
	Üçüncü sınıf	85	72.6	31	26.5	1	0.9	117	35.3		
	TOPLAM	241	72.8	86	26.0	4	1.2	331	100.0		

benimseyenler ise “başka” seçeneğinde yer alan öğretmenlerdir. Amaçların toplumun değerleri ile tutarlı olmadığını düşünen öğretmenlerin çoğunluğunu da (%6.3) başka seçeneğini belirten öğretmenler oluşturmaktadır. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerden ikinci sırada yer alan küme ise %4.3'lük bir oranla Sınıf Öğretmenliği programını bitirenlerdir. Diğer kümelerde yer alan öğretmenlerin oranları çok düşük olup, aralarında pek fazla farklılaşmamaktadır.

Bulgular öğretmenlerin okuttukları sınıf yönünden incelendiğinde, Hayat Bilgisi programının amaçlarının toplumun değerleri ile tutarlı olduğunu en fazla birinci sınıf öğretmenleri (%75.2) benimsemektedir. Bu görüşü sırasıyla üçüncü sınıf öğretmenleri (%72.6) ve daha sonra ikinci sınıf öğretmenleri (%70.5) benimsemektedir. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı çok düşük olup okuttukları sınıflara göre pek farklılaşmamaktadır.

3.2.3. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Toplumun İhtiyaç Duyduğu Dengeli İnsan Özelliklerini Öğrencilere Kazandırabilecek Nitelikte Olup Olmadığı

Hayat Bilgisi programının amaçlarının toplumun ihtiyaç duyduğu dengeli insan özelliklerini öğrencilere kazandırabilecek nitelikte olup olmadığı konusundaki öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 11'de sunulmuştur.

Çizelgedeki veriler incelendiğinde, genel olarak öğretmenlerin %61'inin amaçların dengeli insan özelliklerini öğrencilere kazandırabilecek nitelikte olduğu görüşünü desteklerken, bu konuda olumsuz görüş belirtenlerin oranının %3.3 olduğu saptanmıştır.

Bulgular cinsiyet etmeni açısından ele alındığında, amaçların dengeli insan özelliklerini kazandırabilecek nitelikte olduğu konusunda kadın öğretmenlerin %65.8 oranında olumlu görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Erkek öğretmenlerde ise olumlu görüş bildirenlerin oranı %54.8'dir. Erkek öğretmenlerin %5.5'i, amaçların dengeli insan özelliklerini kazandırmaya uygun olmadığını belirtirken, kadın öğretmenlerde bu oran oldukça düşüktür (%1.6).

Öğretmenlerin, cinsiyetleri ile amaçların dengeli insan özelliklerini kazandırabilecek nitelikte olup olmadığına ilişkin görüşleri arasında yapılan khi kare analizinde 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

ÇİZELGE 11
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI TOPLUMUN GEREKSİNİM DUYDUĞU DENGELİ İNSAN ÖZELLİKLERİNİ
ÖĞRENCİLERE KAZANDIRABİLECEK NİTELİKTE MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	123	65.8	61	32.6	3	1.6	187	56.2	6.507 P<.05 Anlamlı	2	0.138
	Erkek	80	54.8	58	39.7	8	5.5	146	43.8			
	TOPLAM	203	61.0	119	35.7	11	3.3	333	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	16	66.7	7	29.2	1	4.2	24	7.2			
	6-10 yıl	18	52.9	15	44.1	1	2.9	34	10.2			
	11-15 yıl	24	64.9	13	35.1	-	-	37	11.1			
	16-20 yıl	26	59.1	15	34.1	3	6.8	44	13.2			
	21 ve daha yukarı	119	61.3	69	35.6	6	3.1	194	58.3			
	TOPLAM	203	61.0	119	35.7	11	3.3	333	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	32	58.2	19	34.5	4	7.3	55	16.6			
	Eğitim Önl. İki yıl Eğt YO.	134	62.0	78	36.1	4	1.9	216	65.3			
	Lisans Tamamlama	10	47.6	10	47.6	1	4.8	21	6.3			
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ.Prog.	14	60.9	7	30.4	2	8.7	23	6.9			
	Başka	12	75.0	4	25.0	-	-	16	4.9			
	TOPLAM	202	61.0	118	35.6	11	3.3	331	100.0			
Okudukları Sınıf	Birinci sınıf	66	60.6	39	35.8	4	3.7	109	32.8			
	İkinci sınıf	66	62.9	36	34.3	3	2.9	105	31.6			
	Üçüncü sınıf	70	59.3	44	37.3	4	3.4	118	35.5			
	TOPLAM	202	60.8	119	35.8	11	3.3	332	100.0			

Bu ilişkinin derecesini saptamak üzere contingency katsayısı hesaplanmış ve $C=0.13$ değeri bulunmuştur. Bu durumda okutulan sınıf ile programın amaçlarının birbiriyle tutarlı olma durumu arasında zayıf bir ilişki olduğu söylenebilir.

Bulgular, öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri bakımından incelendiğinde şunlar söylenebilir: Daha önce de sözü edilen amaçların, dengeli insan özelliklerini kazandırabilecek nitelikte olması bakımından en fazla olumlu yanıt veren öğretmenler 0-5 yıl arasında görev yapanlardır. Daha sonra sırasıyla, 11-15 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%64.9), 21 yıl ve daha fazla çalışanlar (%61.3), 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%59.1) gelmektedir. En az olumlu yanıt veren öğretmenler (%52.9) 6-10 yıl arasında görev yapanlardır. Bu konuda kısmen olumlu düşünen öğretmenlerden en çoğu 6-10 yıl arasında görev yapan (%44.1), en azı ise 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerdir (%29.2). Olumsuz görüş belirten öğretmenlerden, başta 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%6.8) gelirken, 6-10 yıl arasında görev yapanlar (%2.9) en az olumsuz yanıt vermiştir.

Bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul yönünden incelendiğinde, Hayat Bilgisi programının amaçlarının dengeli insan özelliklerini öğrencilere kazandırma yeterliliği konusunda en fazla “başka” seçeneğinde yer alan öğretmenler (%75.0) olumlu görüş bildirmiştir. Lisans Tamamlama programı mezunları en az olumlu görüşü olan öğretmenlerdir (%47.2). Diğer seçeneklerde yer alan öğretmenlerin oranı çok fazla farklılaşmamaktadır. Olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin ise, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği mezunlarının %8.7’lik bir oranla en fazla olduğu, başka seçeneğinde yer alan öğretmenlerin ise hiç olumsuz yanıt vermediği gözlenmektedir.

Elde edilen bulgular öğretmenlerin okuttukları sınıflar yönünden incelendiğinde ise şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır: Hayat Bilgisi programının amaçlarının toplumun ihtiyaç duyduğu dengeli insan özelliklerini kazandırma yeterliliği ile ilgili olumlu yanıt verenlerin oranları birbirine oldukça yakındır. Sırasıyla ikinci sınıf öğretmenleri %62.9, birinci sınıf öğretmenleri %60.6 ve üçüncü sınıf öğretmenleri %59.3 olumlu görüş belirtmiştir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise oldukça düşüktür.

3.2.4. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Fen Bilgisi Programının Amaçları ile Tutarlı Olup Olmadığı

Araştırmaya katılan öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının amaçları, Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı mıdır?” biçiminde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya alınan yanıtlar Çizelge 12’de gösterilmiştir.

Çizelgede, dört bağımsız değişkenle ilgili bulgular bir bütün olarak gözden geçirildiğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının (%53.3), amaçların, Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı olduğu görüşünde olduğu görülmektedir. Diğer öğretmenlerin büyük bir kısmı (%42.7), bu konuda kısmen olumlu ve öğretmenlerin %4’ü de olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Bulgular, cinsiyet etmeni yönünden ele alındığında, kadın öğretmenlerin %56.4, erkek öğretmenlerin %49.3 oranıyla programların amaçlarının tutarlı olduğu görüşünü destekledikleri görülmektedir. Olumsuz görüş belirten erkek öğretmenlerin (%4.3) ve kadın öğretmenlerin (%3.9) oranı oldukça düşüktür.

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri yönünden incelendiğinde şunları söylemek olanaklıdır: Hayat Bilgisi programının amaçlarının Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı olduğuna ilişkin en fazla olumlu görüş belirtenler 0-5 yıl arasında görev yapanlardır (%54.5). Bunu sırasıyla, 16-20 yıl arasında hizmetli olanlar (%53.5), 21 yıl ve daha fazla çalışanlar (%53.4), 11-15 yıl arasında hizmetli olanlar (%52.8) ve en son sırada 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%51.5) izlemektedir. Amaçların Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı olmadığı görüşünü en fazla benimseyenler ise %12.9 oranıyla 6-10 yıl arasında hizmetli olan öğretmenlerdir. En az olumsuz görüş belirtenler ise %2.6 ile 21 yıl ve daha fazla çalışanlar olarak saptanmıştır.

Öğretmenlerin bitirdikleri okullara göre bulgular incelendiğinde, Önlisans ya da iki yıllık Eğitim Yüksekokulu mezunları (%55.2), Eğitim Enstitüsünü bitirenler (%52.8), Lisans Tamamlama programı mezunları (%52.4) ve Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programı mezunları (%50) amaçların, Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı olduğu görüşünü desteklemektedir. Bu konuda “başka” seçeneğinde yer alan öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%47.8) kısmen olumlu görüş belirtenlerden başı çekmektedir. Yine bu kümedeki

ÇİZELGE 12
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI, FEN BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI İLE TUTARLI MIDIR?

Bağımsız Değişkenler	Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
	s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	102	56.4	72	39.8	7	3.9	181	56.4	1.592	2
	Erkek	69	49.3	65	46.4	6	4.3	140	43.6		
	TOPLAM	171	53.3	137	42.7	13	4.0	321	100.0		
Hizmet Süresi	0-5 yıl	12	54.5	9	40.9	1	4.5	22	6.9		
	6-10 yıl	16	51.5	11	35.5	4	12.9	31	9.7		
	11-15 yıl	19	52.8	16	44.4	1	2.8	36	11.2		
	16-20 yıl	23	53.5	18	41.9	2	4.7	43	13.4		
	21 ve daha yukarı	101	53.4	83	43.9	5	2.6	189	58.9		
	TOPLAM	171	53.3	137	42.7	13	4.0	321	100.0		
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	28	52.8	24	45.3	1	1.9	53	16.6		
	Eğitim Önl., İki yıl. Eğt YO.	116	55.2	87	41.4	7	3.3	210	65.6		
	Lisans Tamamlama	11	52.4	10	47.6	-	-	21	6.6		
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ. Prog.	11	50.0	9	40.9	2	9.1	22	6.9		
	Başka	5	35.7	6	47.8	3	21.4	14	4.3		
	TOPLAM	171	53.4	136	42.5	13	4.1	320	100.0		
Okuttukları Sınıf	Birinci sınıf	54	51.4	48	45.7	3	2.9	105	32.8		
	İkinci sınıf	55	53.4	42	40.8	6	5.8	103	32.2		
	Üçüncü sınıf	61	54.5	47	42.0	4	3.6	112	35.0		
	TOPLAM	170	53.1	137	42.8	13	4.1	320	100.0		

öğretmenler %21.4 oranı ile en fazla olumsuz görüş belirten küme olma özelliği de taşımaktadır. Lisans Tamamlama programını bitiren öğretmenler bu konuda hiç olumsuz görüş belirtmemiştir.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre bulgular incelendiğinde şunları söylemek olanaklıdır: Üçüncü sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası (%54.5), ikinci sınıf öğretmenlerinin yarısı (%53.4) ve birinci sınıf öğretmenlerinin yarısı (%51.4) kadar amaçların, Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı olduğu görüşüne sahiptir. Her üç sınıftaki öğretmen kümelerinin bu konuda kısmen olumlu görüş belirtenlerin oranı yarıya yakındır (%42.8). Kısmen olumlu görüş belirtenlerin oranları farklılaşmadığı gibi, olumsuz görüş belirtenlerin de oranı çok düşük olup aralarında pek fazla farklılaşma göstermemektedir.

3.2.5. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Sosyal Bilgiler Programının Amaçları ile Tutarlı Olup Olmadığı

Araştırmaya katılan öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının amaçlarının, Sosyal Bilgiler programının amaçları ile tutarlı olup olmadığı” sorulmuştur. Alınan yanıtlar Çizelge 13’de sunulmuştur.

Çizelgede, dört bağımsız değişkenle ilgili bulgular bir bütün olarak ele alındığında, öğretmenlerin yarısının (%51.9) Hayat Bilgisi programının amaçlarının Sosyal Bilgiler programının amaçları ile tutarlı olduğu görüşüne sahip olduğu görülmektedir. Kısmen olumlu yanıt veren öğretmenlerin oranı %43.5’tir. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı ise oldukça düşüktür (%4.7).

Kadın öğretmenlerin %56.8’i, erkek öğretmenlerin %45.3’ü bu konuda olumlu görüş belirtmiştir. Olumsuz görüş belirtenlerin oranları ise pek fazla farklılaşmamaktadır. Elde edilen bulgularla bağımsız değişkenlerin ilişkisi tek tek ele alındığında, cinsiyet etmeni ile bulgular arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Meslekteki hizmet süresi yönünden bulgular incelendiğinde şunlar söylenebilir: amaçların Sosyal Bilgiler programının amaçları ile tutarlı olduğu görüşünde olan

ÇİZELGE 13
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI, SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ AMAÇLARI İLE TUTARLI MIDIR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	104	56.8	72	39.3	7	3.8	183	56.8	4.315	2	P>.05
	Erkek	63	45.3	68	48.9	8	5.8	139	43.2			
	TOPLAM	167	51.9	140	43.5	15	4.7	322	100.0	Anlamlı Değil		
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	10	45.5	12	54.5	-	-	22	6.8			
	6-10 yıl	21	65.6	9	28.1	2	6.3	32	9.9			
	11-15 yıl	23	63.9	12	33.3	1	2.8	36	11.2			
	16-20 yıl	20	46.5	19	44.2	4	9.3	43	13.4			
	21 ve daha yukarı	93	55.7	88	46.6	8	4.2	189	58.7			
	TOPLAM	167	51.9	140	43.5	15	4.7	322	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	25	47.2	26	49.1	2	3.8	53	16.6			
	Eğitim Önl. İki yıl. Eğt YO.	111	53.1	88	42.1	10	4.8	209	65.3			
	Lisans Tamamlama	12	57.1	9	42.9	-	-	21	6.6			
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ.Prog.	13	56.5	8	34.8	2	8.7	23	7.2			
	Başka	6	42.8	7	50.0	1	7.1	14	4.3			
	TOPLAM	167	52.2	138	43.1	15	4.7	320	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci sınıf	51	49.0	47	45.2	6	5.8	104	32.4	3.722	4	P>.05
	İkinci sınıf	53	51.0	44	42.3	7	6.7	104	32.4			
	Üçüncü sınıf	62	54.9	49	43.4	2	1.8	113	35.2			
	TOPLAM	166	51.7	140	43.6	15	4.7	321	100.0	Anlamlı Değil		

öğretmenlerin en fazlası %65.6 oranı ile 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenlerdir. Bu konuda en az olumlu yanıt verenler ise 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin yarısından azıdır (%45.5). İkinci sırada olumlu yanıt veren öğretmenler 6-10 yıl arasında görev yapanlardır (%65.6). Üçüncü sırada 11-15 yıl arasında hizmetli olan öğretmenler (%63.9), dördüncü sırada 21 yıl ve daha fazla çalışanlar (%55.7) biçiminde sıralanmaktadır. Konuya ilişkin en fazla olumsuz yanıt 16-20 arasında görev yapan öğretmenler tarafından desteklenirken, 0-5 yıl arasında görev öğretmenler hiç olumsuz görüş belirtmemiştir.

Öğretmenlerin bitirdikleri okul yönünden bulgular incelendiğinde, Lisans Tamamlama programı mezunu olan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57.1) söz konusu amaçların Sosyal Bilgiler programının amaçları ile tutarlı olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf Öğretmenliği mezunlarının oranı da (%56.5) Lisans Tamamlama mezunlarına oldukça yakındır. Bunu sırasıyla Önlisans ya da Eğitim Yüksekokulu mezunları (%53.1), Eğitim Enstitüsü mezunları (%47.2) ve son sırada “başka” seçeneği ile belirtilen okullardan mezun olan öğretmenler (%42.8) izlemektedir. Amaçların Sosyal Bilgiler programının amaçları ile tutarsız olduğunu en fazla belirtenler Sınıf Öğretmenliği mezunlarıdır (%8.7). Lisans Tamamlamayı bitirenlerin ise bu konuda hiç olumsuz görüş belirtmediği de gözlenmektedir.

Öğretmenlerinin soru seçeneklerine verdikleri olumlu yanıtlar gözönüne alındığında üçüncü, ikinci ve birinci sınıf öğretmenlerinin oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür (%54.9, %51.0 ve %49.0). Olumsuz yanıt verenlerinde oranları pek fazla farklılaşmamaktadır. Bulgular öğretmenlerin okuttukları sınıflar yönünden ele alındığında, bu iki değişken kümesi arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

3.2.6. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Belirli Bir Eğitim Sürecinde Bulunan Öğrencilerin Dengeli Yaşam Gereksinimlerini Karşılacak Nitelikte Olup Olmadığı

Araştırmaya katılan öğretmenlere “Hayat Bilgisi programının belirli bir eğitim sürecinde bulunan öğrencilerin dengeli yaşam gereksinimlerini karşılayacak nitelikte midir?” biçiminde bir soru yöneltilmiştir. Sorulan soruya alınan yanıtlar Çizelge 14’de verilmiştir.

ÇİZELGE 14
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI BELİRLİ BİR EĞİTİM SÜRECİNDE BULUNAN ÖĞRENCİLERİN DENGELİ YAŞAM GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAYACAK NİTELİKTE MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	114	61.0	64	34.2	9	4.8	187	56.3	9.133	2	0.164
	Erkek	66	45.5	64	44.1	15	10.3	145	43.7			
	TOPLAM	180	54.2	128	38.6	24	7.2	322	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	13	54.2	11	45.8	-	-	24	7.2	P<.05		
	6-10 yıl	18	52.9	12	35.3	4	11.8	34	10.2			
	11-15 yıl	22	59.5	13	35.1	2	5.4	37	11.1			
	16-20 yıl	24	54.5	18	40.9	2	4.5	44	13.3			
	21 ve daha yukarı	103	53.4	74	38.3	16	8.3	193	58.1			
	TOPLAM	180	54.2	128	38.6	24	7.2	332	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	30	54.5	21	38.2	4	7.3	55	16.7	2.934	4	
	Eğitim Önl. İki yıl. Eğt YO.	123	57.2	80	37.2	12	5.6	215	65.2			
	Lisans Tamamlama	8	38.1	9	42.9	4	19.0	21	6.4			
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ.Prog.	11	47.8	9	39.1	3	13.0	23	7.0			
	Başka	8	50.0	7	43.7	1	6.2	16	4.7			
	TOPLAM	180	54.5	126	38.2	24	7.3	330	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci sınıf	52	47.7	49	45.0	8	7.3	109	32.9	p>.05		Anlamlı Değil
	İkinci sınıf	60	57.1	37	35.2	8	7.6	105	31.7			
	Üçüncü sınıf	67	57.3	42	35.9	8	6.8	117	35.3			
	TOPLAM	179	54.1	128	38.7	24	7.3	331	100.0			

Çizelgedeki bulgular genel olarak gözden geçirildiğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54.2) amaçların dengeli yaşam gereksinimlerini karşılayacağı görüşünde olduğu görülmektedir. Bu konuda kısmen olumlu görüşe sahip öğretmenlerin oranının %38.6, olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin ise %7.2 olduğu da saptanmıştır.

Bu konudaki bulgularla cinsiyet etmeni arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Kadın öğretmenlerle erkek öğretmenlerin soru seçeneğine verdikleri yanıtların birbirinden oldukça farklı (kadın öğretmen: %61.0; erkek öğretmen: %45.5) olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin yaklaşık yarısının (%44.1) kısmen olumlu görüşte oldukları belirlenirken, bu konuda olumsuz görüş belirten erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerin iki katı olduğu da belirlenmiştir (%10.3; %4.8).

İlişkinin derecesini belirlemek üzere hesaplanan contingency katsayısı $C=.16$ bulunmuştur. Bu durumda cinsiyet değişkeni ile amaçların öğrencilerin dengeli yaşam gereksinimlerini karşılama durumu arasında zayıf bir ilişki olduğu söylenebilir.

Bulgular, öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri yönünden incelendiğinde şunları söylemek olanaklıdır: Bu konuda en fazla olumlu görüşe sahip olanlar 11-15 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%59.5), en az olumlu görüşe sahip olanlar ise 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenlerdir (%52.9). 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenler en fazla olumsuz görüşe sahip olan kümedir (%11.8). Bunun yanında 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenler bu konuda olumsuz görüş belirtmemiştir.

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul türleri yönünden incelendiğinde, söz konusu amaçların yaşam gereksinimini karşılayacağını en fazla destekleyenler Önlisans programı ya da Eğitim Yüksekokulu mezunu olan öğretmenlerdir (%57.2). Bu konuda olumlu görüş belirten öğretmenler sırasıyla; Eğitim Enstitüsünü bitirenler (%54.5), “başka” seçeneğinde yer alan okullardan mezun olan öğretmenler (%50.0), Sınıf Öğretmenliği mezunları (%47.8) ve son sırada Lisans Tamamlama programını bitirenler (%38.1) biçiminde olduğu saptanmıştır.

Her bir sınıfı okutan öğretmenlerin “evet” seçeneğine verdikleri yanıtlarla ilgili oranlar birbirine yakındır (%57.3, %57.1 ve %47.7). Aynı biçimde “hayır” seçeneğine verilen

yanıtlarla ilgili oranlarda farklılaşmamaktadır (%7.6, %7.3 ve %6.8). Öğretmenlerin okuttukları sınıf ve bulgular arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

3.2.7. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Çocuğun Hazırbulunuşluk Düzeyine Uygun Olup Olmadığı

Öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının amaçları çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun nitelikte midir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerden sağlanan veriler Çizelge 15’te gösterilmiştir.

Çizelgedeki veriler incelendiğinde, Hayat Bilgisi programının amaçlarının çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun olduğunu belirten öğretmenlerin %47.3’lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Kısmen yanıtı veren öğretmenlerin oranı %43.6 olarak belirlenirken, olumsuz yanıt veren öğretmenlerinin oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Kadın öğretmenlerin %52.4’ü Hayat Bilgisi programının amaçlarının çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun olduğu görüşüne katılırken, erkek öğretmenlerden bu konuda olumlu görüş belirtenlerin oranı %40.6’dır. Bu durumda çözümlenmede cinsiyet etmenine bağlı olarak yanıtlarda anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Bulgularla bağımsız değişkenlerin ilişkisi tek tek ele alındığında, cinsiyet etmeni ile bulgular arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Bulgular, öğretmenlerin hizmet süreleri yönünden incelendiğinde, programının amaçları çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun olduğu görüşüne katılan öğretmenlerin çoğu 11-15 yıl arasında hizmetli olanlardan (%54.1) oluşmaktadır. Bu görüşe daha az katılan öğretmenler, 6-10 yıl arasında hizmetli olanlardır (%52.9). Meslekte 21 ve daha yukarısı görev yapanlar %46.6’lık bir oranda olumlu görüş belirtirken, 16-20 yıl arasında görevli olanlar %45.2 oranında, 0-5 yıl arası hizmet süresi olan öğretmenler %37.5 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Sözü edilen konu ile ilgili en fazla olumsuz görüş 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerden gelirken (%16.7), 11-15 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin %2.7 oranı ile en az olumsuz görüş belirten küme olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin bitirdikleri yükseköğretim kurumları yönünden bulgulara bakıldığında, Lisans Tamamlama programı mezunu öğretmenlerin %61.9, Eğitim Enstitüsü mezunlarının

ÇİZELGE 15
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI ÇOCUĞUN HAZIRBULUNUŞLUK DÜZEYİNE UYGUN NİTELİKTE MİDİR?

Bağımsız Değişkenler	Evet -		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
	s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	97	52.4	68	36.8	20	10.8	185	56.4	8.246	2
	Erkek	58	40.6	75	52.4	10	7.0	143	43.6		
	TOPLAM	155	47.3	143	43.6	30	9.1	328	100.0		
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	9	37.5	11	45.8	4	16.7	24	7.3		
	6-10 yıl	18	52.9	11	32.4	5	14.7	34	10.4		
	11-15 yıl	20	54.1	16	43.2	1	2.7	37	11.3		
	16-20 yıl	19	45.2	19	45.2	4	9.5	42	12.8		
	21 ve daha yukarı	89	46.6	86	45.0	16	8.4	191	58.2		
	TOPLAM	155	47.3	143	43.6	30	9.1	328	100.0		
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	24	45.3	25	47.2	4	7.5	53	16.3		
	Eğitim Önl. İki yıl. Eğt YO.	108	50.7	90	42.3	15	7.0	213	65.3		
	Lisans Tamamlama	5	23.8	13	61.9	3	14.3	21	6.4		
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ.Prog.	9	39.1	9	39.1	5	21.7	23	7.0		
	Başka	8	50.0	5	31.2	3	18.7	16	5.0		
	TOPLAM	154	47.2	142	43.6	30	9.2	326	100.0		
Okuttukları Sınıf	Birinci sınıf	49	45.4	52	48.1	7	6.5	108	33.0	2.480	4
	İkinci sınıf	52	50.0	41	39.4	11	10.6	104	31.8		
	Üçüncü sınıf	53	46.1	50	43.5	12	10.4	115	35.2		
	TOPLAM	154	47.1	143	43.7	30	9.2	327	100.0		

%47.2, iki yıllık Eğitim Yüksekokulu mezunlarının %42.3, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programından mezun öğretmenlerin %39.1, “başka” seçeneğinde yer alan okulları bitiren öğretmenlerin %31.2 oranında olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir. Bu konuda en fazla olumsuz görüşü olanlar Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programından mezun olan öğretmenlerdir (%21.7).

Öğretmenlerin okuttukları sınıflarla bulgular arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en fazla ikinci sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi programının amaçlarının çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun olduğu görüşüne katıldıkları söylenebilir. Bunu sırayla, %45.4 oranıyla ikinci sınıf öğretmenleri, %46.1 oranıyla üçüncü sınıf öğretmenleri izlemektedir. Bulgular incelendiğinde öğretmenlerin okuttukları sınıf etmeni ile istatistiksel bulgular arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

3.2.8. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilir Nitelikte Olup Olmadığı

Öğretmenlere “Hayat Bilgisi programının amaçlarının davranışa dönüştürülebilir nitelikte olup olmadığı” sorulmuştur. Bu soruya alınan yanıtlar Çizelge 16’da sunulmuştur.

Çizelge 16’daki dört bağımsız değişkenle ilgili bulgular incelendiğinde araştırma kapsamındaki tüm öğretmenlerin üçte ikisine yakınının (%64.9) Hayat Bilgisi programının amaçlarının davranışa dönüştürülebilir nitelikte olduğu görüşünü destekledikleri görülmektedir. Aynı biçimde programın amaçları davranışa dönüştürülebilir nitelikte olmadığını düşünenler ise %2.4 gibi oldukça düşük bir orana sahiptir.

Elde edilen bulguların çözümlenmesi öğretmenlerin cinsiyetleri yönünden yapıldığında şunlar söylenebilir: Kadın öğretmenler programın amaçlarının davranışa dönüştürülebilir nitelikte olup olmadığı konusunda (%72.7) oranında olumlu görüş belirtirken, erkek öğretmenlerden olumlu görüş belirtenlerin oranı %65.1 olarak saptanmıştır. Bu konuda olumsuz yanıt veren kadın öğretmenlerin oranı %2.7, erkek öğretmenlerin oranı %2.1 olarak belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin meslekteki süreleri açısından incelendiğinde programdaki amaçların davranışlara dönüştürülebilir nitelikte olduğunu düşünenlerin

ÇİZELGE 16
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI DA VRANIŞA DÖNÜŞTÜRÜLEBİLECEK NİTELİKTE MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd.	C.
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	136	72.7	46	24.6	5	2.7	187	56.2			
	Erkek	95	65.1	48	32.9	3	2.1	146	43.8			
	TOPLAM	231	69.4	94	28.2	8	2.4	333	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	16	66.7	8	33.3	-	-	24	7.2			
	6-10 yıl	19	55.9	13	38.2	2	5.9	34	10.2			
	11-15 yıl	27	73.0	8	21.6	2	5.4	37	11.1			
	16-20 yıl	33	75.0	10	22.7	1	2.3	44	13.2			
	21 ve daha yukarısı	136	70.1	55	28.4	3	1.5	194	58.3			
	TOPLAM	231	69.4	94	28.2	8	2.4	333	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	42	76.4	12	21.8	1	1.8	55	16.6			
	Eğitim Önl. İki yıl. Eğt YO.	150	69.4	61	28.2	5	2.3	216	65.3			
	Lisans Tamamlama	14	66.7	7	33.3	-	-	21	6.3			
	Eğitim Fak. Sınıf Öğ.Prog.	14	60.9	8	34.8	1	4.3	23	6.9			
	Başka	9	56.2	6	37.5	1	6.3	16	4.9			
	TOPLAM	229	69.2	92	28.4	8	2.4	331	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci sınıf	74	67.9	33	30.3	2	1.8	109	32.8			
	İkinci sınıf	77	73.3	23	21.9	5	4.8	105	31.6			
	Üçüncü sınıf	79	66.9	38	32.2	1	0.8	118	35.5			
	TOPLAM	230	69.3	94	28.3	8	2.4	332	100.0			

çoğunluğunu (%75.0), 16-20 yıl arası hizmet süresi olan öğretmenler oluşturmaktadır. Meslekte 11-15 yıl arası çalışanlar (%73.0), 21 yıl ve daha fazla görev yapanlar (%70.1), 0-5 yıl arası görev yapan öğretmenler %66.7 oranında olumlu görüş belirtirken, bu konuda en az olumlu yanıt veren öğretmenlerin (%55.9), 6-10 yıl arasında görev yapmış öğretmenler olduğu görülmektedir. “Hayır” seçeneğine yönelen öğretmenlerin ise, meslekteki hizmet süreleri bakımından, en çok %5.9’luk bir oranla 6-10 yıl arası görev yapan öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu konuda 11-15 yıl arası çalışanların %5.4’ü, 16-20 yıl arası çalışanların %2.3’ü, 21 ve daha yukarısı çalışanların %1.5’i olumsuz görüş belirtirken, 0-5 yıl arası görev yapan öğretmenlerin olumsuz görüş belirtmedikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin bitirdikleri yükseköğretim kurumları yönünden bulgulara bakıldığında Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenlerin %76.4’ü Hayat Bilgisi programının amaçlarının davranışa dönüştürülebilir nitelikte olduğunu belirtmektedir. Bu görüşü Eğitim Yüksekokulu mezunları %60.9’luk bir oranla desteklemektedir. “Başka” seçeneği ile belirlenmiş öğretmenlerin %56.2’lik bir oranla görüşe katıldıkları saptanmıştır. Konu ile ilgili en fazla olumsuz görüş belirten öğretmenler %6.3 oranı ile başka seçeneği ile belirlenen öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu konuda en az olumsuz görüş %1.8 oranı ile Eğitim Enstitüsü mezunları öğretmenleri tarafından belirtilmiştir.

Öğretmenlerin okuttıkları sınıflarla bulgular arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en fazla ikinci sınıf öğretmenlerinin (%73.3) programın amaçlarının davranışa dönüştürülebilir nitelikte olduğu görüşünü benimsedikleri söylenebilir. Bunu sırasıyla %67.9 oranı ile birinci sınıf öğretmenleri, %66.9 oranı ile üçüncü sınıf öğretmenleri izlemektedir. En az olumsuz görüş belirtenlerin ise %0.8 ile üçüncü sınıf öğretmenleri olduğu saptanmıştır.

3.2.9. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Açık ve Net Olarak İfade Edilip Edilmediği

Öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının amaçları açık ve net olarak ifade edilmiş midir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerden sağlanan veriler Çizelge 17’de verilmiştir.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflarla bulgular arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en fazla ikinci sınıf öğretmenlerinin programın amaçlarının net ve açık olarak ifade edildiği görüşünü benimsedikleri söylenebilir. Bunu sırayla %78.8 oranıyla üçüncü sınıf öğretmenleri ve %74.1 oranıyla birinci sınıf öğretmenleri izlemektedir. Bu konuda en fazla olumsuz görüş belirten %5.7 oranı ile ikinci sınıf öğretmenleri, en az olumsuz görüş belirten ise %1.9 oranıyla birinci sınıf öğretmenleridir.

3.2.10. Hayat Bilgisi Programının Amaçlarının Konu Alanının Özelliklerine Uygun Olup Olmadığı

Öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının amaçlarının konu alanının özelliklerine uygun olup olmadığı” sorulmuş ve bu konuda elde edilen bulgular Çizelge 18’de sunulmuştur.

Elde edilen bulgulardan görülebileceği gibi, “Hayat Bilgisi programının amaçlarının konu alanının özelliklerine uygun olduğu” görüşüne öğretmenlerin dörtte üçü katılmaktadır (%75.5). Bu görüşe katılmayanlar ise 331 öğretmenin yalnızca 4’üdür.

Söz konusu çizelge incelendiğinde görülebileceği gibi bulgularla cinsiyet arasındaki ilişki bakımından şunlar söylenebilir: Kadın öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%80.1) Hayat Bilgisi programının amaçlarının konu alanının özelliklerine uygun olduğunu belirtirken, erkek öğretmenler bu görüşe %69.7 oranında katılmaktadır. Erkek öğretmenlerden çok azı (%1.4), bu konuda olumsuz görüş belirtirken kadın öğretmenlerden olumsuz görüş bildiren olmamıştır.

Bulguların öğretmenlerin meslekteki hizmet süresi yönünden incelenmesi sonucunda şunları söylemek olanaklıdır: Meslekteki hizmet süresi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin dörtte üçünden fazlasının (%81.8) programın amaçlarını konu alanının özelliklerine uygun nitelikte gördükleri söylenebilir. Bu konuda 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin amaçların konu alanının özellikleri en az uygun gören küme (%66.7) olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda amaçların konu alanına kısmen uygun olduğunu belirten öğretmenlerin başında 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%33.3) gelmektedir. Bu konuda en fazla olumsuz görüş bildiren öğretmenler ise 6-10 yıl arasında görev yapanlardır (%3.0). 0-5 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin, programın amaçlarının konu alanının özelliklerine uygun olmadığı görüşüne hiç katılmadıkları da belirlenmiştir.

ÇİZELGE 18
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI KONU ALANININ ÖZELLİKLERİNE UYGUN MUDUR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	149	80.1	37	19.9	-	-	186	56.2			
	Erkek	101	69.7	42	29.0	2	1.4	145	43.8			
	TOPLAM	250	75.5	79	23.9	2	0.6	331	100.0			
Mestekteki Hizmet	0-5 yıl	16	66.7	8	33.3	-	-	33	7.3			
	6-10 yıl	25	75.8	7	21.2	1	3.0	36	10.9			
	16-20 yıl	36	81.8	8	18.2	-	-	44	13.3			
	21 ve daha yukarı	145	74.7	48	24.7	1	0.5	194	58.6			
	TOPLAM	250	75.5	79	23.9	2	0.6	331	100.0			
Okul	Eğitim Enstitüsü	44	80.0	11	20.0	-	-	55	16.7			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	166	77.6	44	22.4	-	-	214	65.0			
	Lisans Tamamlama	13	61.9	7	33.3	1	4.8	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	13	56.5	9	39.1	1	4.3	23	7.0			
	Başka	12	75.0	4	25.0	-	-	16	4.9			
	TOPLAM	248	75.4	79	24.0	2	0.6	329	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	85	78.0	24	22.0	-	-	109	33.0			
	İkinci Sınıf	79	76.0	24	23.1	1	1.0	104	31.5			
	Üçüncü Sınıf	85	72.6	31	26.5	1	0.9	117	35.5			
	TOPLAM	249	75.5	79	23.9	2	0.6	330	100.0			

Elde edilen bulgular öğretmenlerin bitirdikleri okullar yönünden incelendiğinde şunlar söylenebilir: Eğitim Enstitüsünü bitiren öğretmenlerin %80 gibi büyük bir çoğunluğunun, amaçları konu alanının özelliklerine uygun bulduğu gözlenmektedir. Bunu sırasıyla Eğitim Önlisans programı ya da Eğitim Yüksekokulu mezunları (%77.6), “başka” seçeneği ile belirtilen öğretmenler (%75.0), Lisans Tamamlama programını bitirenler (%61.9) ve en sonda Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı mezunları (%56.5) izlemektedir. Bu konuda olumsuz görüş bildirenler ise Lisans Tamamlama programı mezunları (%4.8) ile Sınıf Öğretmenliği programını bitiren (%4.3) öğretmenlerdir. Diğer öğretmenlerden olumsuz görüş bildiren olmamıştır.

Bulgular, öğretmenlerin okuttıkları sınıf yönünden incelendiğinde şunları söylemek olanaklıdır: Birinci sınıf öğretmenleri amaçların konu alanına uygun olduğuna %78.0 oranında katılırken, bu oranın ikinci sınıf öğretmenlerinde %76.0 ve üçüncü sınıf öğretmenlerinde %72.6 biçiminde sıralandığı görülmektedir. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranları ise pek fazla farklılaşmamaktadır.

3.2.11. Hayat Bilgisi Programında Yer Alan İçeriğin (Konular) Amaçları Gerçekleştirebilecek Biçimde Düzenlenmiş Olup Olmadığı

Öğretmenlere “Hayat Bilgisi programında yer alan içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlenmiş olup olmadığı” sorulmuştur. Öğretmenlerden elde edilen veriler Çizelge 19’da verilmiştir.

Çizelgedeki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin yaklaşık olarak üçte ikisinin (%63.9) içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlendiğine katıldıkları görülmektedir. İçeriğin kısmen amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlendiğini düşünenlerin oranı ise %34.6’dır. Bu konuda olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı ise oldukça düşüktür.

Bulgulara cinsiyet etmeni yönünden bakıldığında şunları söylemek mümkündür: Kadın öğretmenlerin büyük bir kısmı (%70.4), erkek öğretmenlerin de yarıdan fazlasının (%55.5) içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlendiği görüşüne katıldığı gözlenmektedir. Erkek öğretmenlerden geriye kalanlarının büyük bir kısmı (%41.8), içeriğin amaçları gerçekleştirmeye kısmen uygun olduğu, kadınlarda ise bu görüşü destekleyenlerin oranının %29.0 olduğu da elde edilen veriler arasındadır. Bu konuda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerden %2.2 gibi daha fazla bir oranı ile söz konusu görüşe katılmadıkları da saptanmıştır.

ÇİZELGE 19
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALAN İÇERİK (KONULAR), AMAÇLARI GERÇEKLEŞTİREBİLECEK BİÇİMDE
DÜZENLENMİŞ MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	131	70.4	54	29.0	1	0.5	186	56.0			
	Erkek	81	55.5	61	41.8	4	2.7	146	44.0			
	TOPLAM	212	63.9	115	34.6	5	1.5	332	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	15	62.5	9	37.5	-	-	24	7.2			
	6-10 yıl	19	55.9	14	41.2	1	2.9	34	10.2			
	11-15 yıl	26	70.3	11	29.7	-	-	37	11.1			
	16-20 yıl	27	62.8	14	32.6	2	4.7	43	13.0			
	21 ve daha yukarısı	125	64.4	67	34.5	2	1.0	194	58.4			
	TOPLAM	212	63.9	115	34.6	5	1.5	332	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	38	70.4	14	25.9	2	3.7	54	16.4			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	142	65.7	72	33.3	2	0.9	219	65.5			
	Lisans Tamamlama	10	47.6	10	47.6	1	4.8	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	10	43.5	13	56.5	-	-	23	7.0			
	Başka	11	68.5	5	31.5	-	-	16	4.7			
	TOPLAM	211	63.9	114	34.5	5	1.5	330	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	70	64.2	37	33.9	2	1.8	109	32.9			
	İkinci Sınıf	69	66.3	34	32.7	1	1.1	104	31.4			
	Üçüncü Sınıf	72	61.0	44	37.3	2	1.7	118	35.6			
	TOPLAM	211	63.7	115	34.7	5	1.5	331	100.0			

Bulguların, öğretmenlerin meslekteki hizmet süresine göre çözümlemesi yapıldığında şunlar söylenebilir: Meslekteki hizmet süresi 11-15 yıl arasında olanların yaklaşık olarak dörtte üçünün (%70.3), içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlendiği görüşüne katıldıkları görülmektedir. Bu görüş meslekteki hizmet süresi 21 yıl ve daha fazla olanların üçte ikisi (%64.4) tarafından, 16-20 yıl arasında görev yapanların %62.8'i tarafından ve 0-5 yıl arasında görev yapanların %62.5'i tarafından desteklenmektedir. Bu konuda en az olumlu yanıt verenler ise 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin yarısından daha fazladır (%55.9). Çizelgedeki verilere göre en fazla olumsuz görüş bildirenler 16-20 yıl arasında, görev yapan öğretmenlerdir (%4.7). 0-5 yıl ve 11-15 yıl arasındanda görev yapan öğretmenler içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlenmediği görüşüne hiç katılmadıkları da görülmektedir.

Öğretmenlerin bitirdikleri okul yönünden bulgular incelendiğinde, Eğitim Enstitüsü'nü bitiren öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi (%70.4), içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlendiğine en fazla katılanlar olduğu görülmektedir. Bu görüş ikinci sırada “başka” seçeneği ile belirlenen öğretmenler (%68.5) tarafından, üçüncü sırada Önlisans programına katılan ya da Yüksekokul mezunu olan öğretmenler (%65.7) tarafından desteklenmektedir. Sınıf Öğretmenliği programından mezun olan öğretmenlerin yarısından fazlası (%56.5), bu görüşü kısmen olumlu bulmaktadır. Lisans Tamamlama programını bitiren öğretmenlerden ise görüşü olumlu bulan (%47.6) ve kısmen olumlu bulan (%47.6) öğretmenlerin oranı birbirine eşittir. Aynı zamanda Lisans Tamamlama programını bitiren öğretmenler en fazla olumsuz görüş belirtenler (%4.8) olmuştur. Sınıf Öğretmenliği mezunlarının ve “başka” seçeneği ile belirlenen öğretmenlerden olumsuz görüş belirtenlerin olmadığı da çizelgeden görülmektedir.

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin okuttukları sınıfları yönünden incelendiğinde; sırasıyla, amaçları gerçekleştirebilecek bir içeriğe sahip olduğu görüşündeki öğretmenlerin, en fazlası ikinci sınıf öğretmenleridir (%66.3). Daha sonra birinci sınıf öğretmenleri (%64.2) ve üçüncü sınıf öğretmenleri (%61.0) biçiminde sıralanmaktadır. İçeriğin amaçları gerçekleştirmeye uygun olmadığını düşünenlerin oranı oldukça düşüktür ve olumsuz görüş belirtenlerin oranları aralarında pek fazla farklılaşmamaktadır.

3.2.12. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinde Yer Alan Bilgilerin Yaşamsal Gelişme ve Değişmelere Yer Verip Vermediği

Öğretmenlere, Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgilerin yaşamsal gelişme ve değişmelere yer verip vermediği sorulmuş ve seçenekler çerçevesinde elde edilen verilere Çizelge 20'de yer verilmiştir.

Sözü edilen çizelge incelendiğinde görülebileceği gibi içerikte yer alan bilgilerin yaşamsal gelişme ve gelişmelere yer verdiğini belirten öğretmenler tüm öğretmenlerin yarısından fazladır (%59.8). Öğretmenlerin yaklaşık beşte ikisi (%37.5) bu görüşe kısmen katılmaktadır.

Bulgularla öğretmenlerin cinsiyetleri arasında istatistiksel bakımından anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin soru seçeneklerine verdikleri yanıtların birbirlerine göre farklılaştığı görülmektedir. Şöyle ki, belirtilen konuda, kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlerden daha fazla (%64.0; %54.5) olumlu görüşü olduğu; buna karşılık içerikteki bilgilerin kısmen gelişme ve değişmelere yer verdiğini belirten erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre çoğunluğu oluşturduğu (%44.1; %32.3) belirlenmiştir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin oranı da oldukça düşüktür.

Bulgularla değişkenin ilişkisinin derecesini saptamak üzere contingency katsayısı hesaplanmış ve $C=.13$ değeri bulunmuştur. Bu durumda cinsiyet etmeni ile içeriğin yaşamsal gelişme ve değişmelere yer verme durumu arasında zayıf bir ilişki olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet sürelerine göre bulgular incelendiğinde şunlar söylenebilir: Öğretmenlerin meslekteki hizmet sürelerine göre 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi (%64.9) olumlu görüş belirtirken, 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerden içeriğin gelişme ve değişmelere yer verdiğini belirtenlerin oranı yaklaşık üçte ikidir (%58.3). Çizelgede görüldüğü gibi öğretmenlerin hizmet sürelerine göre soru seçeneklerine verdikleri yanıtlarda önemli bir farklılık göze çarpmamaktadır. Aynı biçimde bu konuda olumsuz görüş belirten öğretmenlerin yanıtlarında da pek fazla bir farklılaşma görülmemektedir.

ÇİZELGE 20
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNDE YER ALAN BİLGİLER YAŞAMSAL GELİŞME VE DEĞİŞMELERE YER VERMEKTE MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	119	64.0	60	32.3	7	3.8	186	56.2	6.001 p = .05 Anlamlı	2	0.133
	Erkek	79	54.5	64	44.1	2	1.4	145	43.8			
	TOPLAM	198	59.8	124	37.5	9	2.7	331	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	14	58.3	9	37.5	1	4.2	24	7.3			
	6-10 yıl	20	60.6	12	36.4	1	3.0	33	10.0			
	11-15 yıl	24	64.9	12	32.4	1	2.7	37	11.2			
	16-20 yıl	27	61.4	14	31.8	3	6.8	44	13.3			
	21 ve daha yukarı	113	58.5	77	39.9	3	1.6	193	58.3			
TOPLAM	198	59.8	124	37.5	9	2.7	331	100.0				
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	34	61.8	19	34.5	2	3.6	55	16.7			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	131	60.9	80	37.2	4	1.9	215	65.3			
	Lisans Tamamlama	11	52.4	10	47.6	-	-	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	14	63.6	7	31.8	1	4.5	22	6.7			
	Başka	7	43.7	7	43.7	2	12.5	16	4.9			
	TOPLAM	197	59.9	123	37.4	9	2.7	329	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	51	47.2	54	50.0	3	2.8	108	32.7			
	İkinci Sınıf	75	71.4	26	24.8	4	3.8	105	31.8			
	Üçüncü Sınıf	72	61.5	43	36.8	2	1.7	117	35.5			
	TOPLAM	198	60.0	123	37.3	9	2.7	330	100.0			

Bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul türleri yönünden incelendiğinde şunlar söylenebilir: Hayat Bilgisi programının içeriğinin gelişme ve değişmelere yer verdiği ile ilgili en fazla olumlu görüşe sahip olan öğretmenlerin Sınıf Öğretmenliği mezunları (%63.6) olduğu görülmektedir. Bunu ikinci sırada, Eğitim Enstitüsü mezunları (%61.8) izlemektedir. Üçüncü sırada Önlisans ya da Yüksekokul mezunları (%60.9), dördüncü sırada Lisans Tamamlama Programı mezunları (%52.4), en son sırada da “başka” seçeneğinde yer alan kurumların mezunları (%43.7) gelmektedir. Olumsuz görüş belirtenlerin çoğunluğunu da, yine “başka” seçeneğinde yer alan mezunlar (%12.5) oluşturmaktadır. Önlisans ya da Eğitim Yüksekokulu mezunları en az (%1.9) olumsuz görüş belirtirken, Lisans Tamamlama Programı mezunları hiç olumsuz görüş belirtmemiştir.

Bulgular, öğretmenlerin okuttukları sınıf yönünden incelendiğinde ise şunlar söylenebilir: ikinci sınıf öğretmenleri sözü edilen konuda en çok olumlu görüşe sahip olan kümeyi oluşturmaktadır (%71.4). Üçüncü sınıf öğretmenleri ikinci sırada bu görüşe katılırken (%61.5), birinci sınıf öğretmenlerinin yarısı (%50.0), bu görüşe kısmen katılmaktadır. Öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre olumsuz görüş belirtenlerin oranı pek fazla farklılaşmamaktadır.

3.2.13. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Türk Toplumunun Kültürel Değerlerine Göre Düzenlenip Düzenlenmediği

Araştırmaya katılan öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının içeriği Türk toplumunun kültürel değerlerine göre düzenlenmiş midir?” biçiminde bir soru yöneltilmiştir. Sorulan soruya alınan yanıtlar Çizelge 21’de gösterilmiştir.

Çizelgede yer alan verilere genel olarak bakıldığında, içeriğin Türk toplumunun değerlerine uygun olduğunu belirten öğretmenlerin %71.3’lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Kısmen olumlu yanıt veren öğretmenlerin oranı dörtte bir (%25.4) olarak belirlenirken, olumsuz yanıt veren öğretmenlerin oranının oldukça düşük olduğu da görülmektedir.

Bulgular bağımsız değişkenler yönünden incelendiğinde, bulgularla cinsiyet etmeni arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Kadın öğretmenlerin

ÇİZELGE 21

HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ TÜRK TOPLUMUNUN KÜLTÜREL DEĞERLERİNE GÖRE DÜZENLENMİŞ MİDİR?

Bağımsız Değişkenler	Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C	
	s	%	s	%	s	%	s	%				
Cinsiyet	Kadın	144	77.4	35	18.8	7	3.8	186	56.2	9.679	2	0.169
	Erkek	92	63.4	49	33.8	4	2.8	145	43.8			
	TOPLAM	236	71.3	84	25.4	11	3.3	331	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	20	87.0	3	13.0	-	-	23	6.9	p < .05 Anlamlı		
	6-10 yıl	18	52.9	15	44.1	1	2.9	34	10.3			
	11-15 yıl	27	73.0	7	15.9	3	6.8	44	13.3			
	21 ve daha yukarı	137	71.0	51	26.4	5	2.6	193	58.3			
	TOPLAM	236	71.3	84	25.4	11	3.3	331	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	39	70.9	14	25.5	2	3.6	55	16.7			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	154	71.6	54	25.1	7	3.3	215	65.3			
	Lisans Tamamlama	16	76.2	5	23.8	-	-	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	13	56.5	8	34.8	2	8.7	23	7.0			
	Başka	12	80.0	3	20.0	-	-	15	4.6			
	TOPLAM	234	71.1	84	25.5	11	3.3	329	100.0			
Okudukları Sınıf	Birinci Sınıf	73	67.6	31	28.7	4	3.7	108	32.7			
	İkinci Sınıf	73	69.5	29	27.6	3	2.9	105	31.8			
	Üçüncü Sınıf	89	76.1	24	20.5	4	3.4	117	35.5			
	TOPLAM	235	71.2	84	25.5	11	3.3	330	100.0			

büyük bir kısmı (%77.4) içeriğin Türk toplumunun kültürel değerlerine göre düzenlendiği görüşüne katılırken, erkek öğretmenlerden bu konuda olumlu görüş belirtenlerin oranı kadın öğretmenlerden daha düşüktür (%63.4). Bu durum çözümlemede cinsiyet etmenine bağlı olarak yanıtlarda anlamlı bir ilişki ortaya çıkarmıştır. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı oldukça düşük olmakla birlikte cinsiyet etmenine göre pek fazla farklılaşmamaktadır.

İki değişken arasındaki ilişkinin derecesini saptamak amacıyla contingency katsayısı hesaplanmış ve $C=.16$ değeri bulunmuştur. Bu durumda cinsiyet ile içeriğin Türk toplumunun kültürel değerlerine göre düzenlenme durumuna ilişkin görüşler arasında zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Bulgular, öğretmenlerin hizmet süreleri yönünden incelendiğinde, içeriğin Türk toplumunun kültürel değerlerine göre düzenlenmiş olduğu görüşüne katılan öğretmenlerin çoğunu 0-5 yıl arasında hizmetli olanlar (%87.0) oluşturmaktadır. Bu görüşü en az benimseyen öğretmenler 6-10 yıl arasında hizmetli olanlardır (%52.9). Meslekte 16-20 yıl arasında görev yapanlar %77.3'lük bir oranla olumlu görüş belirtirken, 11-15 yıl ile 21 ve daha fazla yıl görev yapan öğretmenler bu konuda üçte iki oranında (%73.0 ; %71.0) olumlu görüş belirtmiştir. Sözü edilen konu ile ilgili en fazla olumsuz görüş 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlerden (%6.8) gelirken, 0-5yıl arasında görev yapan öğretmenlerin hiç olumsuz görüş belirtmediği saptanmıştır.

Bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul türü yönünden incelendiğinde “başka” seçeneğinde yer alan okulları bitiren öğretmenlerin %80'i içeriğin Türk toplumunun değerlerine uygun olduğunu en fazla kabul eden kümeyi oluşturmaktadır. En az olumlu görüş belirtenler ise Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği programını bitirenlerdir (%56.5). Diğer seçeneklerdeki öğretmenlerden olumlu görüş belirtenlerin oranları ise %76.2 ve %70.9 arasında yer almaktadır. Bu konuda en fazla olumsuz görüşü olanlar da Sınıf Öğretmenliği programından mezun olan öğretmenlerdir (%8.7). Lisans Tamamlama programı ve “başka” seçeneğinde yer alan okullarının mezunlarının olumsuz görüş belirtmedikleri çizelgede görülmektedir.

Öğretmenlerin okuttıkları sınıflarla bulgular arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en fazla üçüncü sınıf öğretmenlerinin içeriğin toplum değerlerine uygun düzenlendiği görüşünü

benimsedikleri söylenebilir. Bunu sırasıyla üçte iki oranıyla ikinci sınıf öğretmenleri (%69.5) ve %67.6'lık bir oranla birinci sınıf öğretmenleri izlemektedir. Bu konuda olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranları pek fazla farklılaşmamaktadır.

3.2.14. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Öğrencilerin Hazırbulunuşluk Düzeyine Uygun Olup Olmadığı

Araştırmaya katılan öğretmenlere “Hayat Bilgisi programının içeriğinin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olup olmadığı” sorulmuştur. Alınan yanıtlar Çizelge 22’de verilmiştir.

Bulgular genel olarak incelendiğinde, öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısının (%48.9), içeriğin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine kısmen uygun olduğu görüşünde oldukları görülmektedir. İçeriğin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olduğu görüşünü ise öğretmenlerin %46.5’i desteklemektedir.

Bulgularla cinsiyet etmeni arasındaki ilişki incelendiğinde; konu ile ilgili görüşlerin cinsiyet etmenine göre farklılaşmadığı söylenebilir. Bu konuda olumlu görüş belirten bayan öğretmenler %48.4, erkek öğretmenler ise %44.1 oranındadır. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı da düşüktür (%5.9 ve %3.5).

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri yönünden bulgular incelendiğinde şunlar söylenebilir: hizmet süresi 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi (%64.9) içeriğin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun bulduklarını belirtmişlerdir. Bu görüşe meslekteki hizmet süresi 0-5 yıl olan öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisinin (%62.5) kısmen katıldıkları görülmektedir. İçeriği öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun bulmayan öğretmenlerden en fazlası (%9.1), 6-10 yıl arasında görev yapanlardır. Bu konuda en az olumsuz görüş belirtenler ise hizmet süresi 16-20 yıl arasında bulunan öğretmenler (%2.3) olmuştur.

Bitirilen okul yönünden bulgular incelendiğinde, Eğitim Enstitüsünden mezun olan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%61.8) kısmen olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Lisans Tamamlama programını bitirenlerin %57.1’lik oranla ikinci sırada gelmektedir. Önlisans programını tamamlayan ya da Eğitim Yüksekokulu mezunlarının ve başka seçeneği ile belirlenen okullardan mezun olanların yarısı (%50.5 ; %50.0) içeriğin öğrencilerin

ÇİZELGE 22
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ ÖĞRENCİLERİN HAZIRBULUNUŞLUK DÜZEYİNE UYGUN MUDUR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	90	48.4	85	45.7	11	5.9	186	56.5	2.055	2	p > .05 Anlamlı değil
	Erkek	63	44.1	75	52.4	5	3.5	143	43.5			
	TOPLAM	153	46.5	160	48.6	16	4.9	329	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	7	29.2	15	62.5	2	8.3	24	7.3	14.401	4	0.205
	6-10 yıl	18	54.5	12	36.4	3	9.1	33	10.0			
	11-15 yıl	24	64.9	12	32.4	1	2.7	37	11.2			
	16-20 yıl	18	40.9	25	56.8	1	2.3	44	13.4			
	21 ve daha yukarısı	86	45.0	96	50.3	9	4.7	191	58.1			
	TOPLAM	153	46.5	160	48.6	16	4.9	329	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	19	34.5	34	61.8	2	3.6	55	16.8	14.401	4	0.205
	Eğt. Önlisans., İki yıl. Eğt.Y.O.	107	50.5	97	45.8	8	3.8	212	64.8			
	Lisans Tamamlama	8	38.1	12	57.1	1	4.8	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	10	43.5	10	43.5	3	13.0	23	7.0			
	Başka	8	50.0	6	37.5	2	1.5	16	5.0			
	TOPLAM	152	46.5	159	48.6	16	4.9	327	100.0			
Okutulduğu Sınıf	Birinci Sınıf	45	41.7	62	57.4	1	0.9	108	32.9	14.401	4	0.205
	İkinci Sınıf	58	55.2	38	36.2	9	8.6	105	32.0			
	Üçüncü Sınıf	49	42.6	60	52.2	6	5.2	115	35.1			
	TOPLAM	152	46.3	160	48.8	16	4.9	328	100.0			

hazırbulunuşluk düzeyine uygun olduğuna ilişkin olumlu görüş belirtmiştir. Bu konuda en az olumlu görüş belirtenler ise Lisans Tamamlama programını bitiren öğretmenlerdir (%38.1). Sınıf Öğretmenliği programını bitiren öğretmenlerden (soru seçeneklerine) olumlu ve kısmen olumlu yanıt verenlerin oranı eşittir (%43.5). Yine bu program mezunları en fazla olumsuz görüş belirtenlerdir (%13.0). En az olumsuz görüş ise “başka” seçeneği ile belirtilen okullardan mezun olan öğretmenler tarafından verilmiştir (%1.5).

Bulgular ve öğretmenlerin okuttukları sınıf arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Birinci, sınıfı okutan öğretmenlerin yarısından fazlası (%57.4) konu ile ilgili kısmen olumlu, ikinci sınıf öğretmenlerinin ise yarından fazlası (%55.2) olumlu görüş belirtmektedir. İkinci sınıf öğretmenleri %8.6 oranı ile “hayır” seçeneğini benimserken birinci sınıf öğretmenlerinde bu oran %0.9 olarak gözlenmektedir.

Bulgularla öğretmenlerin okuttukları sınıf değişkeni arasındaki ilişkinin derecesini saptamak amacıyla contingency katsayısı hesaplanmış ve $C=.20$ değeri bulunmuştur. Bu durumda cinsiyet ile programın içeriğinin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olma durumuna ilişkin görüşleri arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur.

3.2.15. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Öğrencilerin İlgisi ve Gereksinimlerine Uygun Olup Olmadığı

Araştırmaya katılan öğretmenlere “Hayat Bilgisi programının içeriğinin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olup olmadığı” sorulmuştur. Alınan yanıtlar Çizelge 23’te verilmiştir.

Çizelgedeki bulgular toplu olarak incelendiğinde, genel olarak öğretmenlerin yarından fazlasının (%53.4), Hayat Bilgisi programının içeriğinin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olduğu görüşünü destekledikleri görülmektedir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%43.6), içeriğin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini kısmen uygun olduğu görüşünü desteklemektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %2.7’si ise içeriğin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olmadığı görüşünü benimsemektedir.

ÇİZELGE 23
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ ÖĞRENCİLERİN İLGİ VE GEREKSİNİMLERİNE UYGUN MUDUR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	103	55.4	76	40.9	7	3.8	186	56.7	2.863	2	p > .05 Anlamlı Değil
	Erkek	72	50.7	68	47.9	2	1.4	142	43.3			
	TOPLAM	175	53.4	144	43.9	9	2.7	328	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	10	41.7	13	54.2	1	4.2	24	7.3			
	6-10 yıl	16	48.5	16	48.5	1	3.0	33	10.1			
	11-15 yıl	26	70.3	10	27.0	1	2.7	37	11.3			
	16-20 yıl	26	60.5	15	34.9	2	4.7	43	13.1			
	21 ve daha yukarı	97	50.8	90	47.1	4	2.1	191	58.2			
	TOPLAM	175	53.4	144	43.9	9	2.7	328	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	30	56.6	22	41.5	1	1.9	53	16.3			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	117	54.9	91	42.7	5	2.3	213	65.3			
	Lisans Tamamlama	10	47.6	11	52.4	-	-	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	9	39.1	12	52.2	2	8.7	23	7.1			
	Başka	8	50.0	7	43.7	1	6.3	16	4.9			
	TOPLAM	174	53.4	143	43.9	9	2.8	326	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	50	46.7	55	51.4	2	1.9	107	32.7			
	İkinci Sınıf	65	62.5	35	33.7	4	3.8	104	31.8			
	Üçüncü Sınıf	59	50.9	54	46.6	3	2.6	116	35.5			
	TOPLAM	174	53.2	144	44.0	9	2.8	327	100.0			

Kadın ve erkek öğretmenlerin soru seçeneklerine verdikleri yanıt oranları birbirine çok yakındır. Kadın öğretmenlerin yarısından fazlası (%55.4), erkek öğretmenlerin %50.7'si içeriğin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olduğu görüşünü desteklemektedir. Kadın öğretmenlerin %3.8'i, erkek öğretmenlerin %1.4'ü ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmektedir. Bulgular, bağımsız değişkenlere göre ele alındığında, cinsiyet etmeni ile bulgular arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Bulgular, öğretmenlerin hizmet süreleri yönünden incelendiğinde, içeriğin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olduğu görüşüne katılan öğretmenlerin çoğunu 11-15 arasında hizmetli olanlar (%70.3) oluşturmaktadır. Bu görüşü en az benimseyen öğretmenler, 0-5 yıl arasında hizmetli olanlardır (%41.7). Meslekte 16-20 yıl arasında görev yapanlar %60.5 oranında, 21 ve daha fazla görev yapanlar %50.8 oranında olumlu görüş belirtirken, 6-10 yıl arasında hizmetli olanlar %48.5 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Sözü edilen konu ile ilgili en fazla olumsuz görüş 16-20 yıl arasında hizmet veren öğretmenlerden, en az olumsuz görüş ise 21 ve daha fazla hizmetli olan öğretmenlerden gelmiştir.

Bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul türü yönünden incelendiğinde Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenlerin %56.6'sı içeriğin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olduğu görüşüne katıldıkları görülmektedir. En az olumlu olanlar ise Eğitim Fakültesinin Sınıf Öğretmenliği programını bitirenlerdir (%39.1). Diğer seçeneklerdeki öğretmenlerden olumlu görüş belirtenlerin oranları ise %47.6 ile %54.9 arasında bulunmaktadır. Bu konuda en fazla olumsuz görüşü olanlar da Sınıf öğretmenliği programından mezun olan öğretmenlerdir (%8.7). Lisans Tamamlama programı mezunlarının olumsuz görüş belirtmedikleri de çizelgede görülmektedir.

Öğretmenlerin okuttıkları sınıflarla bulgular arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en fazla ikinci sınıf öğretmenlerinin içeriğin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olduğu görüşünü benimsedikleri söylenebilir. Bunu sırasıyla, %50.9 oranı ile üçüncü sınıf öğretmenleri ve %46.7 oranı ile birinci sınıf öğretmenleri izlemektedir. Bu konuda en fazla olumsuz görüş belirten %3.8'lik oran ile ikinci sınıf öğretmenleri, en az olumsuz görüş belirten ise %1.9 oranı ile birinci sınıf öğretmenleridir.

3.2.16. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinde Yer Alan Bilgilerin Sunuluşu; Yakından Uzağa, Somuttan Soyuta, Basitten Karmaşığa ve Bilinenden Bilinmeyene Kendi İçinde Tutarlı Olacak Biçimde Düzenlenip Düzenlenmediği

Araştırmaya katılan öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgilerin sunuluşu yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene kendi içinde tutarlı olacak biçimde düzenlenmiş midir?” biçiminde bir soru yöneltilmiştir. Sorulan soruya alınan yanıtlar Çizelge 24’de gösterilmiştir.

Çizelgedeki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin % 60.1’i içeriğin öğrenme ilkelerine göre düzenlenmiş olduğu görüşünü destekledikleri görülmektedir. Öğretmenlerin % 36.6’sı içeriğin öğrenme ilkelerine göre düzenlenmiş olduğu düşüncesine kısmen katılmaktadır. Bu görüşe olumsuz yanıt verenlerin ise % 3.3 oranını oluşturdukları gözlenmektedir.

Bulgularla cinsiyet etmeni arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı sınınamak istendiğinde, iki değişken kümesi arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Kadın öğretmenlerin üçte ikisi (% 66.3) olumlu görüş belirtirken erkek öğretmenlerin % 52.1’i bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum çözümlemede cinsiyet etmenine bağlı olarak yanıtlarda anlamlı bir ilişki ortaya çıkarmıştır. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı oldukça düşük olmakla birlikte cinsiyet etmenine göre pek fazla farklılaşmamaktadır.

Bulgularla cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin derecesini saptamak amacıyla contingency katsayısı hesaplanmış ve $C=.14$ değeri bulunmuştur. Bu durumda cinsiyet ile içeriğin öğrenme ilkelerine göre düzenlenme durumu arasında zayıf bir ilişki olduğu söylenebilir.

Bulgular, öğretmenlerin hizmet süreleri yönünden incelendiğinde, içeriğin öğrenme ilkelerine göre düzenlenmiş olduğu görüşüne katılan öğretmenlerin çoğunluğunu 11-15 yıl arasında hizmetli olanların (% 67.6) oluşturduğu söylenebilir. Bu görüşü en az benimseyen öğretmenler, 16-20 yıl arasında hizmetli olanlardır (% 56.8). Meslekte 6-10 yıl arasında görev yapanlar % 61.8’lik bir oranla olumlu görüş belirtirken, 21 ve daha yukarısı % 59.3’lük, 0-5 yıl arası görev yapan öğretmenler ise % 58.3’lük bir oranla olumlu görüş

ÇİZELGE 24
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNDE YER ALAN BİLGİLERİN SUNULUŞU YAKINDAN UZAĞA, SOMUTTAN SOYUTA, BASİTTEN KARMAŞIĞA VE BİLİNENDEN BİLİNMEYENE KENDİ İÇİNDE TUTARLI OLACAK BİÇİMDE DÜZENLENMİŞ MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	124	66.3	58	31.0	5	2.7	187	56.2	6.964 p < .05 Anlamlı	2	0.143
	Erkek	76	52.1	64	43.8	6	4.1	146	43.8			
	TOPLAM	200	60.1	122	36.6	11	3.3	333	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	14	58.3	10	41.7	-	-	24	7.2			
	6-10 yıl	21	61.8	12	35.3	1	2.9	34	10.2			
	11-15 yıl	25	67.6	11	29.7	1	2.7	37	11.1			
	16-20 yıl	25	56.8	17	38.6	2	4.5	44	13.2			
	21 ve daha yukarı	115	59.3	72	37.1	7	3.6	194	58.3			
	TOPLAM	200	60.1	122	36.6	11	3.3	333	100.0			
Okul	Eğitim Enstitüsü	36	65.5	17	30.9	2	3.6	55	16.6			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	132	61.1	76	35.2	8	3.7	216	65.3			
	Lisans Tamamlama	8	38.1	13	61.9	-	-	21	6.3			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	13	56.5	9	39.1	1	4.3	23	6.9			
	Başka	7	43.7	7	43.7	2	12.5	16	4.9			
	TOPLAM	199	60.1	121	36.6	11	3.3	331	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	65	59.6	43	39.4	1	0.9	109	32.8			
	İkinci Sınıf	62	59.0	38	36.2	5	4.8	105	31.6			
	Üçüncü Sınıf	72	61.0	41	34.7	5	4.2	118	35.5			
	TOPLAM	199	59.9	122	36.7	11	3.3	332	100.0			

belirtmişlerdir. Sözü edilen konu ile ilgili en fazla olumsuz görüş 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlerden (% 4.5) gelirken, 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin hiç olumsuz görüş belirtmediği saptanmıştır.

Bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul türü yönünden incelendiğinde şunlar söylenebilir: Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenler % 65.5 oranıyla içeriğin öğrenme ilkelerine göre düzenlenmiş olduğunu en fazla kabul eden kümeyi oluşturmaktadır. Lisans Tamamlama programından mezun olan öğretmenler ise bu konuda % 61.9 oranında kısmen olumlu görüşe sahipken, % 38.1'lik kısmı da olumlu görüş belirtmiştir. Sözü edilen konu ile ilgili en fazla olumsuz görüş belirtenler “başka” seçeneğinde yer alan okulları bitiren öğretmenlerdir (%12.5), En az olumsuz görüş Eğitim Fakültesinin Sınıf Öğretmenliği programından mezun olan öğretmenlerden (% 4.3) gelirken, Lisans Tamamlama mezunlarının hiç olumsuz görüş belirtmediği saptanmıştır.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflarla bulgular arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en fazla üçüncü sınıf öğretmenlerinin içeriğin öğrenme ilkelerine göre düzenlenmiş olduğu görüşünü benimsedikleri söylenebilir (% 61.0). Bunu sırayla, %59.6'lık oranla birinci sınıf öğretmenleri, % 59.0 oranla ikinci sınıf öğretmenleri izlemektedir. Bu konuda olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranları pek fazla farklılaşmamaktadır.

3.2.17. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinde Yer Alan Bilgilerin Öğrencilerin Çevresindeki Yaşantılarla İlişkilendirilmeye Uygun Olup Olmadığı

Söz konusu araştırmaya katılan öğretmenlere “Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgiler öğrencilerin çevresindeki yaşantılarla ilişkilendirilebiliyor mu?” sorusu sorulmuştur. Sorunun yanıtı Çizelge 25'te ortaya konulmuştur.

Çizelgedeki bulgular bütün olarak incelendiğinde, öğretmenlerin % 66.0'lık bir oranının, Hayat Bilgisi programının içeriğindeki bilgilerin öğrencilerin çevresindeki yaşantılarla ilişkilendirildiği görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin % 30.4'ü bu konuda kısmen olumlu görüş belirtirken, % 3.6 gibi çok düşük bir yüzdeyi oluşturan öğretmenler de soruya olumsuz yanıt vermiştir.

ÇİZELGE 25
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNDE YER ALAN BİLGİLER ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESİNDEKİ YAŞANTILARLA İLİŞKİLENDİRİLEBİLİYOR MU?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	129	69.4	49	26.3	8	4.3	186	56.0	3.601	2	p > .05 Anlamlı Değil
	Erkek	90	61.6	52	35.6	4	2.7	146	44.0			
	TOPLAM	219	66.0	101	30.4	12	3.6	332	100.0			
Meslekteki Süresi	0-5 yıl	13	52.2	9	37.5	2	8.3	24	7.2			
	6-10 yıl	23	67.6	10	29.4	1	2.9	34	10.2			
	11-15 yıl	23	62.2	12	32.4	2	5.4	37	11.1			
	16-20 yıl	30	68.2	13	29.5	1	2.3	44	13.3			
	21 ve daha yukarı	130	67.4	57	29.5	6	3.1	193	58.1			
	TOPLAM	219	66.0	101	30.4	12	3.6	332	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	33	60.0	21	38.2	1	1.8	55	16.7			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	149	69.3	60	27.9	6	2.8	215	65.2			
	Lisans Tamamlama	16	76.2	3	14.3	2	9.5	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	12	52.2	10	43.5	1	4.3	23	7.0			
	Başka	8	50.0	6	37.5	2	12.5	16	4.7			
	TOPLAM	218	66.1	100	30.3	12	3.6	330	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	67	61.5	39	35.8	3	2.8	109	32.9			
	İkinci Sınıf	78	74.3	21	20.0	6	5.7	105	31.7			
	Üçüncü Sınıf	73	62.4	41	35.0	3	2.6	117	35.3			
	TOPLAM	218	65.9	101	30.5	12	3.6	331	100.0			

Bulgular cinsiyet etmeni açısından incelendiğinde kadın öğretmenlerle erkek öğretmenlerin, sorulan soruya verdikleri olumlu yanıtlar arasında belirgin bir farklılık görülmemiştir (%69.4 ve %61.6). Olumsuz yanıt verenler arasındaki farklılaşma da pek fazla değildir (%4.3 ve %2.7).

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri yönünden incelendiğinde; 16-20 yıl arası görev yapmış olanların olumlu yanıt verenler arasında üçte iki (% 68.2) gibi bir oranı oluşturduğu görülmektedir. Ardından % 67.2 gibi bir oranla 6-10 yıllık hizmeti bulunanlar gelmektedir. Bunu % 62.2 oranla 11-15 çalışanlar ve %52.2 oranla 0-5 yıl arasında çalışanlar izlemektedir. Konuyla ilgili soruya olumsuz yanıt verenlerin başında ise 8.3 yüzdeyle 0-5 yıl hizmet vermiş olanların geldiği gözlenirken, en düşük oran % 2.3 ile 16-20 yıl arasında çalışmış olanlarda görülmektedir.

Öğretmenlerin bitirdikleri okullara göre bulgular incelendiğinde; Lisans Tamamlama mezunlarının olumlu yanıt verenler arasında, üçte bir (% 76.2) oranı ile ilk sırada yer aldığı, bunu yaklaşık üçte iki (% 69.3) oranıyla Eğitim Önlisans ya da iki yıllık Eğitim Yüksekokulu mezunları, % 60.0 gibi bir oranla Eğitim Enstitüsünü bitirmiş olanlar; 52.2'lik bir yüzdeyle Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programını tamamlayanların izlediği görülmektedir. En son sırada “başka” seçeneğindeki öğretmenler (% 50.0) yer almaktadır. Soruya olumsuz yanıt verenlerin başında % 12.5'lik bir oranla “başka” okullardan mezun olanlar yer alırken, % 1.8'lik oranla Eğitim Enstitüsünü bitirenlerin en az olumsuz yanıt verenler olduğu da göze çarpmaktadır.

Öğretmenlerin okuttıkları sınıflara göre bulgular ele alındığında şunlar söylenebilir: Olumlu yanıt verenlerin çoğunluğunu % 74.3 oranla ikinci sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Bunu % 62.4 oranla üçüncü sınıf ve % 61.5'lik bir yüzdeyle birinci sınıf öğretmenleri izlemektedir. Olumsuz yanıt verenlerin ise % 5.7'si ikinci sınıf, % 2.8'i birinci sınıf ve % 2.6'sı üçüncü sınıf öğretmenleridir.

3.2.18. Hayat Bilgisi Dersinin Öğretimine Ayrılan Haftalık Ders Saati Süresinin Programdaki İçeriğin Öğrencilere Kazandırılmasında Yeterli Olup Olmadığı

Yapılan araştırmaya katılan öğretmenlere, “Hayat Bilgisi dersinin öğretimine ayrılan haftalık ders saati süresi, programındaki içeriğin öğrencilere kazandırılmasında yeterli midir?” sorusu yöneltilmiştir. Sorulan soruya alınan yanıtlar Çizelge 26’da gösterilmiştir.

Çizelgede bulgular bir bütün olarak incelendiğinde, öğretmenlerin üçte ikisine yakın (% 64.8) çoğunluğunun Hayat Bilgisi dersine ayrılan haftalık ders saati süresinin, programın içeriğinin öğrencilere kazandırılmasında yeterli olduğu görüşüne katıldıkları görülmektedir. Diğer öğretmenlerin % 16.6’lık bir oranı konuyla ilgili olarak kısmen olumlu; % 18.7’lik bir oranı ise olumsuz görüş belirtmektedir.

Bulgular cinsiyet etmeni yönünden ele alındığında, kadın öğretmenlerle erkek öğretmenlerin soru seçeneklerine verdikleri olumlu yanıtlar arasında önemli bir farklılık görülmemektedir (%66.4 ; %63.4). İçeriğin öğrencilerle kazandırılmasında ders saati süresinin yeterli olmadığını belirtenlerin oranı da pek fazla farklılaşmamaktadır (%22.6; %13.7).

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri yönünden incelendiğinde; 11-15 yıl görev yapmış olanların, soruya olumlu yanıt verenlerin büyük çoğunluğunu (83.8) oluşturduğu gözlenmektedir. Bunu üçte ikiden fazlası (% 68.0) oranla 21 ve daha fazla çalışmış olanlar; % 52.9 oranla 6-10 yıl arasında hizmet vermiş olanlar; % 52.3 oranla 16-20 yıl görevde bulunmuş olanlar izlemekte ve en son sırayı % 47.8’lik bir oranla 0-5 yıl çalışanlar almaktadır. Olumsuz görüş belirtenlerin ise başında % 39.1 oranıyla 0-5 yıl arası görev yapmış olanlar bulunurken, son sırada % 5.4 oranıyla 11-15 yıl hizmet vermiş olanların yer aldığı gözlenmektedir.

Öğretmenlerin bitirdikleri okullara göre bulgular ele alındığında; verilen olumlu yanıtlar açısından okullar arasında belirgin bir fark görülmemekle beraber, Eğitim Önlisans ya da iki yıllık Eğitim Yüksekokulu mezunlarının üçte ikiye yakın (% 67.1) bir oranla başta geldiği gözlenmektedir. Ardından yine yaklaşık üçte ikilik (% 63.6) bir oranla Eğitim Enstitüsü mezunları; % 62.5 oranla “başka” okul mezunları; % 61.9 oranla Lisans

ÇİZELGE 26
HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNE AYRILAN HAFTALIK DERS SAATİ SÜRESİ, PROGRAMDAKİ İÇERİĞİN
ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASINDA YETERLİ MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	118	63.4	26	14.0	42	22.6	186	56.0	5.279	2	p > .05 Anlamlı Değil
	Erkek	97	66.4	29	19.9	20	13.7	146	44.0			
	TOPLAM	215	64.8	55	16.6	62	18.7	332	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	11	47.8	3	13.0	9	39.1	23	6.9			
	6-10 yıl	18	52.9	5	14.7	11	32.4	34	10.2			
	11-15 yıl	31	83.8	2	5.4	4	10.8	37	11.1			
	16-20 yıl	23	52.3	12	27.3	9	20.5	44	13.3			
	21 ve daha yukarısı	132	68.0	33	17.0	29	14.9	194	58.4			
TOPLAM	215	64.8	55	16.6	62	18.7	332	100.0				
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	35	63.6	12	21.8	8	14.5	55	16.7			
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	145	67.1	36	16.7	35	16.2	216	65.5			
	Lisans Tamamlama	13	61.9	3	14.3	5	23.8	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	11	50.0	3	13.6	8	36.4	22	6.7			
	Başka	10	62.5	1	6.3	5	31.5	16	4.7			
	TOPLAM	214	64.8	55	16.7	61	18.5	330	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	82	75.9	12	11.1	14	13.0	108	32.6	11.667	4	0.185
	İkinci Sınıf	68	64.8	18	17.1	19	18.1	105	31.7			
	Üçüncü Sınıf	64	54.2	25	21.2	29	24.6	118	35.6			
	TOPLAM	214	64.7	55	16.6	62	18.7	331	100.0			

Tamamlamayı bitirenler ve son sırada % 50.0 oranı ile Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programını tamamlayanlar gelmektedir. Olumsuz görüş belirtenlerin % 36.4'ünü Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programı mezunları oluşturarak ilk sırayı almakta ve onu % 31.5 oranla “başka” okul mezunları; % 23.8'lik oranla Lisans Tamamlamayı bitirenler; % 16.2 oranla Eğitim Önlisans ya da iki yıllık Eğitim Yüksekokulu mezunları ve en son % 14.5 oranla Eğitim Enstitüsü'nü tamamlayanlar izlemektedir.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre bulgular incelendiğinde şunlar söylenebilir: Soruya olumlu yanıt verenlerin önemli bir çoğunluğu (% 75.9) birinci sınıf öğretmenleridir. Olumlu görüş belirtenlerden yaklaşık üçte ikilik (% 64.8) bir oranla ikinci sınıf öğretmenleri ikinci sırada; % 54.2 oranı ile üçüncü sınıf öğretmenleri son sırada yer almaktadır. Bu konuda olumsuz görüş belirtenlerin % 24.6'sını üçüncü sınıf öğretmenleri, % 18.1'ini ikinci ve % 13.0'ünü birinci sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır.

Bulgularla öğretmenlerin okuttukları sınıf değişkeni arasındaki ilişkinin derecesini saptamak amacıyla contingency katsayısı hesaplanmış ve $C=.18$ değeri bulunmuştur. Bu durumda öğretmenlerin okuttukları sınıf ile Hayat Bilgisi dersinin öğretimine ayrılan sürenin içeriğin öğrencilere kazandırılması durumuna ilişkin görüşler arasında zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

3.2.19. Hayat Bilgisi Dersine Ayrılan Sürenin Gezi-Gözlem ve İnceleme Yapmak İçin Yeterli Olup Olmadığı

Hayat Bilgisi dersine ayrılan sürenin gezi-gözlem ve inceleme yapmak için yeterli olup olmadığı konusunda elde edilen bulgular Çizelge 27'de sunulmuştur.

Çizelgedeki dört bağımsız değişkenle ilgili bulgular incelendiğinde şunlar söylenebilir: Araştırma kapsamında yer alan öğretmenlerin yarısından azının (% 41.6) dersin süresini gezi-gözlem ve inceleme yapmak için yeterli buldukları görülmektedir. Ders süresini yeterli bulmayan öğretmenlerin oranı ise % 32.2 olarak belirlenmiştir.

ÇİZELGE 27
HAYAT BİLGİSİ DERSİNE AYRILAN SÜRE GEZİ-GÖZLEM VE İNCELEME YAPMAK İÇİN YETERLİ MİDİR?

Bağımsız		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
Değişkenler		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	75	40.8	52	28.3	57	31.0	184	55.9	0.996	2	p > .05 Anlamlı Değil
	Erkek	62	42.8	34	23.4	49	33.8	145	44.1			
	TOPLAM	137	41.6	86	26.1	106	32.2	329	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	6	25.0	5	20.8	13	54.2	24	7.3	11.451	8	p > .05 Anlamlı Değil
	6-10 yıl	12	36.4	7	21.2	14	42.4	33	10.0			
	11-15 yıl	20	54.1	6	16.2	11	29.7	37	11.2			
	16-20 yıl	19	43.2	12	27.3	13	29.5	44	13.4			
	21 ve daha yukarı	80	41.9	56	29.3	55	28.8	191	58.1			
	TOPLAM	137	41.6	86	26.1	106	32.2	329	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	24	43.6	19	34.5	12	21.8	55	16.8	9.121	8	p > .05 Anlamlı Değil
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	94	44.1	50	23.5	69	32.4	213	65.1			
	Lisans Tamamlama	7	33.3	6	28.6	8	38.1	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	8	36.4	5	22.7	9	40.9	22	6.7			
	Başka	3	18.7	6	37.5	7	43.7	16	5.0			
	TOPLAM	136	41.6	86	26.3	105	32.1	327	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	50	46.3	24	22.2	34	31.5	108	32.9	5.495	4	p > .05 Anlamlı Değil
	İkinci Sınıf	45	44.1	30	29.4	27	26.5	102	31.1			
	Üçüncü Sınıf	41	34.7	32	27.1	45	38.1	118	36.0			
	TOPLAM	136	41.5	86	26.2	106	32.3	328	100.0			

Dersin süresinin gezi-gözlem ve inceleme yapmak için yeterliliği konusunda görüşler öğretmenlerin cinsiyetlerine göre pek farklılaşmamaktadır. Bu konuda en fazla olumlu görüşü erkek öğretmenler belirtirken (%66.4), kadın öğretmenler %63.4 oranıyla olumlu görüş belirtmektedir. Olumsuz görüş belirtenlerin oranları pek fazla farklılaşmamaktadır. Bulgularla cinsiyet etmeni arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süresi konuya ilişkin görüşlerini çok fazla etkilememektedir. Olumsuz yanıt verenlerin oranları %54.2 ve %28.8 arasında yer alırken, olumlu yanıt verenlerin oranları da %54.1 ve %25.0 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri ile, bulgular arasındaki ilişki incelendiğinde, bu konuda, iki değişken türü arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki bulunamamıştır.

Öğretmenlerin bitirdikleri okullar konuya ilişkin görüşlerinde farklılaşma oluşturmamaktadır. En fazla olumlu görüş Eğitim Önlisans ya da Eğitim Yüksekokulu mezunları belirtirken (%44.1), başka seçeneği ile belirtilen okullardan mezun olan öğretmenlerin en fazla olumsuz görüş belirten küme (%43.7) olduğu gözlenmektedir. Öğretmenlerin bitirdikleri okul türü ile konuyla ilgili bulgular arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Her bir sınıfı okutan öğretmenlerin “evet” seçeneğine verdikleri yanıtlarla ilgili oranlar birbirine yakındır (%46.3; %44.1 ve %34.7). Aynı biçimde “hayır” seçeneğine verilen yanıtlarla ilgili oranlar da pek fazla farklılaşmamaktadır (%38.1; %31.5 ve %26.5). Öğretmenlerin okuttukları sınıflar ile bulgular arasındaki ilişki incelendiğinde, bu konuda, iki değişken türü arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

3.2.20. Hayat Bilgisi Programını Uygularken En Çok Kullanılan Öğretim Yöntemleri

Öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programını uygularken hangi öğretim yöntemlerini kullanıyorsunuz?” biçiminde bir soru yöneltilmiştir. Sorulan soruya alınan yanıtlar Çizelge 28’de gösterilmiştir.

ÇİZELGE 28
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINI UYGULARKEN HANGİ ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİ KULLANIYORSUNUZ?

Bağımsız Değişkenler		Düz Anlatım		Soru-Yanıt		Gösteri		Tartışma		Problem Çözme		Küme Çalışması		Bireysel Çalışmalar		Proje		Örnek olay İnceleme		Dramatisasyon	
		s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%
Cinsiyet	Kadın	146	78.1	180	96.3	134	71.7	116	62.0	41	21.9	98	52.4	118	63.1	22	11.8	19	10.2	7	3.7
	Erkek	99	67.8	138	94.5	94	64.4	89	61.4	34	23.3	81	55.9	74	50.7	13	8.9	13	8.9	3	2.1
	TOPLAM	245	73.6	318	95.5	228	68.5	205	61.7	75	22.5	179	53.9	192	57.7	35	10.5	32	9.6	10	3.0
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	22	91.7	24	100.0	18	75.0	17	70.8	6	25.0	10	41.7	14	58.3	3	12.5	2	8.3	1	4.2
	6-10 yıl	27	79.4	33	97.1	24	70.6	27	79.4	4	11.8	20	58.8	15	44.1	2	5.9	2	5.9	-	-
	11-15 yıl	27	73.0	36	97.3	22	59.5	22	61.1	7	18.9	15	40.5	24	64.9	3	8.1	3	8.1	-	-
	16-20 yıl	37	84.1	42	95.5	25	56.8	21	47.7	5	11.4	21	47.7	22	50.0	4	9.1	4	9.1	-	-
	21 yıl ve daha yukarı	132	68.0	183	94.3	139	71.6	118	60.8	53	27.3	113	58.5	117	60.3	23	11.9	21	10.8	9	4.6
	TOPLAM	245	73.6	318	95.5	228	68.5	205	61.7	75	22.5	179	53.9	192	57.7	35	10.5	32	9.6	10	3.0
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	42	76.4	51	92.7	31	56.4	55	50.9	9	16.4	30	55.6	29	52.7	7	12.7	6	10.9	1	1.8
	Eğt.Önl., İki yıl.Eğt. Y.O.	155	71.8	207	95.8	154	71.3	136	63.3	52	24.1	118	54.6	128	59.3	22	10.2	20	9.3	6	2.8
	Lisans Tamamlama	13	61.9	21	100.0	14	66.7	12	57.1	5	23.8	11	52.4	11	52.4	3	14.3	2	9.5	-	-
	Eğt.Fak. Sınıf Öğrt.Prog.	20	87.0	22	95.7	15	65.2	16	69.6	4	17.4	10	43.5	14	60.9	2	8.7	2	8.7	-	-
	Başka	13	81.2	15	93.7	12	75.0	11	68.7	4	25.0	9	56.2	8	50.0	1	6.2	1	6.2	2	12.5
	TOPLAM	243	73.4	316	95.5	226	68.3	203	61.5	74	22.4	178	53.9	190	57.4	35	10.6	31	9.4	9	7.0
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	80	73.4	105	96.3	79	72.5	65	60.2	22	20.2	36	33.3	56	51.4	12	11.0	8	7.3	2	1.8
	İkinci Sınıf	86	81.9	100	95.2	82	78.1	70	66.7	22	21.0	44	41.9	56	53.3	11	10.5	12	11.4	5	4.8
	Üçüncü Sınıf	78	66.1	112	94.9	67	56.8	69	58.5	31	26.3	99	83.9	79	66.9	12	10.2	12	10.2	3	2.5
	TOPLAM	244	73.5	317	95.5	228	68.7	204	61.6	75	22.6	179	54.1	191	57.5	35	10.5	32	9.6	10	3.0

Çizelgedeki bulgular genel olarak incelendiğinde, öğretmenlerin en çok kullandıkları öğretim yönteminin soru-yanıt olduğu belirlenmiştir (% 95.5). Öğretmenlerin üçte ikisinin düz anlatım, gösteri ve tartışma yöntemini benimsedikleri görülmektedir (% 73.6; % 68.5; % 61.7). Öğretmenlerin yarısından fazlası (% 57.7), bireysel çalışmalara yer verirken, % 53.9'u küme çalışması yöntemini kullanmaktadır. Öğretmenlerin oldukça düşük oranda dramatizasyon yöntemini kullandıkları da görülmektedir.

Bulgulara cinsiyet bağımsız değişkeni açısından bakıldığında şunlar söylenebilir: Kadın ve erkek öğretmenlerin en çok soru yanıt yöntemini kullandıkları görülmektedir (% 96.3; %94.5). Bunu (% 78.1; % 67.8) arası ile düz anlatım, kadın öğretmenlerde % 71.7 erkek öğretmenlerde % 64.4 oranı ile gösteri yöntemi izlemektedir. Her iki kümede de en az kullanılan yöntem ise dramatizasyondur.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri yönünden kullandıkları yöntemler incelendiğinde, şunlar söylenebilir: 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntem soru-yanıt yöntemidir (% 100). Bu yöntemi 11-15 yıl arasında görev yapan öğretmenler %97.3, 6-10 yıl arasında hizmet verenler %97.1, 16-20 yıl arasında hizmet verenler %95.5, 21 yıl ve daha fazla hizmet verenler ise %94.3 oranında kullanmaktadır. Düz anlatım yöntemini en çok meslekteki hizmet süresi 0-5 yıl arasında olanlar kullanırken 21 yıl ve daha fazla çalışanların bu yöntemi en az kullanan küme olduğu görülmektedir. Tartışma yöntemini en çok 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%79.8) kullanırken, en az 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin kullandığı da belirlenmiştir. En az kullanılan yöntem olarak belirlenen dramatizasyon yöntemini ise 6-10, 11-15 ve 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin hiç kullanmadığı da saptanmıştır.

Öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ve bitirilen okul türü ile ilgili bulgular için şunlar söylenebilir: Lisans Tamamlama programını bitiren öğretmenlerin tamamı soru-yanıt yöntemini kullanmaktadır. Eğitim Enstitüsü mezunları ise soru-yanıt yöntemini en az kullanan öğretmenlerdir (% 92.7). Bitirilen okul türüne göre Sınıf Öğretmenliği mezunları düz anlatım yöntemini en fazla kullananlar (% 87.0) olarak belirlenirken, en az kullananların da Lisans Tamamlama programını bitiren öğretmenler olduğu da gözlenmektedir (% 61.9). Dramatizasyon yöntemini en çok "başka" seçeneği ile belirlenen okul mezunları kullanırken, % 12.5 oranı ile Lisans Tamamlama programı mezunlarının en az kullandıkları ve Sınıf Öğretmenliği mezunlarının ise hiç kullanmadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin okuttukları sınıf yönünden kullandıkları yöntemler incelendiğinde, şunlar söylenebilir; Birinci sınıf öğretmenlerinin en çok kullandıkları yöntem soru yanıtıdır (% 96.3). Üçüncü sınıf öğretmenlerinin en çok küme çalışması yöntemini benimsedikleri (% 83.9), ikinci sınıf öğretmenlerinin ise en çok düz anlatım yöntemini kullandıkları görülmektedir. Dramatizasyon yöntemini en çok ikinci sınıf öğretmenleri kullanırken (% 4.8), en az birinci sınıf öğretmenleri kullanmaktadır.

3.2.21. Hayat Bilgisi Dersinin Öğretiminde Okulda Bulunan Ders Araç-Gereçlerinin Gereksinimi Karşılama Yeterli Olup Olmadığı

Hayat Bilgisi Dersinin öğretiminde okulda bulunan ders araç-gereçlerinin gereksinimi karşılamakta yeterli olup olmadığı konusunda elde edilen bulgular Çizelge 29'de ortaya konulmuştur.

Çizelgedeki bulgular bir bütün olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %38.7'sinin okullarda bulunan araç-gereçlerin gereksinimi karşılaması konusunda kısmen olumlu yanıt verdiği, % 33.0'unun olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Öğretmenlerin çok az bir bölümü (%28.2) okulda bulunan araç-gereçlerin gereksinimi karşılamakta yeterli olduğu konusunda görüş birliği içindedir.

Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde okulda bulunan ders araç-gereçlerinin gereksinimi karşılamakta yeterliliği konusunda olumlu görüşler kadın ve erkek öğretmenler arasında pek farklılaşmaktadır (%29.9; %26.0). Elde edilen bulgularla cinsiyet etmeni arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süresi konuya ilişkin görüşlerini çok fazla etkilememektedir. Bu konuda en fazla olumsuz görüşü 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenler (%44.1) en az olumsuz görüşü ise 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenler belirtmiştir (10.0). Araç-gereçlerin gereksinimi karşıladığı görüşünü destekleyenlerin oranı ise %35.1 ve %20.6 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri ile bulgular arasındaki ilişki incelendiğinde; iki değişken türü arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki bulunamamıştır.

ÇİZELGE 29
HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE OKULUNUZDA BULUNAN DERS ARAÇ-GEREÇLERİ GEREKSİNİMİ
KARŞILAMAKTA YETERLİ MİDİR?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	56	29.9	65	34.8	66	35.3	187	56.2	2.850	2	p > .05 Anlamlı Değil
	Erkek	37	26.0	64	43.8	44	30.1	146	43.8			
	TOPLAM	94	28.2	129	38.7	110	33.0	333	100.0			
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	7	29.2	7	29.2	10	41.7	24	7.2	6.734	8	p > .05 Anlamlı Değil
	6-10 yıl	7	20.6	12	35.3	15	44.1	34	10.2			
	11-15 yıl	13	35.1	14	37.8	10	27.0	37	11.1			
	16-20 yıl	11	25.0	22	50.0	25	10.0	44	3.2			
	21 ve daha yukarı	56	28.9	74	38.1	64	33.0	194	58.3			
	TOPLAM	94	28.2	129	38.7	110	33.0	333	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	13	23.6	27	49.1	15	27.3	55	16.6	8.505	8	p > .05 Anlamlı Değil
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	68	31.5	80	37.0	68	31.5	216	65.3			
	Lisans Tamamlama	4	19.0	6	28.6	11	52.4	21	6.3			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	5	21.7	8	34.8	10	43.5	23	6.9			
	Başka	4	25.0	6	37.5	6	37.5	16	4.9			
	TOPLAM	94	28.4	127	38.4	110	33.2	331	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	34	31.2	43	39.4	32	29.4	109	32.8	3.854	4	p > .05 Anlamlı Değil
	İkinci Sınıf	33	31.4	40	38.1	32	30.5	105	31.6			
	Üçüncü Sınıf	27	22.9	45	38.1	46	39.0	118	35.5			
	TOPLAM	94	28.3	128	38.6	110	33.1	332	100.0			

Öğretmenlerin bitirdikleri okulların konuyla ilgili görüşlerini çok fazla etkilemediği görülmektedir. Okullarda bulunan araç-gereçlerin gereksinimi karşılamadığını belirten öğretmenlerden Lisans Tamamlama programı mezunları (%52.4) oranıyla en çok görüşü destekleyen küme olarak gözlenirken araç-gerecin yeterli olduğu görüşünü en fazla destekleyenlerin ise Önlisans ya da Yüksekokul mezunlarının olduğu görülmektedir (%31.5). Öğretmenlerin bitirdikleri okul türü ile konuyla ilgili bulgular arasında istatistiksel açıdan bir ilişki bulunamamıştır.

Her bir sınıfı okutan öğretmenlerin gerek olumsuz (%39.0; %30.5 ve %29.4) gerekse olumlu (%31.4; %31.2 ve %22.9) görüşe sahip olanları arasında belirgin bir farklılaşma görülmemektedir. Öğretmenlerin okuttukları sınıflar ile bulgular arasındaki ilişki incelendiğinde; bu konuda, iki değişken türü arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

3.2.22. Okulda, Yeterli Araç-Gereç Bulunması Durumunda, Hayat Bilgisi Dersinin Öğretiminde Gereken Sıklıkta Araç Gereç Kullanılıp Kullanılmadığı

Araştırmaya katılan öğretmenlere “ Okulda, yeterli araç-gereç bulunması durumunda Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde gereken sıklıkta araç-gereç kullanabiliyor musunuz?” biçiminde bir soru yöneltilmiştir. Sorulan soruya alınan yanıtlar Çizelge 30’ da sunulmuştur.

Çizelgede, dört bağımsız değişkenle ilgili bulgular bir bütün olarak gözden geçirildiğinde, öğretmenlerin, yarıdan fazlası (%62.3) okulda, yeterli araç-gereç bulunması durumunda, Hayat Bilgisi dersinin öğretimin de gereken sıklıkta araç gereç kullanma konusuna olumlu görüş belirtmişlerdir. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı ise düşük olarak saptanmıştır (%7.0).

Bulgularla cinsiyet etmeni arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı sınınamak istendiğinde, iki değişken kümesi arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Kadın öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%71.4) okulda yeterli araç-gereç bulunması durumunda, Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde gereken sıklıkta araç-gereç kullanma konusunda olumlu görüş belirtirken, erkek öğretmenlerden bu konuda olumlu görüş belirtenlerin oranı kadın öğretmenlerden daha düşüktür. (%50.7) Bu durum

ÇİZELGE 30
OKULDA, YETERLİ ARAÇ-GEREÇ BULUNMASI DURUMUNDA, HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE GEREKEN
SIKLIKTA ARAÇ GEREÇ KULLANABİLİYOR MUSUNUZ?

Bağımsız Değişkenler		Evet		Kısmen		Hayır		TOPLAM		X ²	Sd	C
		s	%	s	%	s	%	s	%			
Cinsiyet	Kadın	132	71.4	43	23.2	10	5.4	185	56.2	14.719	2	0.207
	Erkek	73	50.7	58	40.3	13	9.0	144	43.8			
	TOPLAM	205	62.3	101	30.7	23	7.0	329	100.0			
Meslekteki	0-5 yıl	15	62.5	8	33.3	1	4.2	24	7.3	p < .05 Anlamı		
Hizmet	6-10 yıl	21	63.6	8	24.2	4	12.1	33	10.0			
Süresi	11-15 yıl	23	62.2	13	35.1	1	2.7	37	11.2			
	16-20 yıl	30	69.8	10	23.3	3	7.0	43	13.1			
	21 ve daha yukarı	116	60.4	62	32.3	14	7.3	192	58.4			
	TOPLAM	205	62.3	101	30.7	23	7.0	329	100.0			
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	35	64.8	14	25.9	5	9.3	54	16.5	1.865	4	p > .05 Anlamı Değil
	Eğt. Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	130	61.0	69	32.4	14	6.6	213	65.1			
	Lisans Tamamlama	14	66.7	6	28.6	1	4.8	21	6.4			
	Eğt.Fak.Sınıf Öğrt.Prog.	13	56.5	8	34.8	2	8.7	23	7.0			
	Başka	11	68.7	4	25.0	1	6.3	16	5.0			
	TOPLAM	203	62.1	101	30.9	23	7.0	327	100.0			
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	64	58.7	35	32.1	10	9.2	109	33.2	1.865	4	p > .05 Anlamı Değil
	İkinci Sınıf	64	62.7	32	31.4	6	5.9	102	31.1			
	Üçüncü Sınıf	77	65.8	33	28.2	7	6.0	117	35.7			
	TOPLAM	205	62.5	100	30.5	23	7.0	328	100.0			

çözümlemede cinsiyet etmenine bağlı olarak yanıtlarda anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkarmıştır. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı oldukça düşük olmakla birlikte cinsiyet etmenine göre pek fazla farklılaşmamaktadır.

Bulgularla cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin derecesini saptamak amacıyla contingency katsayısı hesaplanmış ve $C=.20$ değeri bulunmuştur. Bu durumda cinsiyet ile araç-gereç kullanma durumu arasında zayıf bir ilişki olduğu söylenebilir.

Bulgular öğretmenlerin hizmet süreleri yönünden incelendiğinde şunları söylemek olanaklıdır: Okulda yeterli araç-gereç bulunması durumunda Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde gereken sıklıkta araç-gereç kullanma konusunda olumlu görüş belirten öğretmenlerin çoğunu 16-20 yıl arasında hizmetli olanlar (%69.8) oluşturmaktadır. Bu görüşü en az benimseyen öğretmenler 21 ve yukarısı hizmetli olanlardır (%60.4). Meslekte 6-10 yıl arasında görev yapanlar %63.6'lık bir oranla olumlu görüş belirtirken, 11-15 yıl arası ve 0-5 yıl arası görev yapan öğretmenler bu konuda yaklaşık olarak %62.3'lük bir oran ile olumlu görüş belirtmiştir. Sözü edilen konu ile ilgili en fazla olumsuz görüş 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenlerden (%12.1) gelirken en az olumsuz görüş belirtenlerin 11-15 yıl arası görev yapan öğretmenlerin kümesinden olduğu saptanmıştır (2.7).

Bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul türü yönünden incelendiğinde şunlar söylenebilir: "Başka" seçeneğinde yer alan okulları bitiren öğretmenlerin %68.7'si okulda, yeterli araç-gereç bulunması durumunda, Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde gereken sıklıkta araç-gereç kullanılacağı yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir. En az olumlu olanlar ise Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği programını bitirenlerdir (%56.5). Diğer seçeneklerdeki öğretmenlerden olumlu görüş belirtenlerin oranları ise %61 ve %66.7 arasında yer almaktadır. Bu konuda en fazla olumsuz görüşü olanlar Eğitim Enstitüsü mezunu olan öğretmenlerdir (%9.3). En az olumsuz görüşü olanlar ise Lisans Tamamlama programı mezunları olarak (% 4.8) saptanmıştır.

Bulgular, öğretmenlerin okuttıkları sınıflar yönünden ele alındığında, bu iki değişken kümesi arasında istatistiksel bakımdan bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır. Bu konuda üçüncü sınıf öğretmenleri %65.8, ikinci sınıf öğretmenleri %62.7, birinci sınıf öğretmenleri %58.7 oranıyla olumlu görüş belirtmiştir. Olumsuz görüş belirtenlerin oranları ise oldukça düşüktür.

3.2.23. Hayat Bilgisi Dersinin Öğretiminde En Çok Kullanılan Araç-Gereç Türleri

Araştırmaya katılan öğretmenlere “Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde en çok hangi araç-gereç türlerini kullanıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Sorulan soruya alınan yanıtlar Çizelge 31’de sunulmuştur.

Çizelgedeki bulgular genel olarak incelendiğinde öğretmenlerin oldukça büyük bir kısmının (%94.3) ders kitabı ve kaynak kitaplar kullandığı görülmektedir. İkinci sırada kullanılan araç-gereçler ise %84.7 oranı ile zaman, tarih ve mevsim şerididir. Resim, grafik, plan, kroki ve panolar %72.7; radyo, teyp, TV, video, %42.3; slayt makinesi, levha ve tepegöz %41.4; harita, atlas ve küre %37.5; basit makineler %25.2; bilgisayar ise %3.6 oranı ile kullanılmaktadır.

Bulgular, cinsiyet etmenine göre incelendiğinde kadın ve erkek öğretmenlerin en çok kullandıkları araç-gereç ders kitabı olarak görülmektedir (%95.7; %95.5). Erkek ve kadın öğretmenlerin en az kullandıkları araç bilgisayardır ve aralarındaki oran birbirine oldukça yakındır (%4.1; %3.2).

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleriyle ilgili olarak bulgular incelendiğinde, ders ve kaynak kitapları en çok kullanan öğretmenlerin 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenler olduğu saptanmıştır. Bunu sırasıyla, 11-15 yıl arasında hizmetli olanlar (%97.3), 6-10 yıl arasında görev yapanlar (%77.1), 21 yıl ve daha fazla çalışanlar (%87.5) izlemektedir. Bilgisayarı en fazla kullanan öğretmenler 0-5 yıl arasında görev yapanlar (%8.3), en az kullananlar ise 21 yıl ve daha fazla çalışanlar (%1.6) olarak belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin bitirdikleri okul yönünden incelendiğinde şunlar söylenebilir: Eğitim Enstitüsü mezunları (%96.4), Sınıf Öğretmenliği mezunları (%95.7) ve Önlisans ya da Yüksekokul mezunları (%95.4) en fazla kaynak kitap ve ders kitabı kullanan öğretmenlerdir. “Başka” seçeneği ile belirtilen okulları bitiren öğretmenlerin en çok kullandıkları araç-gereç resim, grafik, plan, kroki ve planlar olarak görülmektedir (%93.7).

ÇİZELGE 31
HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE EN ÇOK HANGİ ARAÇ-GEREÇ TÜRLERİNİ KULLANIYORSUNUZ?

Bağımsız		Ders Kitabı ve Kaynak Kitaplar		Zaman, Tarih ve Mevsim Şeridi		Resim, Grafik, Plan, Kroki ve Panolar		Radyo, Teyp, TV, Video		Slayt Makinesi, Levha ve Tepegöz		Harita, Atlas ve Küre		Basit Makinalar		Bilgisayar	
		s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%
Cinsiyet	Kadın	179	95.7	166	88.8	142	75.9	83	44.4	80	42.8	82	43.9	51	27.3	6	3.2
	Erkek	135	92.5	116	79.5	100	68.5	58	39.7	58	39.7	43	29.5	33	22.6	6	4.1
	TOPLAM	314	94.3	282	84.7	242	72.7	141	42.3	138	41.4	125	37.5	84	25.2	12	3.6
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	21	87.5	20	83.3	20	83.3	6	25.0	8	33.3	13	54.2	8	33.3	2	8.3
	6-10 yıl	33	97.1	26	76.5	24	70.6	12	35.3	9	26.5	10	29.4	9	26.5	2	5.9
	11-15 yıl	36	97.3	33	89.2	28	75.7	17	45.9	20	54.1	15	40.5	4	10.8	2	5.4
	16-20 yıl	44	100.0	36	81.8	32	72.7	16	36.4	18	40.9	15	34.1	8	18.2	3	6.8
	21 yıl ve daha yukarı	180	92.8	167	86.1	138	71.1	90	46.4	83	42.8	72	37.1	55	28.4	3	1.6
	TOPLAM	314	4.3	282	84.7	242	72.7	141	42.3	138	41.4	125	37.5	84	25.2	12	3.6
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	53	96.4	44	80.0	36	65.5	19	34.5	27	49.1	17	30.9	11	20.0	2	3.6
	Eğt.Önl., İki yıl.Eğt.Y.O.	206	95.4	185	85.6	160	74.1	101	46.8	89	41.2	78	36.1	60	27.8	4	1.9
	Lisans Tamamlama	18	85.7	19	90.5	11	52.4	6	28.6	7	33.3	10	47.6	2	9.5	2	10.0
	Eğt.Fak. Sınıf Öğrt.Prog.	22	95.7	19	82.6	18	78.3	9	39.1	10	43.5	10	43.5	4	17.4	4	17.4
	Başka	13	81.2	13	81.2	15	93.7	5	31.2	3	18.7	8	50.0	7	43.7	-	-
	TOPLAM	312	94.3	28	84.6	240	72.5	140	42.3	136	41.1	123	37.2	83	25.1	12	3.6
Okuttukları Sınıf	Birinci Sınıf	104	95.4	100	91.7	74	67.9	42	38.5	45	41.3	35	32.1	26	23.9	3	2.8
	İkinci Sınıf	99	94.3	88	83.8	81	77.1	49	46.7	40	38.1	28	26.7	22	21.0	4	3.8
	Üçüncü Sınıf	110	93.2	93	78.8	86	72.9	50	42.4	53	44.9	62	52.5	35	29.7	5	4.3
	TOPLAM	313	94.3	281	84.6	241	72.6	141	42.5	138	41.6	125	37.7	83	25.0	12	3.6

Lisans tamamlama programından mezun olan öğretmenlerin ise zaman, mevsim ve tarih şeridini daha fazla kullandıkları da belirlenmiştir (%90.5). Sınıf öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin bilgisayarı en fazla kullandıkları (%17.4), “başka” seçeneğindeki öğretmenlerin ise hiç kullanmadıkları da çizelgede görülmektedir.

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin okuttukları sınıflar yönünden incelendiğinde, her bir kümedeki öğretmenin çok büyük bir kısmının en fazla kaynak kitapları kullandıkları ve sınıflarda bu aracı kullanma oranları arasında farklılığın oldukça düşük olduğu görülmektedir (%95.4; %94.3; %93.2). Aynı biçimde bilgisayar kullanma oranları da pek fazla farklılaşmamaktadır.

3.2.24. Hayat Bigisi Dersinde Öğrenci Başarısını Değerlendirmede En Çok Kullanılan Teknikler

Öğretmenlere “Hayat Bilgisi dersinde öğrenci başarısını değerlendirmede en çok hangi teknikleri kullanıyorsunuz?” sorusu yöneltildiğinde alınan yanıtlar Çizelge 32’de belirtilmiştir.

Çizelgedeki bulgular bütün olarak incelendiğinde, öğretmenlerin öğrencilerin başarısını değerlendirmede en çok kullandıkları tekniğin %82.9 gibi büyük bir oranla sözlü yoklama olduğu saptamıştır. Bu oranı çok yakından %81.1 ile çoktan seçmeli test yöntemi izlemektedir. Ardından %56.2’lik bir yüzdeyle yazılı yoklama; %46.1’lik bir oranla doğru-yanlış testi; %13.8 ile eşleştirmeli test; %8.4 lük bir oranla boşluk doldurma ve %3.6’lık bir oranla gözlem-inceleme yöntemlerinin yer aldığı gözlenmektedir.

Bulgular cinsiyet etmeni yönünden incelendiğinde şunlar söylenebilir: Kadın öğretmenler çoğunlukla (%85.0) sözlü yoklama ve çoktan seçmeli test tekniklerini kullanmaktadır. Erkek öğretmenlerin de en çok %80.1 oranı ile sözlü yoklama ve %76.0 oranı ile çoktan seçmeli testleri kullandıkları görülmektedir. Kadın öğretmenler %65.8 oranla, erkek öğretmenler ise %43.8 oranla yazılı yoklama tekniğini uygulamaktadır. Doğru-yanlış test tekniği kadın öğretmenler tarafından %47.6’lık bir oranla uygulanırken, erkek öğretmenler tarafından aynı teknik %44.1 oranla uygulanmaktadır. Bunların ardından, kadın öğretmenlerin

ÇİZELGE 32
HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE ÖĞRENCİ BAŞARISINI DEĞERLENDİRMEDE EN ÇOK HANGİ TEKNİKLERİ KULLANIYORSUNUZ?

Bağımsız Değişkenler		Yazılı		Sözlü		Çoktan		Doğru		Eşleştirmeli		Boşluk		Gözlem	
		Yoklama		Yoklama		Seçmeli		Yanlış		Test		Doldurma		İnceleme	
		s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%
Cinsiyet	Kadın	123	65.8	159	85.0	159	85.0	89	47.6	29	15.5	16	8.6	5	2.7
	Erkek	64	43.8	117	80.1	111	76.0	64	44.1	17	11.6	12	8.2	7	4.8
	TOPLAM	187	56.2	276	82.9	270	81.1	153	46.1	46	13.8	28	8.4	12	3.6
Meslekteki Hizmet Süresi	0-5 yıl	16	66.7	23	95.8	19	79.2	6	25.0	4	16.7	5	20.8	1	4.2
	6-10 yıl	23	67.6	28	82.4	30	88.2	18	52.9	4	11.8	4	11.8	2	5.9
	11-15 yıl	18	48.6	26	70.3	30	81.1	19	51.4	5	13.5	5	13.5	2	5.4
	16-20 yıl	23	52.3	38	86.4	31	70.5	18	41.9	3	6.8	-	-	-	-
	21 ve daha yukarı	107	55.2	161	83.0	160	82.5	92	47.4	30	15.5	14	7.2	7	3.6
	TOPLAM	187	56.2	276	82.9	270	81.1	153	46.1	46	13.8	28	8.4	12	3.6
Bitirilen Okul	Eğitim Enstitüsü	27	49.1	48	87.3	40	72.7	26	47.3	6	10.9	1	1.8	-	-
	Eğt.Önl., İki yıl. Eğt.Y.O.	117	54.2	175	81.0	179	82.9	101	47.0	32	14.8	21	9.7	10	4.6
	Lisans Tamamlama	14	66.7	17	81.0	16	76.2	9	42.9	3	14.3	1	4.8	-	-
	Eğt.Fak. Sınıf Öğrt. Prog.	16	69.6	19	82.6	19	82.6	10	43.5	3	13.0	2	8.7	1	4.3
	Başka	12	75.0	15	93.7	14	87.5	6	37.5	1	6.2	3	18.7	1	6.2
	TOPLAM	186	56.2	274	82.8	268	81.0	152	46.1	45	13.6	28	8.5	12	3.6
Okuttukları	Birinci Sınıf	51	46.8	97	89.0	71	65.1	37	34.3	13	11.9	15	13.8	4	3.7
	İkinci Sınıf	53	50.5	83	79.0	91	86.7	60	57.1	17	16.2	10	9.5	5	4.8
	Üçüncü Sınıf	83	70.3	95	80.5	107	90.7	55	46.6	16	13.6	3	2.5	3	2.5
	TOPLAM	189	56.3	275	82.8	269	81.0	152	45.9	46	13.9	28	8.4	12	3.6

%15.5, erkek öğretmenlerin ise %11.6 oranda kullandıkları eşleştirmeli test tekniği gelmektedir. Boşluk doldurma yöntemi kadın öğretmenler tarafından %8.6, erkek öğretmenler tarafından %8.2 oranında kullanılmaktadır. Son olarak gözlem-inceleme tekniğinin kadın öğretmenler tarafından %2.7'lik, erkek öğretmenler tarafından %4.8'lik bir oranla uygulandığı gözlenmektedir.

Bulgular meslekteki hizmet süresi göz önünde bulundurularak incelendiğinde; sözlü yoklamanın çok büyük bir çoğunlukla (% 95.8); 0-5 yıl görev yapmış öğretmenler tarafından, çoktan seçmeli test tekniğinin yine büyük bir oranla (%88.2) 6-10 yıl hizmet vermiş öğretmenler tarafından kullanıldığı saptanmıştır. Sözlü yoklama tekniği 16-20 yıl arası görev yapanlarda %86.4; 21 yıl ve daha fazla çalışanlarda %83.0 ve 6-10 yıl arası hizmet verenlerde %82.4 oranında görülmektedir. 11-15 yıl arasında görev yapanların en çok kullandıkları değerlendirme tekniği ise %81.1 ile çoktan seçmeli test olarak görülmektedir. Tüm kümelerin en az kullandıkları değerlendirme tekniği öğrenci davranışlarını gözlemek olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda, 6-20 yıl arasında hizmet veren öğretmenler bu tekniği hiç kullanmamaktadır.

Bulgular, bitirilen okul türü yönünden incelendiğinde, öğrenci başarısını değerlendirmede sırasıyla “başka” seçeneği ile belirtilen okullardan mezun olan öğretmenler (%93.7), Eğitim Enstitüsü mezunları (%87.3) ve Lisans Tamamlama programını bitirenler (%81.0) en çok sözlü yoklama tekniğini kullanmaktadır. Önlisans ya da Eğitim Yüksekokulu mezunlarının ve Sınıf Öğretmenliği mezunlarının en çok çoktan seçmeli test kullandıkları görülmektedir (%82.9; %82.6). Sınıf Öğretmenliği, Önlisans ya da yüksekokul mezunları oldukça düşük oranda gözleme yer verirken Enstitü ve Lisans Tamamlama programını bitirenler bu tekniği hiç kullanmamaktadır.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre bulgular incelendiğinde üçüncü ve ikinci sınıf öğretmenlerin en çok çoktan seçmeli test tekniğini kullandıkları (%90.7; %86.7), birinci sınıf öğretmenlerinin en çok sözlü yoklama tekniğini benimsedikleri (%89.0) saptanmıştır. Sınıfların her birinde en az kullanılan teknik, sınıf içinde öğrenci davranışlarını gözlemek olarak belirlenmiştir.

3.3. Öğretmenlerin Geleceğe Yönelik Görüş ve Önerileri İle İlgili Bulgular

Bu bölümde, bilgi toplama aracının üçüncü bölümünde yer alan sorular çerçevesinde, Hayat Bilgisi programına ilişkin olarak öğretmenlerin geleceğe yönelik görüşlerini belirleyen bulgulara yer verilmiştir. Öğretmenlerin “katılıyorum”, “kısmen katılıyorum” ve “katılmıyorum” seçenekleri doğrultusunda verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular frekans ve yüzde oranlarına göre yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Amaçların Davranışsal Amaç Biçiminde Gözlenebilir Öğrenci Davranışı Olarak Belirtilmesi

Araştırma kapsamında bilgi toplama aracının geleceğe yönelik görüş ve öneriler bölümünde, “Hayat Bilgisi programında yer alan amaçlar, davranışsal amaç biçiminde gözlenebilir öğrenci davranışı olarak belirtilmelidir” önerisi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen veriler Çizelge 33’ de verilmiştir.

ÇİZELGE 33

HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALAN AMAÇLAR DAVRANIŞSAL AMAÇ BİÇİMİNDE GÖZLENEBİLİR ÖĞRENCİ DAVRANIŞI OLARAK BELİRTİLMELİDİR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	249	74.8	69	20.7	15	4.5	333	100.0

Çizelge 33’deki bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 74.8’inin “amaçların, davranışsal amaç biçiminde gözlenebilir öğrenci davranışı olarak belirtilmelidir” görüşüne katıldıkları gözlenmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin % 20.7 sinin bu görüşe kısmen katıldıkları, çok az bir bölümünün de (% 4.5) katılmadıkları belirlenmiştir.

3.3.2. Hayat Bilgisi Programının Amaçları Düzenlenirken Hem Öğrencilerin Hem de Toplumun Gereksinimlerinin Göz Önünde Tutulması

Bilgi toplama aracının geleceğe yönelik görüş ve öneriler bölümünde, öğretmenlere “Hayat Bilgisi programının amaçları düzenlenirken hem öğrencilerin hem de toplumun gereksinimleri göz önünde tutulmalıdır” önerisine ilişkin olarak öğretmenlerden sağlanan veriler Çizelge 34’de gösterilmiştir.

ÇİZELGE 34
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ AMAÇLARI DÜZENLENİRKEN HEM
ÖĞRENCİLERİN HEM DE TOPLUMUN GEREKSİNİMLERİ GÖZ ÖNÜNDE
TUTULMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	320	96.1	10	3.0	3	0.9	333	100.0

Çizelge 34’deki bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %96.1’inin “amaçların düzenlenirken hem öğrencilerin hem de toplumun gereksinimleri göz önünde tutulmalıdır” önerisine katıldığı görülmektedir. Öneriye kısmen katılanların %3.0, katılmayanların %0.9 oranında olduğu görülmüştür.

3.3.3. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Öğrencilerin Çevreleri ile Yakından İlişki Kurmalarına Olanak Sağlayan Bir Yapıda Düzenlenmesi

“Hayat Bilgisi programının içeriği öğrencilerin çevreleri ile yakından ilişki kurmalarına olanak sağlayan bir yapıda düzenlenmelidir” önerisine ilişkin öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusundaki görüşler Çizelge 35’de verilmiştir.

ÇİZELGE 35
HAYAT BİGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRELERİ İLE
YAKINDAN İLİŞKİ KURMALARINA OLANAK SAĞLAYAN BİR YAPIDA
DÜZENLENMELİDİR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	321	95.8	11	3.3	3	0.9	335	100.0

Çizelge 35’deki bulgulara göre, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu olan %95.8’inin programdaki içeriğin öğrencilerin çevreleri ile ilişki kurmalarına olanak sağlaması görüşüne katıldığı görülmektedir. Bu görüşe öğretmenlerin %3.3’ü kısmen katılırken %0.9 gibi çok az bir bölümünün de görüşe katılmadığı belirlenmiştir.

3.3.4. Hayat Bilgisi Programının İçeriğini Oluşturan Bilgilerin Sunuluş Sırasının Öğrenme İlkeleri Göz Önünde Tutulmadan Yapılandırılması

“Hayat Bilgisi programının içeriğini oluşturan bilgilerin sunuluş sırası öğrenme ilkeleri göz önünde tutulmadan yapılandırılmamalıdır” önerisi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen veriler Çizelge 36’da verilmiştir.

ÇİZELGE 36
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİNİ OLUŞTURAN BİLGİLERİN
SUNULUŞ SIRASININ ÖĞRENME İLKELERİ GÖZ ÖNÜNDE TUTULMADAN
YAPILANDIRILMAMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	267	79.9	45	13.5	22	6.6	334	100.0

Çizelge 36'daki bulgular incelendiğinde, “dersin içeriğini oluşturan bilgilerin sunulduğu sırası öğrenme ilkeleri göz önünde tutulmadan yapılandırılmamalıdır” önerisine, öğretmenlerin %79.9'unun katıldığı saptanmıştır. Öneriye öğretmenlerin %13.5'ü kısmen katılırken, %6.6'sı katılmadığını belirtmiştir.

3.3.4. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin, Öğretimin Etkililiğini Yükseltebilmek İçin Eğitsel Etkinliklere (Çevre gezileri vb.) Olanak Sağlaması

Araştırma kapsamında bilgi toplama aracının geleceğe yönelik görüş ve öneriler bölümünde, “Hayat Bilgisi programının içeriği, öğretimin etkililiğini yükseltebilmek için eğitsel etkinliklere (çevre gezileri vb.) olanak sağlamalıdır” önerisi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen veriler Çizelge 37'de verilmiştir.

ÇİZELGE 37

HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ, ÖĞRETİMİN ETKİLİLİĞİNİ YÜKSELTEBİLMEK İÇİN EĞİTSEL ETKİNLİKLERE (ÇEVRE GEZİLERİ VB.) OLANAK SAĞLAMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	311	92.8	21	6.3	3	0.9	335	100.0

Çizelge 37'deki bulgulara göre, öğretmenlerin %92.8'i “içerik eğitsel etkinliklere olanak sağlamalıdır” görüşüne katılmaktadır. Bu görüşe kısmen katılan öğretmenler %6.3, katılmayanlar ise %0.9 olarak belirlenmiştir.

3.3.6. Hayat Bilgisi Programının İçeriğinin Hem Öğrencilerin Edindikleri Bilgileri Günlük Yaşamlarında Kullanmalarına Olanak Sağlaması Hem de Daha Sonraki Öğrenmelerine Temel Oluşturması

“İçerik, hem öğrencilerin edindikleri bilgileri günlük yaşamda kullanmalarına olanak sağlamalı hem de daha sonraki öğrenmelerine temel oluşturmalıdır” önerisine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen bulgular Çizelge 38'de verilmiştir.

ÇİZELGE 38

HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ İÇERİĞİ HEM ÖĞRENCİLERİN EDİNDİKLERİ
BİLGİLERİ GÜNLÜK YAŞAMLARINDA KULLANMALARINA OLANAK
SAĞLAMALI, HEM DE DAHA SONRAKİ ÖĞRENMELERİNE TEMEL
OLUŞTURMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	321	96.1	12	3.6	1	0.3	334	100.0

Çizelge 38'deki bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %96.1'inin öneriye katıldığı, %3.6'sının kısmen katıldığı, %0.3'ünün ise katılmadığı belirlenmiştir.

3.3.7. Öğrencileri Ezberciliğe Yöneltecek Etkinliklere Yer Verilmemesi

“Öğrencileri ezberciliğe yöneltecek etkinliklere yer verilmemelidir” önerisine ilişkin olarak öğretmenlerden elde edilen bulgular Çizelge 39'da verilmiştir.

ÇİZELGE 39

ÖĞRENCİLERİ EZBERCİLİĞE YÖNELTECEK ETKİNLİKLERE YER
VERİLMEMELİDİR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	305	91.6	22	6.6	6	1.8	333	100.0

Çizelge 39'daki verilere göre, öğretmenlerin %91.6'ı ezberciliğe yöneltecek etkinliklere yer verilmemesi önerisine katılmaktadır. Bu öneriye öğretmenlerin %6.6'sının kısmen katıldığı, %1.8'inin ise katılmadığı saptanmıştır.

3.3.8. Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenci Başarısını Değerlendirme de Yazılı ve Sözlü Sınavlardan Başka Objektif Testlere de (Doğru-Yanlış Testi, Çoktan Seçmeli Test vb.) Yer Verilmesi

“Hayat Bilgisi dersinde öğrenci başarısını değerlendirme de objektif testlere yer verilmelidir” önerisine ilişkin olarak öğretmenlerden elde edilen bulgular Çizelge 40’da verilmiştir.

ÇİZELGE 40

HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE ÖĞRENCİ BAŞARISINI DEĞERLENDİRME DE YAZILI VE SÖZLÜ SINAVLARDAN BAŞKA OBJEKTİF TESTLERE DE (DOĞRU-YANLIŞ TESTİ, ÇOKTAN SEÇMELİ TEST VB.) YER VERİLMESİ

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	293	87.5	39	11.6	3	0.9	335	100.0

Çizelge 40’daki verilere göre öğretmenlerin %87.5’i öğrenci başarısını değerlendirme de objektif testlere yer verilmesi önerisine katılmaktadır. Bu öneriye öğretmenlerin %11.6’sı kısmen katılmakta, %0.9’u ise katılmamaktadır.

3.3.9. Öğrenci Başarısını Değerlendirmede, Uzmanlar ve Sınıf Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Test Üretim Merkezlerinde Hazırlanacak Olan Sınavlardan Yararlanılması

Öğretmenlerin, “öğrenci başarısını değerlendirmede, uzmanlar ve sınıf öğretmenlerinin görev yaptığı test üretim merkezlerinde hazırlanacak olan sınavlardan yararlanılmalıdır” önerisine ilişkin görüşlerinin bulguları Çizelge 41’de verilmiştir.

ÇİZELGE 41
ÖĞRENCİ BAŞARISINA DEĞERLENDİRMEDE, UZMANLAR VE SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN GÖREV YAPTIĞI TEST ÜRETİM MERKEZLERİNDE
HAZIRLANACAK OLAN SINAVLARDAN YARARLANILMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	212	63.3	94	28.1	29	8.7	335	100.0

Çizelge 41'deki verilere göre, öğretmenlerin %63.3'ü test üretim merkezlerinde geliştirilecek olan sınavlardan yararlanma görüşüne katılmaktadır. Diğer öğretmenlerin %28.1'i bu görüşe kısmen katılırken, %8.7'si ise görüşe katılmamaktadır.

3.3.10. Hayat Bilgisi Programının Hazırlanması ve Geliştirilmesi
Çalışmalarına Özellikle Dersin Öğretmenlerinin de Katılması

Bilgi toplama aracındaki "Hayat Bilgisi programının hazırlanması ve geliştirilmesi çalışmalarına özellikle dersin öğretmenleri de katılmalıdır" önerisi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen veriler Çizelge 42'de verilmiştir.

ÇİZELGE 42
HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ HAZIRLANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ
ÇALIŞMALARINA ÖZELLİKLE DERSİN ÖĞETMENLERİ DE KATILMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	287	85.7	41	12.2	7	2.1	335	100.0

Çizelge 42'deki verilere göre, öğretmenlerin %85.7'si program geliştirme çalışmalarına öğretmenlerin de katılması görüşünde birleşmişlerdir. Öğretmenlerin %12.2'si kısmen katılıyorum biçiminde yanıt verirken %2.1'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmiştir.

3.3.11. İlköğretim Okulları Sınıf Öğretmenlerinin, Hayat Bilgisi Öğretimi Konusunda Gereken Sıklıkta Hizmet-İçi Eğitim Programlarına Katılması

Öğretmenlerin, “İlköğretim okulları sınıf öğretmenleri, Hayat Bilgisi öğretimi konusunda gereken sıklıkta hizmet-İçi eğitim programlarına katılmalıdır” önerisi ile ilgili olarak görüşlerinden elde edilen veriler Çizelge 43’de verilmiştir.

ÇİZELGE 43

İLKÖĞRETİM OKULLARI SINIF ÖĞRETMENLERİNİN, HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİMİ KONUSUNDA GEREKEN SIKLIKTA HİZMET-İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA KATILMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	155	46.3	114	34.0	66	19.7	335	100.0

Çizelge 43’deki verilere göre, araştırmaya katılan öğretmenlerden yarısından azı olan %46.3’ü hizmet-İçi eğitim etkinliklerine katılma görüşünde birleşmişlerdir. Diğer öğretmenlerden %34.0’ünün bu görüşe kısmen katıldığı, %19.7’inin de katılmadığı saptanmıştır.

3.3.12. Hayat Bilgisi İle İlgili Yapılan Araştırmalardan Sınıf Öğretmenlerinin de Bilgilendirilmesi ve Gerektiğinde İlgili Toplantılara Katılımlarının Sağlanması

Bilgi toplama aracındaki “Hayat Bilgisi ile ilgili yapılan araştırmalardan sınıf öğretmenleri de bilgilendirilmeli ve gerektiğinde ilgili toplantılara katılımları sağlanmalıdır” önerisi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen veriler Çizelge 44’de verilmiştir.

ÇİZELGE 44
HAYAT BİLGİSİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALARDAN SINIF
ÖĞRETMENLERİ DE BİLGİLENDİRİLMESİ VE GEREKTİĞİNDE İLGİLİ
TOPLANTILARA KATILIMLARININ SAĞLANMALIDIR

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%
İlköğretim okulları I. II. III sınıf öğretmenleri	267	79.7	57	17.0	11	3.3	335	100.0

Çizelge 44'deki verilere göre öğretmenlerin %79.7'i öneriye katılmaktadır. Diğer öğretmenlerin %17.0'si kısmen katıldıklarını, %3.3'ü de öneriye katılmadıklarını belirtmiştir.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, ilköğretim kurumlarında uygulanan Hayat Bilgisi programına ilişkin olarak, öğretmenlerin görüş, beklenti ve önerileri, belirli bağımsız değişkenler açısından saptanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgular ışığında, sonuçlar belirlenerek ilgililere katkı sağlayacağı umulan bazı öneriler sunulmuştur.

4.1. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen başlıca sonuçlar; “Hayat Bilgisi Programı ve Uygulanışına İlişkin Sonuçlar” ve “Geleceğe Yönelik Önerilerle İlgili Sonuçlar” olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

4.1.1. Hayat Bilgisi Programı ve Uygulanışına İlişkin Sonuçlar

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte ikisi (%73.9), Hayat Bilgisi programının amaçlarının basit, doğal ve toplumsal olguları kazandırabilecek özellikleri taşıdığı görüşündedir. Amaçların toplumsal olguları kazandırabilecek nitelikte olmasına öğretmenlerin %24.9’unun “kısmen” benimsediği söylenebilir. Amaçların toplumsal olguları kazandırabilecek nitelikte olmadığını belirtenlerin oranı ise oldukça düşüktür (%1.2).

- Öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu (%72.9), Hayat Bilgisi programının amaçlarının toplumun değerleri ile tutarlı olduğu görüşünde birleşmektedir. Öğretmenlerin dörtte biri (%25.9), amaçların toplum değerleri ile “kısmen” tutarlı olduğunu belirtmektedir. Tutarsız olduğunu belirten öğretmenler ise %1.2 oranındadır.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin beşte üçü (%61.0) Hayat Bilgisi programının amaçlarının toplumun ihtiyaç duyduğu dengeli insan özelliklerini öğrencilere kazandırmada “yeterli” bulmaktadır. Öğretmenlerin %35.7’si bu görüşe kısmen katılırken, %3.3’ünün hiç katılmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin bu görüşleri ile cinsiyet etmeni arasında yapılan khi kare analizinde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

- Hayat Bilgisi programının amaçlarının Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı olduğu görüşünde olan öğretmenler tüm öğretmenlerin yarısı kadardır (%53.3). Programın amaçlarının birbirleriyle “kısmen” tutarlı olduğu görüşünde birleşen öğretmenlerin oranı da yarıya yakındır (%42.7). Amaçların birbirleriyle tutarlı olmadığını belirtenlerin ise %4.0 oranında olduğu görülmektedir. Bulgular, öğretmenlerin cinsiyetlerine ve okuttukları sınıflara göre farklılaşmaktadır.

- Hayat Bilgisi programının amaçlarının, Sosyal Bilgiler programının amaçları ile tutarlı olduğu görüşüne öğretmenlerin yarısı sahiptir (%51.9). Geriye kalanların %43.5’i bu iki dersin amaçlarının “kısmen” tutarlı olduğu, %4.7’sinin ise tutarlı olmadığı görüşünde olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgularla, öğretmenlerin cinsiyetleri ve okuttukları sınıfların yer aldığı kümeler arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

- Öğretmenlerin yarıdan fazlası (%54.2), Hayat Bilgisi programının amaçlarının belirli bir eğitim sürecinde bulunan öğrencilerin dengeli yaşam gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikte olduğu görüşünde birleşmektedir. Amaçların öğrencilerin gereksinimlerini kısmen karşıladığını belirtenlerin oranı ise %38.6 olarak belirlenmiştir. Bu konuda olumsuz görüş belirtenler ise %7.2 oranındadır. Öğretmenlerin bu görüşleri cinsiyet bağımsız değişkenine göre farklılaşırken, okuttukları sınıflarla bulgular arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı da saptanmıştır.

- Öğretmenlerin genel olarak yarısı kadarı (%47.3), Hayat Bilgisi programının amaçlarını çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun bulduklarını; yarıya yakını (%43.6) ise, amaçların “kısmen” çocuğun hazırbulunuşluğuna uygun olduğunu belirtmektedir. Amaçların çocuğun

hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmadığını belirtenler ise %9.1 oranındadır. Bulgularla, cinsiyet ve okuttukları sınıf değişkeni arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

- Öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi (%69.4) Hayat Bilgisi programının amaçlarının davranışa dönüştürülebilecek nitelikte olduğu görüşünde birleşmektedir. Öğretmenlerin %28.2'sinin amaçların "kısmen" davranışa dönüştürülebileceği görüşünde oldukları da görülmektedir. Amaçların davranışa dönüştürülemeyeceğini düşünen öğretmenlerin oranı ise oldukça düşüktür (%2.4).

- Hayat Bilgisi programının amaçlarının açık ve net olarak ifade edildiğine ilişkin, öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%77.4) görüş birliği içinde bulunmaktadır. Bu görüşü kısmen destekleyenlerin %19.3, hiç desteklemeyenlerin ise %3.3 oranında olduğu görülmektedir. Bulgularla cinsiyet bağımsız değişkeni arasında bir ilişki bulunmamıştır.

- Öğretmenlerin dörtte üçü (%75.5) Hayat Bilgisi programında, amaçların konu alanının özelliklerine uygun olduğu görüşündedir. Amaçların konu alanının özelliklerine "kısmen" uygun bulan öğretmenler ise dörtte bir oranından (%23.9) daha azdır. Bu konuda olumsuz görüş belirtenlerin oranı ise oldukça düşüktür (%0.6).

- "Hayat Bilgisi programında yer alan içeriğin (konular), amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlendiği" görüşünü öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi (%63.9) benimsemektedir. Geriye kalan öğretmenlerden bu görüşe "kısmen" katılanların %34.6, katılmayanların ise %1.5 oranında olduğu görülmektedir.

- "Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgiler yaşamsal gelişme ve değişmelere yer verdiği" görüşünü öğretmenlerin yarısından fazlası (%59.8) benimsemektedir. Bu konuda kısmen olumlu olanların oranı %37.5, olumları olmayanların oranı ise %2.7 olarak görülmektedir. Bulgularla, öğretmenlerin cinsiyetleri arasında ilişki bulunmaktadır. Kadın öğretmenlerin bu konuda erkek öğretmenlere oranla içerikteki bilgilerin gelişme ve değişmelere uygun olduğu görüşüne sahip oldukları görülmektedir.

- Öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu (%71.3), Hayat Bilgisi programının içeriğinin Türk toplumunun kültürel değerlerine göre düzenlediği görüşündedir. İçeriğin Türk toplumunun kültürel değerlerine kısmen uygun olduğunu belirtenler %25.4, uygun olmadığını belirtenler ise %3.3 oranındadır. Öğretmenlerin bu görüşleri cinsiyet etmenine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

- Öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısı (%48.6) Hayat Bilgisi programının içeriğinin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine “kısmen” uygun olduğu görüşündedir. İçeriğin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olduğunu belirten öğretmenlerin oranı da bu orana yakındır (%46.5). Bu konuda olumsuz görüş belirten öğretmenlerin oranı ise %4.9’dur. Bulgularla, cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bulguların, öğretmenlerin okuttıkları sınıf değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

- Hayat Bilgisi programının içeriğinin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olduğu görüşünde olan öğretmenlerin oranı yarıdan fazladır (%53.4). Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin yarıya yakını da içeriğin öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine “kısmen” uygun olduğu görüşünü benimsemektedir (%43.9). Bu konuda öğretmenlerin %2.7’sinin de olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. Bulgularla, öğretmenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin beşte üçü (%60.1) Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgilerin sunulmasının, yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene kendi içinde tutarlı olduğu görüşüne katılmaktadır. Öğretmenlerin yaklaşık üçte biri (%36.6) kısmen olumlu, %3.3’nün de olumsuz görüşe sahip oldukları söylenebilir. Bulgularla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. İçeriğin öğrenme ilkelerine göre düzenlendiği görüşüne, kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere oranla daha fazla sahip olduğu belirlenmiştir.

- Öğretmenlerin üçte ikisi (%66.0), programın içeriğinde yer alan bilgilerin öğrencilerin çevresindeki yaşantılarla ilişkilendirilebildiği, %30.4’ünün kısmen ilişkilendirilebildiği, %3.6’sının ilişkilendirilemediği görüşünü benimsedikleri görülmektedir. Bulgular, öğretmenlerin kadın ya da erkek olmalarına göre farklılaşmamaktadır.

- Hayat Bilgisi dersinin öğretimine ayrılan haftalık ders saati süresinin, programdaki içeriğin öğrencilere kazandırılması konusunda yeterli olduğunu düşünen öğretmenler tüm öğretmenlerin üçte ikisidir (%64.8). Sürenin yeterli olmadığını düşünen öğretmenler ise %18.7 gibi beşte birlik bir orana sahiptir. Bulgular cinsiyet etmenine göre farklılaşmamaktadır. Ancak bulgular öğretmenlerin okuttukları sınıf değişkenine göre incelendiğinde, birinci sınıf öğretmenlerinin dörtte üçü (%75.9) süreyi yeterli bulurken, üçüncü sınıf öğretmenlerinden yarısının (%54.2) süreyi yeterli buldukları görülmektedir. Öğretmenlerin okuttukları sınıflar ve bulgular arasında ilişki olduğu söylenebilir.

- Öğretmenlerin, genel olarak, % 41.6'sı Hayat Bilgisi dersine ayrılan sürenin gezi-gözlem ve inceleme yapmak için yeterli olduğunu belirtirken, bu görüşe katılmayan ve sürenin gezi-gözlem ve inceleme için yeterli olmadığını belirten, öğretmenlerin oranı ise yaklaşık olarak üçte birdir (% 32.2). Bulgularla bağımsız değişkenlerin tümü arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin en çok kullandıkları öğretim yöntemi, soru-yanıt yöntemidir. (%95.5). Birden fazla yöntemi kullandıklarını belirten öğretmenler, soru-yanıt yöntemi yanında düz anlatım (%73.6), gösteri (%68.5) ve tartışma yöntemini (%61.7) benimsemektedir. Küme çalışması yöntemi ise en çok üçüncü sınıf öğretmenleri tarafından benimsenmiştir (%83.9).

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık olarak beşte ikisi (%38.7) Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde okullarında bulunan ders araç-gereçlerinin gereksinimi kısmen karşıladığını belirtmektedir. Araç-gerecin gereksinime yanıt vermediğini ve yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerin oranı da üçte bire ulaşmaktadır (%33.0). Okullardaki araç-gereçlerin yeterli olduğu görüşünü öğretmenlerin %2.8'i desteklemektedir. Bulgularla bağımsız değişkenler arasında anlamlı ilişki görülmemiştir.

- Okulda yeterli araç-gereç bulunması durumunda, Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde, öğretmenlerin üçte ikisi (%62.3) gereken sıklıkta araç-gereç kullandıkları görülmektedir. Bu konuda kısmen olumlu görüş belirten öğretmenler %30.7, olumsuz görüş belirten öğretmenler ise %7.0 oranındadır. Öğretmenlerin bu görüşleri kadın ya da erkek olmaları ile anlamlı ilişki

içindedir. Öğretmenlerin okuttukları sınıf değişkeni ve bulgular arasında anlamlı ilişki yoktur.

- Öğretmenlerin derslerde en çok, ders kitabı ve kaynak kitaplar kullandıkları (%95.3) belirlenmiştir. En az kullanılan araç ise bilgisayardır (% 3.6).

- Hayat Bilgisi dersinde öğrenci başarısını değerlendirmede öğretmenlerin en çok sözlü yoklama (% 82.9) ve çoktan seçmeli test (% 81.1) tekniklerini kullandıkları görülmektedir. En az kullanılan teknik ise öğrencilerin sınıf içi davranışlarını gözlemektir (%3.6).

4.1.2. Geleceğe Yönelik Görüş ve Önerilerle İlgili Sonuçlar

- Araştırma kapsamında yer alan öğretmenlerin dörtte üçü, %74.8 oranında bir katılımıla “Hayat Bilgisi programında yer alan amaçların davranışsal amaç biçiminde gözlenebilir öğrenci davranışı olarak belirtilmesi” görüşünde birleşmektedir. Bu görüşe katılımın yüksek oluşu, belirlenen amaçlara ulaşma düzeyini bu yolla daha kolay belirlenebileceği umulan bir beklentiyi yansıtmasına bağlanabilir.

- Öğretmenlerin çok büyük bir bölümü, %96.1 oranında “Hayat Bilgisi programının amaçları düzenlenirken hem öğrencilerin hem de toplumun gereksinimlerinin göz önünde tutulması” görüşüne katılmaktadır.

- Öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu (%95.8), “Hayat Bilgisi programının içeriği öğrencilerin çevreleri ile yakından ilişki kurmalarına olanak sağlayan bir yapıda düzenlenmesi” konusunda görüş birliği içindedir.

- Öğretmenlerin, beşte dördü “Hayat Bilgisi programının içeriğini oluşturan bilgilerin sunulmuş sırasının öğrenme ilkeleri göz önünde tutulmadan yapılandırılmaması” görüşünü desteklemektedir.

- Öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu (%92.8), “öğretim etkililiğini yükseltebilmek için içeriğin eğitsel etkinliklere, olanak sağlaması” görüşünde birleşmektedir.

- “Hayat Bilgisi programının içeriğinin hem öğrencilerin edindikleri bilgileri günlük yaşamlarında kullanmalarına olanak sağlaması, hem de daha sonraki öğrenmelerine temel oluşturması” konusunda öğretmenlerin tümüne yakınının (%96.1) görüş birliği içinde olduğu görülmektedir.

- Öğretmenlerin oldukça büyük bir çoğunluğu (%91.6), “öğrencileri ezberciliğe yöneltecek etkinliklere yer verilmemesi” gerektiği görüşünü desteklemektedir. Bu görüşün büyük bir katılımı ile desteklenmesi dile getirilen yaklaşımın, daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleşeceği beklentisine bağlanabilir.

- “Hayat Bilgisi dersinde öğrenci başarısını değerlendirmede objektif testlere yer verilmesi” görüşünü öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%87.5) tercih ettiği söylenebilir.

- Öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi (%63.3) “sınavların uzmanlar ya da Sınıf Öğretmenlerinin görev yaptığı test üretim merkezlerinde hazırlanmasını” uygun görmektedir.

- “Hayat Bilgisi programının hazırlanması ve geliştirilmesi çalışmalarına özellikle dersin öğretmenlerinin de katılımı konusunda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%85.7) görüş birliği içindedir.

- “İlköğretim okulları Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi öğretimi konusunda gereken sıklıkta hizmetiçi eğitim programlarına katılması” konusunda öğretmenlerin yarıya yakını (%46.3) görüş birliği içerisindedir. Bu görüşe katılmayanlar ise tüm öğretmenlerin beşte biri (%19.7) kadardır.

- Öğretmenlerin beşte dördü (% 79.7), “Hayat Bilgisi dersi ile ilgili araştırmalardan Sınıf Öğretmenlerinin de bilgilendirilmesi” görüşüne katılmaktadır.

Araştırmada elde edilen bu sonuçlara bakıldığında, öğretmenlerin ilköğretim okullarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında uygulanan Hayat Bilgisi programını, programın öğeleri olan amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme açısından olumlu buldukları söylenebilir. Ayrıca bu çalışmada Hayat Bilgisi programının geliştirilmesine yönelik ortaya konan tüm önerilere sınıf öğretmenlerinin, katılma oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmüştür.

4.2 Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak, geliştirilen öneriler şunlardır:

- Hayat Bilgisi programına ilişkin olarak genelde öğretmenler olumlu görüş belirtmiştir. Hayat Bilgisi programı bilim ve teknolojiadaki gelişmeler doğrultusunda sürekli olarak geliştirilmeli ve bu çalışmalara süreklilik kazandırılmalıdır.
- Hayat Bilgisi programının amaçları; yeniden gözden geçirilerek Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler programında belirlenen amaçlarla tutarlı olacak biçimde düzenlenmelidir. Bu yolla yapılacak olan düzenlemeler, öğrencilerin daha sonraki öğrenmelerinde başarılarının artmasına yardımcı olacaktır.
- Hayat Bilgisi programının amaçları; öğrencilerin dengeli yaşam gereksinimlerini karşılayabilecek duruma getirilmelidir. Amaçlar, öğrencilerin gereksinim duyduğu, toplumun bir bireyi olarak sahip olmaları gereken bireysel özellikleri kazandırmaya elverişli olacak biçimde düzenlenmelidir.
- Hayat Bilgisi programının amaçları, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olarak belirlenmelidir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmadan belirlenen amaçların, öğrencilerde gözlenmek istenen davranış değişikliklerinin gerçekleştirilmesinde yeterince etkili olamayacağı gözönünde tutulmalıdır.
- Öğretmenlerin yarısına yakın bir çoğunluğu içeriğin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine, ilgi ve gereksinimlerine tam olarak uygun olmadığı görüşündedir. Bu durumda içerikte yer alan bilgilerin amaçlara uygunluğunun yeniden gözden geçirilmesi, içerik çözümlenmelerinin yapılması, öğrencilerin ilgisini çekmeyen ve onların hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmayan konuların çıkarılması, içeriğin yeniden yapılandırılması gerekli görülmektedir. Ayrıca içerikte yer alan bilgilerin sunulduğu sırada öğrenme ilkeleri de gözönünde tutulmalıdır.

- Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde, öğrencilerin güdülenmelerini yüksek tutmak ve onların yaşayarak öğrenmelerine olanak sağlamak amacıyla programda gezi-gözlem ve inceleme etkinliklerine daha fazla yer verilmesi sağlanmalıdır.
- Bu araştırmada öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf Hayat Bilgisi programı değerlendirilmiştir. Ancak programın uygulamadaki etkililiğini sınyacak başka araştırmaların da desenlenmesinde yarar vardır.

EKLER

EK	Sayfa
1 BİLGİ TOPLAMA ARACI: ANKET FORMU	120
2 OKULLARDA ANKET UYGULAMASINA İZİN İSTEYEN YAZI ÖRNEĞİ.....	128
3 OKULLARDA ANKET UYGULAMASINA İZİN VERİLDİĞİNİ GÖSTEREN ONAY ÖRNEĞİ.....	129

Ek 1

“İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA UYGULANAN HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ” ARAŞTIRMASI

ANKET FORMU

Sayın Öğretmen,

Bu anket “İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi” konusunda doğrudan programın uygulayıcısı olan siz öğretmenlerin görüş, beklenti ve önerilerinizi belirlemeyi amaçlayan bilimsel bir araştırma için hazırlanmıştır.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileri belirlemeyi amaçlayan sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde Hayat Bilgisi programının özelliklerine ilişkin varolan durum ile ilgili sorular yer alırken, üçüncü bölümde ise sizin program ile ilgili olarak geleceğe yönelik önerileriniz istenmiştir.

Araştırmadan elde edilecek bilgilerin anlamlı olması sizin görüşlerinizi ve önerilerinizi içten ve doğru olarak yansıtmanıza bağlıdır. Yanıtlarınızın yanlış olması söz konusu değildir; önemli olan sizin konuya ilişkin görüşlerinizdir.

Anket üzerine isim yazıp yazmamak sizin tercihinize bırakılmıştır. Vereceğiniz bilgiler gizli tutulacak ve bu araştırma dışında kullanılmayacaktır. Lütfen anket sorularını yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz.

Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Arş. Gr. Ş. Dilek BELET

Adres:

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

İlköğretim Bölümü

Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

Eskişehir

Tlf: 335 05 80 / 35 50

Ek 1-devam

I. BÖLÜM
A. KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda verilen sorularla ilgili seçeneklerden durumunuza uygun olanı (X) işareti ile belirleyiniz.

1. Cinsiyetinizi belirtiniz.
 - a. Kadın
 - b. Erkek
2. Öğretmenlik mesleğindeki hizmet sürenizi belirtiniz.
 - a. 0-5 yıl
 - b. 6-10 yıl
 - c. 11-15 yıl
 - d. 16-20 yıl
 - e. 21 ve daha yukarısı
3. En son bitirdiğiniz yükseköğretim kurumunu belirtiniz.
 - a. Eğitim Enstitüsü
 - b. Eğitim Önlisans / İkiyıllık Eğitim Yüksekokulu
 - c. Lisans Tamamlama Programı
 - d. Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı
 - e. Başka (belirtiniz).....
4. Okutmakta olduğunuz sınıfı belirtiniz.
 - a. Birinci sınıf
 - b. İkinci sınıf
 - c. Üçüncü sınıf
 - d. Dördüncü sınıf
 - e. Beşinci sınıf

Ek 1-devam

II BÖLÜM

B. HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA VAROLAN DURUMA YÖNELİK SORULAR

Aşağıda verilen sorulara ilişkin seçeneklerden size uygun olanı (X) işareti ile belirtiniz.

1. Hayat Bilgisi programının amaçları basit, doğal ve toplumsal olguları kazandırabilecek özellikleri taşımakta mıdır?
 - () a. Evet
 - () b. Kısmen
 - () c. Hayır
2. Hayat Bilgisi programının amaçları toplumun değerleri ile tutarlı mıdır?
 - () a. Evet
 - () b. Kısmen
 - () c. Hayır
3. Hayat Bilgisi programının amaçları toplumun ihtiyaç duyduğu dengeli insan özelliklerini öğrencilere kazandırabilecek nitelikte midir?
 - () a. Evet
 - () b. Kısmen
 - () c. Hayır
4. Hayat Bilgisi programının amaçları, Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı mıdır?
 - () a. Evet
 - () b. Kısmen
 - () c. Hayır
5. Hayat Bilgisi programının amaçları, Sosyal Bilgiler programının amaçları ile tutarlı mıdır?
 - () a. Evet
 - () b. Kısmen
 - () c. Hayır
6. Hayat Bilgisi programının amaçları belirli bir eğitim sürecinde bulunan öğrencilerin dengeli yaşam gereksinimlerini karşılayacak nitelikte midir?
 - () a. Evet
 - () b. Kısmen
 - () c. Hayır
7. Hayat Bilgisi programının amaçları çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun nitelikte midir?
 - () a. Evet
 - () b. Kısmen
 - () c. Hayır

Ek 1-devam

8. Hayat Bilgisi programının amaçları davranışa dönüştürülebilecek nitelikte midir?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
9. Hayat Bilgisi programının amaçları açık ve net olarak ifade edilmiş midir?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
10. Hayat Bilgisi programının amaçları konu alanının özelliklerine uygun mudur?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
11. Hayat Bilgisi programında yer alan içerik (konular), amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlenmiş midir?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
12. Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgiler yaşamsal gelişme ve değişmelere yer vermekte midir?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
13. Hayat Bilgisi programının içeriği Türk toplumunun kültürel değerlerine göre düzenlenmiş midir?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
14. Hayat Bilgisi programının içeriği öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun mudur?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
15. Hayat Bilgisi programının içeriği öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun mudur?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır
16. Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgilerin sunuluşu yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene kendi içinde tutarlı olacak biçimde düzenlenmiş midir?
() a. Evet
() b. Kısmen
() c. Hayır

Ek 1-devam

17. Hayat Bilgisi programının içeriğinde yer alan bilgiler öğrencilerin çevresindeki yaşantılarla ilişkilendirilebiliyor mu?
- a. Evet
 b. Kısmen
 c. Hayır
18. Hayat Bilgisi dersinin öğretimine ayrılan haftalık ders saati süresi, programdaki içeriğin öğrencilere kazandırılmasında yeterli midir?
- a. Evet
 b. Kısmen
 c. Hayır
19. Hayat Bilgisi dersine ayrılan süre gezi-gözlem ve inceleme yapmak için yeterli midir?
- a. Evet
 b. Kısmen
 c. Hayır
20. Hayat Bilgisi programını uygularken hangi öğretim yöntemlerini kullanıyorsunuz?
 (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)
- a. Düzenlatım Yöntemi
 b. Soru Yanıt Yöntemi
 c. Gösteri Yöntemi
 d. Tartışma Yöntemi
 f. Problem Çözme Yöntemi
 g. Küme Çalışması
 h. Bireysel Çalışmalar
 ı. Proje Yöntemi
 i. Başka (belirtiniz).....
21. Hayat bilgisi dersinin öğretiminde okulunuzda bulunan ders araç gereçleri gereksinimi karşılamakta yeterli midir?
- a. Evet
 b. Kısmen
 c. Hayır
22. Okulda, yeterli araç gereç bulunması durumunda, hayat bilgisi dersinin öğretiminde gereken sıklıkta araç gereç kullanabiliyor musunuz?
- a. Evet
 b. Kısmen
 c. Hayır

Ek 1-devam

23. Hayat Bilgisi dersinin öğretiminde aşağıda verilen araç gereç türlerinden en çok hangilerini kullanıyorsunuz?

- a.Ders Kitabı, Kaynak Kitaplar
- b.Zaman, Mevsim ve Tarih Şeridi
- c. Resim, Grafik, Plan, Kroki ve Panolar
- d. Radyo, Teyp, T. V., Video
- e. Slayt Makinası, Levha, Tepegöz
- f. Harita, Atlas, Küre
- g. Basit Makinalar (Keser, tornavida, çekiç, pense)
- h. Bilgisayar
- ı. Başka (belirtiniz).....

24. Hayat Bilgisi dersinde, öğrenci başarısını değerlendirmede aşağıda belirtilen tekniklerden en çok hangisini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a. Geleneksel Yazılı Yoklama
- b. Sözlü Yoklama
- c. Çoktan Seçmeli test
- d. Doğru yanlış testi
- e. Eşleştirmeli test
- g. Başka (belirtiniz).....

III. BÖLÜM

GELECEĞE YÖNELİK GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Aşağıda belirtilen görüşlerden size uygun olan seçeneğin olduğu yeri (X) işareti ile işaretleyiniz.

1. Hayat Bilgisi programında yer alan amaçlar davranışsal amaç biçiminde gözlenebilir öğrenci davranışı olarak belirtilmelidir.
 - a. Katılıyorum
 - b. Kısmen katılıyorum
 - c. Katılmıyorum
2. Hayat Bilgisi programının amaçları düzenlenirken hem öğrencilerin hem de toplumun gereksinimleri göz önünde tutulmalıdır.
 - a. Katılıyorum
 - b. Kısmen katılıyorum
 - c. Katılmıyorum
3. Hayat Bilgisi programının içeriği öğrencilerin çevreleri ile yakından ilişki kurmalarına olanak sağlayan bir yapıda düzenlenmelidir.
 - a. Katılıyorum
 - b. Kısmen katılıyorum
 - c. Katılmıyorum
4. Hayat Bilgisi programının içeriğini oluşturan bilgilerin sunuluş sırası öğrenme ilkeleri göz önünde tutulmadan yapılandırılmamalıdır.
 - a. Katılıyorum
 - b. Kısmen katılıyorum
 - c. Katılmıyorum
5. Hayat Bilgisi programının içeriği, öğretimin etkililiğini yükseltebilmek için eğitsel etkinliklere (çevre gezileri vb.) olanak sağlamalıdır.
 - a. Katılıyorum
 - b. Kısmen katılıyorum
 - c. Katılmıyorum
6. Hayat Bilgisi programının içeriği hem öğrencilerin edindikleri bilgileri günlük yaşamlarında kullanmalarına olanak sağlamalı, hem de daha sonraki öğrenmelerine temel oluşturmalıdır.
 - a. Katılıyorum
 - b. Kısmen katılıyorum
 - c. Katılmıyorum
7. Öğrencileri ezberciliğe yöneltecek etkinliklere yer verilmemelidir.
 - a. Katılıyorum
 - b. Kısmen katılıyorum
 - c. Katılmıyorum

Ek 1-devam

8. Hayat Bilgisi dersinde öğrenci başarısını değerlendirmede, yazılı ve sözlü sınavlardan başka objektif testlere de (doğru-yanlış testi, çoktan seçmeli test vb.) yer verilmelidir.
- () a. Katılıyorum
 () b. Kısmen katılıyorum
 () c. Katılmıyorum
9. Öğrenci başarısını değerlendirmede, uzmanlar ve sınıf öğretmenlerinin görev yaptığı test üretim merkezlerinde hazırlanacak olan sınavlardan yararlanılmalıdır.
- () a. Katılıyorum
 () b. Kısmen katılıyorum
 () c. Katılmıyorum
10. Hayat Bilgisi programının hazırlanması ve geliştirilmesi çalışmalarına özellikle dersin öğretmenleri de katılmalıdır.
- () a. Katılıyorum
 () b. Kısmen katılıyorum
 () c. Katılmıyorum
11. İlköğretim okulları sınıf öğretmenleri, Hayat Bilgisi öğretimi konusunda gereken sıklıkta hizmet içi eğitim programlarına katılmalıdır.
- () a. Katılıyorum
 () b. Kısmen katılıyorum
 () c. Katılmıyorum
12. Hayat Bilgisi ile ilgili yapılan araştırmalardan sınıf öğretmenleri de bilgilendirilmeli ve gerektiğinde ilgili toplantılara katılımları sağlanmalıdır.
- () a. Katılıyorum
 () b. Kısmen katılıyorum
 () c. Katılmıyorum

Konuya ilişkin olarak burada sözü edilen ya da edilmeyen görüş ve önerileriniz varsa, kısaca yazınız.....

.....

Ek 2

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: B.30.2.ANA.O.El.00.0-412/ 1798

Tarih: 25.12.1998

ESKİŞEHİR MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Şerife Dilek Belet Enstitümüz Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans programında tez aşamasında öğrencimiz olup Prof.Dr.Ersan SÖZER'in danışmanlığında "İlköğretim Kurumlarındaki Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi" konulu bir tez hazırlamaktadır. Adı geçen öğrenci teziyle ilgili olarak Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında bir uygulama yapmaktadır. İlgili öğrenciye yapacağı uygulamalar için gerekli iznin verilmesi hususunu bilgilerinize arz ederim.

Prof.Dr.Enver ÖZKALP
Enstitü Müdürü

Ek 3

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.08.4.MEM.4.26.00.02.000/
KONU : Uygulama.

.../.../1998

VALİLİK MAKAMINA

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünden alınan ekli yazıda; Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans programı öğrencisi Şerife Dilek BELET'in, Prof.Dr.Ersan SÖZER danışmanlığında "İlköğretim Kurumlarındaki Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasını İlimiz ilköğretim okullarında uygulaması için müsaade istenilmektedir.

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans programı öğrencisi Şerife Dilek BELET'in, Prof.Dr.Ersan SÖZER danışmanlığında "İlköğretim Kurumlarındaki Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasını İlimiz ilköğretim okullarında uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmekte olup, Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)**. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları, 1993.
- Alkan, Cevat. "Sosyal Bilimlerin Öğretiminde Yenileşme Eğilimleri," **Eğitim ve Bilim**, 9, 49; 3-9 Mayıs 1984.
- Başaran, İbrahim Ethem. **Eğitim Yönetimi**. Gül Yayınevi, 1993.
- Baymur, Fuat. **Hayat Bilgisi Öğretimi**. İstanbul: Devlet Basımevi, 1937.
- Baysal, Nurdan. "İlkokullarda Hayat Bilgisi Dersinin Etkinliği." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1995.
- Binbaşıoğlu, Cavit. **Özel Öğretim Yöntemleri**. Dördüncü basım. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi, 1981.
- . **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi, 1983.
- Brückl, Hans. **İlk Toplu Tedrisin Temeli Olmak İtibarıyla Hayat Bilgisi**. İstanbul: Çev. Fuat Gündüzalp, 1932.
- Çilenti, Kamuran. **Fen Eğitimi Teknolojisi**. Ankara: 1985.
- . **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**. Ankara: 1988.
- . **Özel Eğitim Yöntemleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Eğitim Önlisans Programı, 1988.

Demiray, Can Cevdet. **Özel Öğretim Metodu**. Balıkesir: 1943.

Erden, Münire. **Eğitimde Program Değerlendirme**. Ankara: Personel Eğitim Merkezi Yayınları No: 6, 1993.

_____. ve diğerleri. **Hayat Bilgisi Materyalleri**. Ankara: 1993.

Ertürk Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Metaksan Yayınları, 1991.

Fidan, Nurettin ve Münire Erden. **Eğitime Giriş**. Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi, 1992.

Hesapçioğlu, Muhsin. **Öğretim İlke ve Yöntemleri (Eğitim Programları ve Öğretim)**. İstanbul: Met-Er Yayınları, 1988.

Kaptan, Saim. **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Rehber Yayınevi, 1993.

_____. **Bilimsel Araştırma ve Gözlem Teknikleri**. Ankara: Rehber Yayınevi, 1989.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler Teknikler**. Ankara: 1991.

_____. **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**. Ankara: 1994.

Kısakürek, Mehmet Ali. "Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Geliştirilmesi," **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi** , 16;1, 1983.

Kodaman, Bayram. **Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.

Kocaçınar, Muhip. **Genel Öğretim Metodu**. İstanbul: Arkın Kitapevi, 1966.

M.E.B. **İlkokul Programı**. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, 1991.

_____. İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, **Tebliğler Dergisi**.
Ankara: M.E.B. Yayınları, 2484, 1998.

_____. **Program Hazırlama ve Geliştirme Kılavuzu**. Ankara: M.E.B. Yayınları,
1996.

_____. **Okul Gelişim Modeli**. Ankara: M.E.B. Yayınları, 1997.

Özmen, H. Raşit ve Adil Erkman. **Genel Öğretim Metodları**. İstanbul: 1959.

Özcan, Ali Osman. "Çocuk Nasıl Öğrenir?" **Aile Araştırma Kurumu Yayınları**, 1977.

Özçelik, Durmuş Ali. **Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)**.
Ankara:1991.

_____. "Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi," **Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları No: 114, 1991.

Polat, Kemal. "Ortaokul, Milli Tarih Programının Değerlendirilmesi." Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kurumdan Uygulamaya**. Ankara:
1997.

Sönmez, Veysel. **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. Ankara: Anı Yayınları, 1998.

_____. **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. Ankara: Adım Yayıncılık, 1991.

Sözer, Ersan. **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:1034, 1998a.

_____. "Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri, ve Temel Özellikleri," **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. (Ed. Gürhan Can). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları No: 581, 1998b.

_____. "Ortaöğretimde Ders geçme ve Kredi Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi." Yayınlanmamış Bir Araştırma. Eskişehir: 1993.

Tekışık, H. Hüsnü. **Hayat Bilgisi Öğretimi**. Ankara: 1987.

Tekin, Halil. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: 1984.

Turgut, M. Fuat. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: 1983.

Türer, Cemal. "Hayat Bilgisi Dersinin Önemi ve Öğretim Şekli," **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 8, 259-262, 1992.

Türkyılmaz, Şevket. **Özel Öğretim Metodları 1**. Ankara: 1969.

Uçan, Ali. "Çağdaş Eğitimde Program Geliştirme Sürecine Genel Bir Bakış," **İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiri Özetleri**: 15-17 Haziran 1989, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1989.

Varış, Fatma. **Eğitim Bilimine Giriş** . Ankara : 1991.

_____. **Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 167,1998.

Yaşar, Şefik. “Yabancı Dil Öğretiminde Çağdaş Program Anlayışının Benimsenmesi,” **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 3:1 89-96, 1990.